

BANK OCHRONY ŚRODOWISKA
SPÓŁKA AKCYJNA

**ROCZNE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.**

**ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2019 ROKU
WRAZ ZE SPRAWOZDANIEM Z BADANIA
NIEZALEŻNEGO BIEGŁEGO REWIDENTA**

Warszawa, marzec 2020

Spis treści do rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE

	Strona
Roczny rachunek zysków i strat Banku	4
Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku	5
Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku	6
Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku	8
Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych Banku	9
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego	11
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.	11
2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego	14
3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego	14
4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów	38
5. Ważniejsze oszacowania i oceny	38
6. Zarządzanie ryzykiem	43
7. Wynik z tytułu odsetek	103
8. Wynik z tytułu opłat i prowizji	105
9. Przychody z tytułu dywidend	105
10. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	106
11. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	106
12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	106
13. Wynik z pozycji wymiany	106
14. Pozostałe przychody operacyjne	107
15. Pozostałe koszty operacyjne	107
16. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	108
17. Ogólne koszty administracyjne	108
18. Obciążenia podatkowe	110
19. Zysk przypadający na jedną akcję	110
20. Kasa, środki w Banku Centralnym	111
21. Należności od innych banków	111
22. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	113
23. Inwestycyjne papiery wartościowe	114

---

24. Należności od klientów	119
25. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności.....	125
26. Inwestycje w jednostkach zależnych	126
27. Wartości niematerialne.....	126
28. Rzeczowe aktywa trwałe.....	128
29. Prawo do użytkowania –leasing	131
30. Inne aktywa	131
31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	131
32. Zobowiązania wobec klientów	132
33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	133
34. Zobowiązania podporządkowane	133
35. Rezerwy	134
36. Odroczonego podatek dochodowy.....	138
37. Zobowiązania z tytułu leasingu.....	140
38. Pozostałe zobowiązania	142
39. Aktywa i zobowiązania warunkowe	142
40. Kapitał podstawowy	145
41. Kapitał z aktualizacji wyceny.....	148
42. Zyski zatrzymane	149
43. Rachunkowość zabezpieczeń	149
44. Płatności na bazie akcji.....	151
45. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	153
46. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej.....	156
47. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	162
48. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej.....	164
49. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	167
50. Transakcje z podmiotami powiązanymi.....	174
51. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	179
52. Wyplacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję), z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje	179
53. Zdarzenia po dniu bilansowym.....	180

Roczny rachunek zysków i strat Banku

Działalność kontynuowana	Nota	za rok zakończony	
		31-12-2019	31-12-2018
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:		628 490	627 059
<i>aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		529 353	515 802
<i>aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>		95 718	106 889
<i>aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>		3 419	4 368
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:		- 215 201	- 251 283
<i>zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		- 206 429	- 241 599
<i>zobowiązania finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>		- 8 772	- 9 684
Wynik z tytułu odsetek	7	413 289	375 776
Przychody z tytułu opłat i prowizji		74 176	75 573
Koszty z tytułu opłat i prowizji		- 12 583	- 15 262
Wynik z tytułu opłat i prowizji	8	61 593	60 311
Przychody z tytułu dywidend	9	6 277	5 932
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	10	15 910	36 543
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	11	582	2 166
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	12	- 42	1 313
Wynik z pozycji wymiany	13	16 725	23 339
Pozostałe przychody operacyjne	14	20 732	4 243
Pozostałe koszty operacyjne	15	- 33 688	- 16 123
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	16	- 100 773	- 129 119
Ogólne koszty administracyjne	17	- 285 871	- 276 077
Zysk brutto		114 734	88 304
Obciążenia podatkowe	18	- 34 072	- 23 292
Zysk netto		80 662	65 012
Zysk na akcję przypadający udziałowcom jednostki dominującej w trakcie okresu (w zł)	19		
<i>podstawowy</i>		0,87	0,84
<i>rozwodniony</i>		0,87	0,84

Działalność zaniechana w roku 2019 oraz w roku 2018 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 11 do 180 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z całkowitych dochodów Banku

Działalność kontynuowana	za rok zakończony	
	31-12-2019	31-12-2018
Zysk netto	80 662	65 012
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat:	- 9 599	- 2 311
Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite brutto	- 11 850	- 2 853
Podatek odroczony	2 251	542
Pozycje, które nie podlegają przeklasyfikowaniu do rachunku zysków i strat:	- 96	48
Wartość godziwa instrumentów kapitałowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite brutto	- 16	- 1
Podatek odroczony	3	-
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	- 103	60
Podatek odroczony	20	- 11
Całkowity dochód ogółem	70 967	62 749

Noty przedstawione na stronach od 11 do 180 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie z sytuacji finansowej Banku

Aktywa	Nota	31-12-2019	31-12-2018
Kasa, środki w Banku Centralnym	20	297 862	186 720
Należności od innych banków	21	148 918	170 494
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	22	100 513	68 773
<i>dłużne papiery wartościowe</i>		43 085	-
<i>instrumenty pochodne</i>		57 428	68 773
Inwestycyjne papiery wartościowe:	23	5 302 078	5 476 293
<i>kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>		85 510	85 027
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>		3 839 184	4 015 998
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		1 377 384	1 375 268
Należności od klientów, w tym:	24	12 029 020	11 854 887
<i>wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		11 990 735	11 750 234
<i>wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>		38 285	104 653
Inwestycje w jednostkach zależnych	26	113 897	77 590
Wartości niematerialne	27	106 169	110 546
Rzeczowe aktywa trwałe	28	29 332	24 102
Prawo do użytkowania – leasing	29	73 330	-
Aktywa z tytułu podatku dochodowego:	36	104 171	91 934
<i>odroczone</i>		104 171	91 934
Inne aktywa	30	24 107	20 704
Aktywa razem		18 329 397	18 082 043

Noty przedstawione na stronach od 11 do 180 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Zobowiązania	Nota	31-12-2019	31-12-2018
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	31	595 667	571 784
Pochodne instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	22	48 741	53 444
Pochodne instrumenty zabezpieczające	43	16 869	18 298
Zobowiązania wobec klientów	32	14 886 720	14 809 321
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	33	-	46 590
Zobowiązania podporządkowane	34	370 731	370 672
Rezerwy	35	57 872	35 201
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego		8 128	4 497
Zobowiązania z tytułu leasingu	37	76 595	-
Pozostałe zobowiązania	38	121 036	96 230
Zobowiązania razem		16 182 359	16 006 037

Kapitały	Nota	31-12-2019	31-12-2018
Kapitał własny przypadający na udziałowców jednostki dominującej:			
Kapitał podstawowy:	40	1 460 364	1 460 364
<i>Kapitał zakładowy</i>		929 477	929 477
<i>Akcje własne</i>		- 1 294	- 1 294
<i>Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej</i>		532 181	532 181
Kapitał z aktualizacji wyceny	41	47 695	57 390
Zyski zatrzymane	42	638 979	558 252
Kapitał własny razem		2 147 038	2 076 006
Kapitał własny i zobowiązania razem		18 329 397	18 082 043

Noty przedstawione na stronach od 11 do 180 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Roczne sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Banku

	Kapitał podstawowy				Zyski zatrzymane			
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej	Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostały kapitał zapasowy	Fundusz ogólnego ryzyka	Niepodzielony wynik finansowy	Razem kapitał własny
Stan na 01-01-2019	929 477	- 1 294	532 181	57 390	580 519	48 302	- 70 569	2 076 006
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	80 662	80 662
Inne dochody całkowite	-	-	-	- 9 695	-	-	-	- 9 695
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	- 9 695	-	-	80 662	70 967
Wynik na sprzedaży zreklasyfikowanych wg MSSF 9 papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	65	65
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	65 012	-	- 65 012	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	65 012	-	- 65 012	-
Stan na 31-12-2019	929 477	- 1 294	532 181	47 695	645 531	48 302	- 54 854	2 147 038
Stan na 01-01-2018	628 732	- 1 294	532 181	59 653	563 058	48 302	- 117 307	1 713 325
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	65 012	65 012
Inne dochody całkowite	-	-	-	- 2 263	-	-	-	- 2 263
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	- 2 263	-	-	65 012	62 749
Wynik na sprzedaży zreklasyfikowanych wg MSSF 9 papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	2 223	2 223
Emisja akcji serii V	300 745	-	-	-	-	-	-	300 745
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	- 3 036	- 3 036
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	17 461	-	- 17 461	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	24 424	-	- 24 424	-
Pokrycie kosztów emisji akcji serii U	-	-	-	-	- 6 963	-	6 963	-
Stan na 31-12-2018	929 477	- 1 294	532 181	57 390	580 519	48 302	- 70 569	2 076 006

Noty przedstawione na stronach od 11 do 180 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego

Roczne sprawozdanie z przepływów pieniężnych Banku

Metoda pośrednia	za rok zakończony	
	31-12-2019	31-12-2018
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ		
Zysk brutto	114 734	88 304
Korekty razem:	-79 450	89 712
Amortyzacja	45 962	31 832
Odsetki z działalności inwestycyjnej	-55 577	- 48 197
Zysk / Strata na działalności inwestycyjnej	-13	17
Odsetki z działalności finansowej	22 329	37 377
Dywidendy otrzymane:	-6 277	- 5 932
<i>od inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	6 277	5 932
Zmiana stanu:	-51 747	93 972
<i>należności od innych banków</i>	-18 589	- 7 113
<i>papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu</i>	-43 085	-
<i>aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych i zabezpieczających instrumentów finansowych</i>	5 213	81 574
<i>inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	44 541	214 954
<i>należności od klientów</i>	-174 133	382 285
<i>innych aktywów i podatku dochodowego</i>	-14 358	14 867
<i>zobowiązań wobec banku Centralnego i innych banków</i>	23 883	92 250
<i>zobowiązań wobec klientów</i>	77 399	- 651 773
<i>rezerw</i>	22 568	12 576
<i>pozostałych zobowiązań i podatku dochodowego</i>	24 814	- 45 648
Zapłacony podatek dochodowy	-40 404	- 25 289
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	35 284	178 016
PRZEPIŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ		
Wpływy	53 476	48 067
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych	15	4
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	53 461	48 063
Wydatki	-56 852	-276 545
Nabycie akcji w jednostce zależnej	-25 000	-
Nabycie papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-	-251 453
Nabycie wartości niematerialnych	-19 208	-22 066
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	-12 644	-3 026
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	-3 376	-228 478

PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ		
Wpływy	-	300 745
Wpływy z emisji akcji i dopłat do kapitału	-	300 745
Wydatki	-80 855	-1 048 814
Wykup obligacji emitowanych przez Bank	-46 000	-1 000 000
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Bank, w tym:	-19 184	-45 778
<i>obligacje podporządkowane</i>	-17 627	-27 482
Raty leasingowe MSSF 16	-15 671	-3 036
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	-80 855	-748 069
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM	-48 947	-798 531
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH	-48 947	-798 531
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU	1 726 005	2 524 536
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU	1 677 058	1 726 005
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	195 497	197 648

Noty przedstawione na stronach od 11 do 180 stanowią integralną część niniejszego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A., dalej "Bank", "BOŚ S.A.", "Spółka", z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku.

Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Banku jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie finansowych usług konsultacyjno-doradczych.

Misja Banku to: Polski EKO Bank – dla ludzi, biznesu i środowiska.

Bank realizuje swoją misję przede wszystkim poprzez:

- 1) świadczenie usług bankowych na rzecz klientów segmentu indywidualnego i instytucjonalnego, w szczególności realizujących przedsięwzięcia proekologiczne lub działających w branży ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz dla osób ceniących styl życia Eko,
- 2) efektywne uczestnictwo w dystrybucji środków przeznaczonych na inwestycje w ochronę środowiska i zrównowagony rozwój w Polsce.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finanse – sektor bankowy.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe BOŚ S.A. zostało w dniu 16 marca 2020 roku zatwierdzone przez Zarząd Banku do publikacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 17 marca 2020 roku.

1.2. Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

Skład Zarządu Banku

Na dzień 31 grudnia 2019 roku skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Białowś, Prezes Zarządu
- Arkadiusz Garbarczyk, Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu
- Jerzy Zań, Wiceprezes Zarządu.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Białowś, Prezes Zarządu
- Arkadiusz Garbarczyk, Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu
- Konrad Raczkowski, Wiceprezes Zarządu.

W trakcie 2019 roku w składzie Zarządu Banku nastąpiły zmiany wskazane poniżej:

- w dniu 18 czerwca 2019 roku Pan Konrad Raczkowski złożył oświadczenie o rezygnacji z tym dniem z funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku,
- w związku z ww. rezygnacją, Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 18 czerwca 2019 roku oddelegowała Pana Emila Ślżaka, Członka Rady Nadzorczej, do czasowego pełnienia obowiązków Członka Zarządu Banku. Pan Emil Ślżak pełnił obowiązki Członka Zarządu do dnia 03 listopada 2019 roku.
- na posiedzeniu w dniu 11 września 2019 roku Rada Nadzorcza podjęła uchwałę o powołaniu Pana Jerzego Zania – z dniem 4 listopada 2019 roku – na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Do dnia sporządzenia niniejszej informacji skład Zarządu Banku nie zmienił się.

Skład Rady Nadzorczej Banku

Na dzień 31 grudnia 2019 roku skład Rady Nadzorczej Banku przedstawiał się następująco:

- Wojciech Wardacki – Przewodniczący
- Katarzyna Lewandowska – Wiceprzewodniczący
- Andrzej Matysiak – Sekretarz

Członkowie Rady Nadzorczej

- Iwona Duda
- Janina Goss
- Ireneusz Purgacz
- Radosław Rasala
- Piotr Sadownik
- Paweł Sałek
- Emil Ślżak

Na dzień 31 grudnia 2018 roku skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- Wojciech Wardacki – Przewodniczący
- Andrzej Matysiak – Wiceprzewodniczący
- Emil Ślżak – Sekretarz

Członkowie Rady Nadzorczej

- Iwona Duda
- Janina Goss
- Piotr Sadownik
- Marian Szołucha
- Dariusz Wasilewski

W trakcie 2019 roku w składzie Rady Nadzorczej nastąpiły zmiany wskazane poniżej:

W dniu 18 czerwca 2019 roku zakończyła się X kadencja Rady Nadzorczej.

Zwołane na ten dzień Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku powołało Radę Nadzorczą XI kadencji w składzie dziesięcioosobowym:

- Iwona Duda
- Janina Goss
- Katarzyna Lewandowska
- Andrzej Matysiak
- Ireneusz Purgacz
- Radosław Rasala
- Piotr Sadownik
- Paweł Sałek
- Emil Ślęzak
- Wojciech Wardacki

W dniu 18 czerwca 2019 roku pan Emil Ślęzak w związku z rezygnacją z funkcji wiceprezesa Zarządu Banku złożoną przez Pana Konrada Raczkowskiego, został oddelegowany do czasowego pełnienia obowiązków Członka Zarządu Banku (do dnia 03 listopada 2019 roku).

Do dnia sporządzenia niniejszej informacji skład Rady Nadzorczej nie zmienił się.

2. Identyfikacja skonsolidowanego sprawozdania finansowego

Grupa Kapitałowa Banku Ochrony Środowiska S.A. sporządziła również skonsolidowane sprawozdanie finansowe za rok zakończony 31 grudnia 2019 roku, które zostało w dniu 16 marca 2020 roku zatwierdzone przez Zarząd do publikacji w dniu 17 marca 2020 roku.

3. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdania finansowego

3.1. Podstawa sporządzenia i oświadczenie o zgodności

Roczne sprawozdanie finansowe Banku obejmuje:

- 1) rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 2) sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 3) sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2018 roku,
- 4) sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 5) sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 6) dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE), obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2019 roku, przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego okresów z zachowaniem koncepcji kosztu historycznego, za wyjątkiem następujących pozycji wycenianych wg wartości godziwej:

Sposób ujęcia zmian wartości godziwej przez:

Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	wynik finansowy
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą	wynik finansowy
Należności od klientów, których przepływy pieniężne nie spełniają testu przepływów pieniężnych	wynik finansowy
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe utrzymywane w modelu biznesowym, którego celem jest uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych lub sprzedaż	inne dochody całkowite
Inwestycyjne kapitałowe papiery wartościowe	inne dochody całkowite

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Niniejsze roczne sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), w zaokrągleniu do tysiąca złotych (tys. zł).

3.2. Standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów, które zostały po raz pierwszy zastosowane w 2019 roku

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Bank
MSSF 16 Leasing	<p>Nowy standard ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty.</p> <p>Tym samym, MSSF 16 znosi klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadza jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę.</p> <p>Leasingobiorca będzie zobowiązany ująć:</p> <p>(a) aktywa i zobowiązania dla wszystkich transakcji leasingu zawartych na okres powyżej 12 miesięcy, za wyjątkiem sytuacji, gdy dane aktywo jest niskiej wartości; oraz</p> <p>(b) amortyzację leasingowanego aktywa odrębnie od odsetek od zobowiązania leasingowego w sprawozdaniu z wyników. MSSF 16 w znaczącej części powtarza regulacje z MSR 17 dotyczące ujęcia księgowego leasingu przez leasingodawcę. W konsekwencji, leasingodawca kontynuuje klasyfikację w podziale na leasing operacyjny i leasing finansowy oraz odpowiednio różnicuje ujęcie księgowe.</p>	01 stycznia 2019 roku	Opis stanu wdrożenia standardu przedstawiono poniżej
Zmiany do MSSF 9 Instrumenty finansowe	<p>Zmiany do MSSF 9 wprowadzają zapisy w odniesieniu do kontraktów z opcją przedpłaty, w których pożyczkodawca może być zmuszony do zaakceptowania kwoty przedpłaty, która jest znacznie niższa niż niespłacone kwoty kapitału i odsetek. Taka kwota przedpłaty mogłaby stanowić płatność dla kredytobiorcy od pożyczkodawcy, a nie rekompensatę od kredytobiorcy dla kredytodawcy. Taki składnik aktywów finansowych będzie kwalifikował się do wyceny według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, aczkolwiek ujemna rekompensata musi stanowić uzasadnioną rekompensatę za wcześniejszą spłatę kontraktu.</p>	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach: wycena inwestycji długoterminowych	<p>Zmiany doprecyzowują, że MSSF 9 Instrumenty Finansowe stosuje się w odniesieniu do długoterminowych inwestycji w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, do których nie stosuje się metody praw własności, a które co do zasady stanowią część inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu (inwestycje długoterminowe).</p> <p>Powyższe wyjaśnienie wskazuje, że model oczekiwanych strat kredytowych wynikający z MSSF 9 ma zastosowanie do ww. inwestycji długoterminowych. Rada dodatkowo doprecyzowała, że stosując MSSF 9, podmiot nie uwzględnia jakichkolwiek strat jednostek stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięć ani strat z tytułu utraty należności</p>	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

	wynikających z inwestycji netto ujmowanych jako korekty inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnych przedsięwzięciu, które wynikają z zastosowania MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach.		
KIMSF 23 Niepewność związana z ujęciem podatku	Interpretacja wyjaśnia, w jaki sposób należy stosować wymogi w zakresie ujmowania i wyceny zawarte w MSR 12 "Podatek dochodowy" w przypadku, gdy występuje niepewność, co do sposobu ujęcia podatku dochodowego. Interpretacja KIMSF 23 w szczególności określa, jeżeli jest niepewność w ujmowaniu podatku dochodowego, czy i kiedy jednostka powinna analizować niepewne pozycje podatkowe oddzielnie, jakie są założenia jednostki dotyczące możliwości kontroli przez organy podatkowe, sposób w jaki jednostka określa dochód do opodatkowania (stratę) podatkową, podstawę opodatkowania, niewykorzystane straty podatkowe, stopy podatkowe, a także, w jaki sposób jednostka ujmuje zmiany w faktach i okolicznościach. Zgodnie z interpretacją, skutki niepewności należy zmierzyć albo metodą najbardziej prawdopodobnej kwoty, albo metodą przewidywanej wartości.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze	Zmiany do MSR 19 obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 1 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Poprawki do standardu określają wymogi związane z ujęciem księgowym modyfikacji, ograniczenia lub rozliczenia programu określonych świadczeń.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Roczny program poprawek 2015-2017	Zmiany do MSSF3 "Połączenia jednostek" – wycena udziałów we wspólnej działalności w momencie objęcia kontroli. Zmiany do MSSF 11 "Wspólne ustalenia umowne" – brak wyceny we wspólnej działalności w momencie objęcia współkontroli. Zmiany do MSR 12 "Podatek dochodowy" – ujęcie konsekwencji podatkowych z tytułu wypłaty dywidendy. Zmiany do MSR 23 "Koszty finansowania zewnętrznego" – kwalifikacja zobowiązań zaciągniętych specjalnie w celu pozyskania dostosowywanego składnika aktywów, w sytuacji, gdy działania niezbędne do przygotowania składnika aktywów do użytkowania lub sprzedaży są zakończone.	01 stycznia 2019 roku	Zmiany nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

MSSF 16

Nowy standard MSSF 16 ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty. Tym samym, MSSF 16 zniósł klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadził jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę.

MSSF 16 został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 roku, zatwierdzony przez Unię Europejską 31 października 2017 roku i ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 01 stycznia 2019 roku lub później.

Identyfikacja umów leasingu zgodnie z MSSF 16 wykorzystuje zasadę sprawowania kontroli. Umowa jest kwalifikowana jako umowa leasingu, jeżeli leasingobiorca kontroluje przekazywany składnik aktywów w zamian za wynagrodzenie przez określony czas. MSSF 16 wprowadza nowe zasady ujmowania leasingu. Główną zmianą jest wyeliminowanie klasyfikacji leasingu na leasing operacyjny i leasing finansowy w przypadku leasingobiorcy i wprowadzenie jednego modelu rachunkowego leasingu. Leasingodawca kontynuuje klasyfikacje umów leasingowych jako leasing operacyjny lub leasing finansowy.

Bank jako leasingobiorca ujmuje leasing w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako składnik aktywów stanowiących prawo do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie w dniu, w którym przedmiot leasingu jest dostępny do użytkowania. Każda płatność leasingowa jest alokowana pomiędzy zmniejszenie zobowiązania i koszt finansowy. Koszt finansowy jest ujmowany w rachunku zysków i strat przez okres leasingu. Składnik aktywów związanych z prawem do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową.

Zgodnie z MSSF 16 Bank, jako leasingobiorca ujął w księgach na dzień 01 stycznia 2019 roku zobowiązania z tytułu leasingu wynikające z umów w kwocie 68 805 tys. zł, które wcześniej zostały sklasyfikowane jako "leasing operacyjny" zgodnie z zasadami MSR 17 Leasing. Zobowiązania te zostały wycenione w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, zdyskontowanych przy użyciu krańcowej stopy procentowej Banku na dzień 01 stycznia 2019 roku.

Prawa do użytkowania aktywów na podstawie umów leasingu zostały wycenione w kwocie równej zobowiązaniom z tytułu leasingu, tj. w kwocie 68 805 tys. zł.

Stosując po raz pierwszy MSSF 16, Bank zastosował następujące praktyczne rozwiązania dopuszczone przez standard:

- 1) zastosowanie jednej stopy dyskontowej do portfela umów leasingowych o stosunkowo podobnych cechach,
- 2) wykluczenie początkowych kosztów bezpośrednich w celu pomiaru wartości aktywów związanych z prawem do użytkowania na dzień wdrożenia standardu,
- 3) wykorzystanie osądu w określaniu pozostałego okresu leasingu, jeżeli umowa zawiera opcje przedłużenia lub rozwiązania umowy najmu,
- 4) wyłączenia jakie dopuszcza standard MSSF 16 dotyczące:
  - a) korzystania z aktywa o niskiej wartości,
  - b) korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego ujawnione na 31-12-2018	81 320
Dyskonto oszacowane przy zastosowaniu krańcowej stopy procentowej dla Banku	-9 959
(Zmniejszenia): leasing krótkoterminowy ujmowany liniowo jako koszt	-2 183
(Zmniejszenia): leasing o niskiej wartości rozpoznawany liniowo jako koszt	-373
Zobowiązania z tytułu leasingu na 01-01-2019	68 805

Wdrożenie z dniem 01 stycznia 2019 roku nowego standardu MSSF 16 wpłynęło na zwiększenie sumy bilansowej o kwotę 68,8 mln., natomiast nie miało wpływu na zyski zatrzymane oraz poziom kapitału własnego Banku.

3.3. Porównywalność z danymi okresu poprzedniego

Wdrażając MSSF 16 Bank zastosował metodę zmodyfikowaną retrospektywną w związku z tym nie przekształcał danych porównawczych.

W wyniku wdrożenia MSSF 16 w bilansie Banku zostały wprowadzone nowe pozycje: Prawo do użytkowania-leasing i Zobowiązania z tyt. leasingu.

3.4. Kontynuacja działalności

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku wymaganiami określonymi w art. 142 Prawa bankowego, w dniu 30 marca 2016 roku Bank przekazał do Komisji Nadzoru Finansowego zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Banku Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. (PPN). Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony program, z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

Bank przeprowadził podwyższenie kapitału zakładowego w 2016 roku o 400 mln zł i w 2018 roku o kwotę 300,7 mln zł.

W dniu 23 lutego 2018 roku Bank złożył do KNF zaktualizowaną wersję PPN. Weryfikacja PPN wynikała z braku spełnienia warunków brzegowych dokumentu zaakceptowanego przez KNF w grudniu 2016 roku, co oznaczało konieczność ponownej analizy założeń przyjętych w obszarze modelu biznesowego oraz kosztów ryzyka. Zmiany dotyczyły głównie modyfikacji modelu biznesowego Banku w kierunku specjalizacji zgodnej z misją Banku, weryfikacji ścieżki odpisów w zakresie obszaru ryzyka kredytowego związanej z korektą modelu biznesowego oraz aktualizacji elementów związanych z adekwatnością kapitałową.

Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała zaktualizowaną wersję PPN w dniu 24 maja 2018 roku.

Okres realizacji działań restrukturyzacyjnych realizowanych przez Bank w ramach PPN został określony na lata 2018 – 2021. Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ S.A., przy zachowaniu spójności z PPN pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów.

Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 roku, natomiast raport dot. modyfikacji Głównych założeń Strategii w dniu 22 marca 2018 roku, a w dniu 28 listopada 2018 roku raport bieżący o aktualizacji Strategii. Punktem wyjścia do aktualizacji Strategii były sprzyjające uwarunkowania rynkowe i makroekonomiczne, a także zmiana modelu biznesowego Banku.

W aktualizacji Ramowej Strategii Rozwoju BOŚ zakłada się:

- ewolucję modelu biznesowego w kierunku koncentracji na bankowości instytucjonalnej, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstwach, przy jednoczesnym sprofilowaniu oferty dla Klientów indywidualnych – związaną ze specjalizacją w zakresie ekologii i wykorzystaniem potencjału na rynku finansowania przedsięwzięć proekologicznych,
- przejście z etapu działań stabilizacyjnych i naprawczych mających miejsce w latach 2016–2018 do etapu rozwoju biznesu, związanego z implementacją nowego modelu biznesowego oraz nowej roli Banku w rządowych działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- wykorzystanie sprzyjających czynników wzrostu inwestycji proekologicznych, poprzez finansowanie projektów proekologicznych i sprawną dystrybucję środków przeznaczonych na działania w zakresie ochrony środowiska i zrównoważony rozwój.

W 2019 roku Bank osiągnął wyższą rentowność oraz wyższe wskaźniki kapitałowe niż założone na ten rok w Ramowej Strategii Rozwoju BOŚ oraz Programie Postępowania Naprawczego.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania, bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

3.5. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią BOŚ S.A. prowadzącą działalność gospodarczą:

- 1) w wyniku której uzyskiwane są przychody i ponoszone koszty,
- 2) której wyniki są regularnie przeglądane przez główny organ odpowiedzialny za podejmowanie decyzji operacyjnych w jednostce oraz wykorzystujący te wyniki przy podejmowaniu decyzji o zasobach,
- 3) dla której są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Zgodnie z MSSF 8 Bank wyodrębnił następujące segmenty operacyjne:

- 1) pion klienta instytucjonalnego,
- 2) pion klienta indywidualnego,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Bank nie prowadzi działalności zdywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowy opis zasad sprawozdawczości według segmentów przedstawiono w notcie 49.

3.6. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

Waluta funkcjonalna

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie funkcjonalnej, która jest walutą podstawowego środowiska gospodarczego, w którym Bank prowadzi działalność.

Walutą funkcjonalną Banku jest złoty polski.

Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji, a wynik tego przeliczenia jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Aktywa i zobowiązania pieniężne denominowane/indeksowane do walut obcych, przeliczane są po kursie obowiązującym na koniec okresu sprawozdawczego.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane wg wartości godziwej, przeliczane są wg kursu obowiązującego w dniu dokonania wyceny.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane wg kosztu nabycia, przeliczane są wg kursu obowiązującego w dniu powstania tych pozycji.

3.7. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz oprocentowanych aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez inne dochody całkowite lub przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Bank szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek od wartości netto tych aktywów wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości.

3.8. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji dotyczące należności od klientów ujmuje się jako element przychodu odsetkowego wg metody efektywnej stopy procentowej. Opłaty i prowizje za udzielenie kredytu, pobrane przed jego uruchomieniem, podlegają odroczeniu do momentu wypłaty klientowi środków pieniężnych. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Bank nie zachował dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachował część o tej samej efektywnej stopie procentowej co inni uczestnicy.

Pozostałe przychody z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zasadniczo w momencie przeniesienia przyrzeczonych towarów lub usług na klienta. W przypadku opłat i prowizji z tytułu przyznanych limitów kredytowych rozpoznanie przychodu następuje z upływem czasu dostępności tych limitów.

Koszty z tytułu opłat i prowizji ujmuje się zgodnie z zasadą memoriału, tj. w momencie otrzymania usług od dostawcy, przy czym koszty z tytułu opłat obowiązkowych wynikających z przepisów prawnych ujmowane są w momencie powstania zobowiązania do zapłaty.

3.9. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Bank ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Bank rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywane z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Bankowi wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek.

Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Bank zawsze z produktem ubezpieczeniowym, tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Bank wyłącznie z instrumentem finansowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Banku produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj.: wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie należne Bankowi z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Podział wynagrodzenia dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową, opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Bank ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Bank wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np. z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Bank otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest

prawdopodobne, Bank rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Bank w określonym przedziale czasu, Bank rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeżeli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu zamortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

3.10. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosuje się w celu kompensowania zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanych i pozycji zabezpieczających.

Na podstawie przepisów przejściowych MSSF 9, Bank podjął decyzję o kontynuacji zasad MSR 39 w zakresie stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń.

Bank może podjąć decyzję o przejściu na stosowanie wymogów MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w terminie późniejszym.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Bank oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia; dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób, w jaki Bank będzie oceniał efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- 3) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, tj. wartość godziwa pozycji zabezpieczanej oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- 4) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenia zostało ustanowione.

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A.

Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem.

Bank wykorzystuje rachunkowość zabezpieczeń przy zabezpieczaniu wartości godziwej instrumentów finansowych. Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmianami wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania, albo uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów lub zobowiązania, albo uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Bank ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj. instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tj. w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

Bank zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń w przypadku wygaśnięcia, sprzedaży, rozwiązania lub wykonania instrumentu zabezpieczającego, albo gdy powiązanie zabezpieczające przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń. Przy zaprzestaniu stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena pozycji zabezpieczanych, które podlegają wycenie wg amortyzowanego kosztu (bez stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń), przypisana zabezpieczanemu ryzyku, ujęta w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne, podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat.

Bank nie stosuje rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

3.11. Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje w jednostkach zależnych są wykazywane w niniejszym sprawozdaniu finansowym według ceny nabycia, pomniejszonej o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości.

3.12. Aktywa i zobowiązania finansowe

Początkowe ujęcie

Bank ujmuje składnik aktywów i zobowiązań finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wtedy, gdy staje się związany postanowieniami umowy o ten instrument finansowy. Ujęcie aktywów finansowych następuje wtedy, gdy Bank nabywa prawo do otrzymania przepływów pieniężnych, a zobowiązań finansowych wtedy, gdy ma obowiązek dokonać wypłaty środków pieniężnych. Przy

początkowym ujęciu składniki aktywów i zobowiązań finansowych podlegają klasyfikacji do odpowiedniej kategorii wyceny.

Wycena przy początkowym ujęciu składników aktywów i zobowiązań finansowych następuje wg wartości godziwej, która przypadku pozycji niewycenianych wg wartości godziwej w okresach późniejszych jest powiększana lub zmniejszana o koszty bezpośrednie zawarcia transakcji.

Wycena aktywów finansowych po okresie początkowego ujęcia

Po okresie początkowego ujęcia Bank dokonuje wyceny składników aktywów finansowych zgodnie z zasadami klasyfikacji, wg metody zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej.

Zamortyzowany koszt to kwota, w której składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w momencie początkowego ujęcia, pomniejszona o spłaty kapitału oraz powiększona lub pomniejszona o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic pomiędzy wartością początkową, a wartością w terminie wymagalności oraz pomniejszona o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości. W zamortyzowanym koszcie uwzględnia się odsetki karne.

Wycena wg wartości godziwej polega na ustaleniu wartości, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. cena wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

Klasyfikacja i wycena aktywów finansowych

Zgodnie z MSSF 9 aktywa finansowe są klasyfikowane do odpowiedniego modelu wyceny w momencie początkowego ujęcia. Aktywa finansowe Banku są zaklasyfikowane do następujących kategorii wyceny:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- 2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- 3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja do odpowiedniej kategorii wyceny następuje w oparciu o:

- 1) Model biznesowy, w ramach którego aktywa finansowe są zarządzane oraz
- 2) Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych ("Test SPPI" – ang. Solely Payment of Principal and Interest).

Modele biznesowe

Zdefiniowanie istniejących modeli biznesowych dokonywane jest przez kluczowe kierownictwo Banku. Identyfikowane modele biznesowe odzwierciedlają prowadzoną działalność operacyjną, tj. sposób zarządzania określoną grupą aktywów oraz cel, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte. Poszczególne zidentyfikowane modele biznesowe stanowią grupy aktywów, które są wspólnie zarządzane, oceniane i raportowane.

Identyfikując modele biznesowe dla poszczególnych grup aktywów finansowych, bierze się pod uwagę przesłanki jakościowe oraz kryteria ilościowe.

Przesłanki jakościowe

Przesłanki jakościowe obejmują analizę i ocenę:

- 1) celu biznesowego, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte,
- 2) sposobu, w jaki wyniki na aktywach w ramach danego modelu biznesowego są oceniane i raportowane do kluczowego kierownictwa Banku oraz prezentowane w ramach sprawozdawczości zewnętrznej,
- 3) przyczyny podejmowanych decyzji o sprzedaży aktywów finansowych,
- 4) rozwiązań i struktur organizacyjnych, w ramach których poszczególne grupy aktywów powstają lub są nabywane,
- 5) rodzaju ryzyka mającego wpływ na wyniki realizowane na poszczególnych grupach aktywów,
- 6) sposobu, w jaki kadra zarządzająca poszczególnymi grupami aktywów jest wynagradzana, w szczególności czy wynagrodzenie opiera się w części lub całości na wartości godziwej zarządzanych aktywów.

Kryteria ilościowe

Kryteria ilościowe wykorzystywane przy identyfikacji oraz okresowej weryfikacji modeli biznesowych odnoszą się do oceny istotności i częstotliwości sprzedaży aktywów z poszczególnych modeli. Zakłada się, że w modelu biznesowym HtC sprzedaż aktywów finansowych jest dopuszczalna w szczególności w następującym przypadku:

- 1) w razie pogorszenia oceny odzyskiwalności przepływów pieniężnych, w celu ograniczenia skutków ryzyka kredytowego,
- 2) w terminie bliskim zapadalności kontraktowej,
- 3) sporadycznej sprzedaży (nawet jeżeli wartość sprzedanych aktywów jest znacząca),
- 4) nieznaczącej wartości sprzedawanych aktywów.

Brak spełnienia kryteriów ilościowych, np. znacząca i częsta sprzedaż aktywów finansowych o niepogorszonej ocenie ryzyka kredytowego, powoduje konieczność zmiany przyporządkowania całego portfela aktywów finansowych, z którego dokonywano sprzedaży, a co za tym idzie zmiany klasyfikacji tego portfela do kategorii wyceny.

W wyniku dokonanych analiz aktywa finansowe Banku zostały przyporządkowane do następujących modeli biznesowych:

1) Model HtC (ang. Held to Collect)

model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania korzyści ekonomicznych w postaci przepływów pieniężnych wynikających z umowy. W ramach modelu HtC utrzymywane są aktywa finansowe o charakterze kredytowym i pożyczkowym, nabyte wierzycelności w ramach usług faktoringu, dłużne papiery wartościowe nabyte w celach inwestycyjnych.

2) Model HtCS (ang. Held to Collect or Sale)

model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy i sprzedaż. W ramach modelu HtCS utrzymywane są dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości.

3) Inne modele biznesowe

w ramach innych modeli biznesowych nabywane są aktywa o charakterze handlowym w celu osiągnięcia wyniku finansowego z tytułu zmian wartości rynkowej lub wynagrodzenia o charakterze marży handlowej. Te modele biznesowe obejmują przede wszystkim pochodne instrumenty finansowe oraz instrumenty kapitałowe.

Test SPPI

Zgodnie z wymaganiami MSSF 9 aktywa finansowe utrzymywane w ramach modelu HtC i HtCS podlegają testowi SPPI. Celem testu SPPI jest potwierdzenie, że umowne przepływy pieniężne wynikające z tych aktywów finansowych są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty, przy czym:

- 1) kapitał stanowi wartość godziwą aktywa finansowego z dnia początkowego ujęcia,
- 2) odsetki stanowią wynagrodzenie z tytułu wartości pieniądza w czasie, marżę za ryzyko kredytowe, ryzyko płynności, koszty administracyjne oraz marżę zysku.

Test SPPI obejmuje w szczególności analizę charakterystyki przepływów pieniężnych w związku z warunkami wcześniejszej spłaty i prolongaty, zmianą waluty aktywa finansowego, warunkami zwiększającymi zmienność przepływów pieniężnych ponad zmiany wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych (np. dźwignia finansowa), warunkami ograniczającymi możliwość dochodzenia roszczeń finansowych do określonego majątku dłużnika.

Zasady klasyfikacji aktywów finansowych do kategorii wyceny w oparciu o model biznesowy i test SPPI

Modele biznesowe:	Test SPPI Przepływy pieniężne są jedynie spłatą kapitału i odsetek	Test SPPI Przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłaty kapitału i odsetek
Model HtC	wycena wg zamortyzowanego kosztu	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Model HtCS	wycena wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Inny model biznesowy	Test SPPI nie jest przeprowadzany; obligatoryjna wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy	

Aktywa finansowe wg kategorii wyceny

1) Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Ta kategoria wyceny obejmuje przede wszystkim portfel należności od klientów indywidualnych i instytucjonalnych. W tej kategorii znajdują się również nabyte wierzytelności w ramach usług faktoringu, dłużne papiery wartościowe znajdujące się w portfelu inwestycyjnym utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, należności od innych banków, w tym transakcje buy-sell back.

2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite

Ta kategoria wyceny obejmuje dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości, utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych i na sprzedaż, a także kapitałowe papiery wartościowe.

3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy

Ta kategoria wyceny obejmuje pochodne instrumenty finansowe oraz dłużne papiery wartościowe nabywane w celach handlowych.

Odrębną pozycją w tej kategorii wyceny są prezentowane w należnościach od klientów kredyty, których formuła oprocentowania oparta jest o mnożnik stawki bazowej. Do tej pozycji zaliczone zostały kredyty preferencyjne udzielane ze wsparciem podmiotów sektora publicznego.

Z uwagi na toczące się dyskusje w zakresie klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych zawierających m.in. mnożnik, powyższe podejście może w przyszłości ulec zmianie.

Zmiana kategorii wyceny instrumentów finansowych

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych może nastąpić wyłącznie w razie zmiany modelu biznesowego. Nie stanowi zmiany modelu biznesowego zmiana zamiarów biznesowych związanych z danymi aktywami finansowymi albo zmiana przyporządkowania do poszczególnej linii biznesowej.

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych w skutek zmiany modelu biznesowego ujmowana jest prospektywnie, tj. od daty tej zmiany.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania zobowiązań finansowych.

Modyfikacja aktywów finansowych

Modyfikacja aktywów finansowych jest identyfikowana przez Bank w przypadku zmiany w umowie, na podstawie której dane aktywa finansowe powstały, wpływającej na wartość i termin przepływów pieniężnych. Zmiany przepływów pieniężnych, wynikające z pierwotnej umowy z klientem, nie są rozpoznawane jako modyfikacje. Zmiana warunków umownych spłaty może być dokonana zarówno z przyczyn dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym, jak i przyczyn komercyjnych.

Bank dokonuje rozróżnienia modyfikacji aktywów finansowych na modyfikacje istotne i nieistotne.

Kryterium ilościowe

Modyfikacja istotna jest zmianą warunków umownych spłaty danego aktywa finansowego, która skutkuje powstaniem różnicy powyżej 10% pomiędzy wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmodyfikowanego aktywa finansowego zdyskontowanych oryginalną efektywną stopą procentową, a wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z aktywa finansowego przed modyfikacją zdyskontowanych tą samą stopą procentową. W przypadku modyfikacji nieistotnej różnica ta wynosi mniej niż 10%.

W przypadku aktywów finansowych ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości modyfikację istotną ze względu na przesłanki ilościowe uznaje się w razie podwyższenia kwoty finansowania w kwocie przekraczającej 50% wartości aktywa finansowego na dzień modyfikacji.

Kryterium jakościowe

Modyfikacja aktywów finansowych podejmowana w poniższych okolicznościach jest rozpoznawana jako modyfikacja istotna:

- dodanie cechy naruszającej wynik testu SPPI,
- zmiana waluty kredytu nie przewidziana w pierwotnych warunkach umownych,
- zmiana kontrahenta oznaczająca modyfikację istotną.

Modyfikacja istotna

Modyfikacja istotna powoduje wyłączenie pierwotnego aktywa z bilansu, ujęciem w rachunku zysków i strat nierozliczonych kosztów i prowizji oraz rozpoznanie początkowym aktywa finansowego powstałego w efekcie modyfikacji. Dla aktywa zmodyfikowanego ustala się nową efektywną stopę procentową.

Modyfikacja nieistotna

Modyfikacja nieistotna nie prowadzi do wyłączenia istniejących aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Wynik z modyfikacji nieistotnej jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

MSSF 9 wprowadził nowe podejście do szacowania strat z tytułu aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu i wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Podejście to bazuje na wyznaczaniu strat oczekiwanych (expected loss).

Rozpoznawanie strat oczekiwanych zależne jest od zmiany poziomu ryzyka od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego. Bank rozpoznaje trzy podstawowe koszyki aktywów finansowych w kontekście zmian poziomu ryzyka:

- **Koszyk 1** – w którym klasyfikowane są ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, rozumianego jako wzrost prawdopodobieństwa niewypłacalności. Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie najbliższych 12 miesięcy lub dacie zapadalności ekspozycji, jeżeli okres ten jest krótszy niż 12 miesięcy.
- **Koszyk 2** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka, ale jeszcze nie uprawdopodobniło się zdarzenie niewywiązania się ze zobowiązania. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.
- **Koszyk 3** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których zmaterializowały się zdarzenia niewykonania zobowiązania (zaistniałej przesłanki utraty wartości). Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Ponadto Bank identyfikuje aktywa POCI (ang. Purchased or Originated Credit Impaired), tj. aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe na dzień początkowego ujęcia. Dla ekspozycji klasyfikowanych jako POCI oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia.

Bank na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości wykorzystuje własne oszacowania parametrów ryzyka, bazujące na modelach wewnętrznych zgodnych z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia), zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu scenariuszy makroekonomicznych.

Wycena odpisów na oczekiwane straty kredytowe, rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio w koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Bank posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe po okresie początkowego ujęcia są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Bank wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj., kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Inwestycje kapitałowe

Inwestycje kapitałowe klasyfikowane są do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Klasyfikacja inwestycji kapitałowych do tej kategorii wyceny jest nieodwołalna. Zyski lub straty wynikające z różnicy ceny sprzedaży i ceny nabycia lub ze zmiany wartości godziwej tych inwestycji nie podlegają ujęciu w rachunku zysków i strat również w przypadku sprzedaży. W rachunku zysków i strat ujmuje się tylko przychody z tytułu otrzymanych dywidend.

Inwestycje kapitałowe zostały zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite ze względu na ich inwestycyjny charakter oraz sposób osiągania korzyści ekonomicznych poprzez otrzymywane dywidendy.

Instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do kategorii wyceny wartości godziwej przez inne dochody całkowite wyceniane są z wykorzystaniem metody wyceny aktywów kapitałowych (capital asset pricing model). W modelu wykorzystane są prognozy finansowe poszczególnych spółek oraz rynkowe parametry takie jak: koszt kapitału i współczynnik beta wyliczone na bazie danych ze spółek porównywalnych oraz dyskonto i premia z tytułu płynności i zachowania kontroli.

Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w sprawozdaniu finansowym jako papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmuje się jako należności od innych banków lub klientów, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży, a odkupu traktuje się jako odsetki i rozlicza metodą liniową przez okres obowiązywania umowy.

Papiery wartościowe pożyczane kontrahentom nie są wyłączone z bilansu Banku.

Pożyczonych przez Bank papierów wartościowych nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, chyba że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmuje się

w sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej.

Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

Należności z tytułu dostaw i usług oraz aktywów z tytułu umów

W przypadku należności z tytułu dostaw i aktywów z tytułu umów Bank dokonuje wyceny oczekiwanych strat kredytowych w horyzoncie całego okresu życia tych aktywów.

3.13. Aktywa trwałe przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwałe zalicza się do "przeznaczonych do sprzedaży" i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania. W Banku nie występują aktywa przeznaczone do sprzedaży.

3.14. Wartości niematerialne

Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

Nakłady na wartości niematerialne

Bank ujmuje poniesione koszty aktywa z tytułu nakładów na wartości niematerialne na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy Bank ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży lub wartości użytkowej.

3.15. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Banku, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji.

Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 1) 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2) 2-12 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 10%),
- 3) 3-20 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 10%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego, pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży, z ich wartością bilansową i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do użytkowania.

3.16. Leasing

Bank klasyfikuje jako leasing umowy, na podstawie których użytkuje lub oddaje w użytkowanie aktywa trwałe w zdefiniowanym okresie w zamian za wynagrodzenie.

Leasingodawca

Bank jako leasingodawca dokonuje klasyfikacji umowy jako leasing finansowy lub leasing operacyjny. Jako leasing finansowy Bank klasyfikuje umowy, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i korzyści wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy. Pozostałe umowy leasingowe klasyfikowane są jako leasing operacyjny.

Leasingobiorca

W dacie rozpoczęcia leasingu, Bank jako leasingobiorca, ujmuje składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz zobowiązanie z tytułu leasingu.

Zobowiązanie wynika z bieżącej wartości przyszłych przepływów pieniężnych (płatności leasingowych z umowy leasingu), zdyskontowanych przy użyciu stopy procentowej leasingu.

Bank stosuje wyłączenia z wymogów stosowania zasad MSSF 16 dotyczące:

- 1) korzystania z aktywa o niskiej wartości – wartość aktywa nie przekracza kwoty 20 tys. zł,
- 2) korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

W przypadku umów wyłączonych Bank nie wykazuje w bilansie prawa do korzystania z aktywa i zobowiązania wynikającego z umowy. Opłaty leasingowe, związane z tymi umowami, Bank ujmuje jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową w trakcie okresu leasingu.

Ustalając okres leasingu, Bank określa nieodwołalny okres leasingu uwzględniając okres objęty opcją przedłużenia, jeżeli Bank zakłada jej wykonanie i opcją wypowiedzenia leasingu, jeżeli Bank zakłada brak jej wykonania.

Bank aktualizuje okres leasingu, gdy zajdzie zmiana dotycząca nieodwołalnego okresu leasingu.

Po dacie rozpoczęcia leasingu, Bank wycenia składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania według kosztu:

- 1) pomniejszonego o łączne odpisy amortyzacyjne i łączne straty z tytułu utraty wartości oraz
- 2) skorygowanego z tytułu aktualizacji wyceny zobowiązania z tytułu leasingu.

Po dacie rozpoczęcia leasingu, Bank wycenia zobowiązanie z tytułu leasingu poprzez:

- 1) zwiększenie wartości bilansowej w celu odzwierciedlenia kosztów odsetkowych od zobowiązania z tytułu leasingu,
- 2) zmniejszenie wartości bilansowej w celu uwzględnienia zapłaconych opłat leasingowych,
- 3) zaktualizowanie wyceny wartości bilansowej w celu uwzględnienia ponownej oceny lub zmiany leasingu, lub w celu uwzględnienia zaktualizowanych stałych opłat leasingowych.

Bank ujmuje zmianę leasingu jako odrębny leasing, jeżeli:

- 1) zmiana zwiększa zakres leasingu poprzez przyznanie prawa do użytkowania jednego lub większej liczby bazowego składnika aktywów oraz
- 2) wynagrodzenie za leasing zwiększa się o kwotę współmierną do ceny jednostkowej za zwiększenie zakresu.

W przypadku zmiany leasingu, która nie jest ujmowana jako odrębny leasing, Bank aktualizuje wycenę zobowiązania poprzez zdyskontowanie zaktualizowanych opłat leasingowych z zastosowaniem zaktualizowanej stopy dyskontowej i ujmuje aktualizację poprzez:

- 1) zmniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania w celu uwzględnienia częściowego lub całkowitego zakończenia leasingu w przypadku zmian, które zmniejszają zakres leasingu,
- 2) skorygowanie składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania w odniesieniu do pozostałych zmian leasingu.

3.17. Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby sprawozdania finansowego podatek odroczony obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Bank tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego, wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione, zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- 1) sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- 2) w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, gdy jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Bank kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczony podatek dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

3.18. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Banku, które może podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Banku nie występują aktywa przejęte za długi.

3.19. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w bilansie, w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów to koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Bank w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w bilansie w pozycji "Pozostałe zobowiązania".

3.20. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Bank tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez jednostkę model aktuarialny, w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia oraz tam, gdzie ma to zastosowanie – kosztów przeszłego zatrudnienia, wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych.

Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody "świadczenie/staż pracy"), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wyliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania.

Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w innych dochodach całkowitych.

3.21. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) na dzień bilansowy Bank posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych, przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- 2) gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- 3) gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości wydatków, które jak się oczekuje będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany upływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

3.22. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej, pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Akcje własne

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji "Akcje własne".

Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych klasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczone od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych) z tytułu efektywnej części zabezpieczenia oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały, tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

3.23. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

3.24. Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów lub interpretacji, które mogą mieć zastosowanie, a nie są jeszcze obowiązujące i nie zostały wcześniej wprowadzone

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Bank
Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej.	Założenia koncepcyjne zostały opublikowane przez RMSR w marcu 2018 roku. Jest to dokument, który przedstawia w kompleksowy sposób zagadnienia dotyczące sprawozdawczości finansowej, zasady wyznaczania standardów i wytyczne dla podmiotów opracowujących spójne polityki rachunkowości oraz ułatwia zrozumienie i interpretację standardów. Założenia koncepcyjne obejmują nowe pojęcia, zaktualizowane definicje i kryteria ujmowania aktywów i zobowiązań oraz objaśnienia istotnych pojęć. Dokument składa się z 8 rozdziałów. Założenia koncepcyjne zostały opublikowane wraz z uzasadnieniem zmian. Rada opublikowała ponadto odrębny dokument pt. "Zmiany do odniesień do Założeń koncepcyjnych w Standardach MSSF" (Amendments to References to the Conceptual Framework in IFRS Standards), który przedstawia zmiany do standardów w celu aktualizacji odniesień do Założeń koncepcyjnych. W większości przypadków zaktualizowano odniesienia w standardach w celu odzwierciedlenia odniesień do Założeń koncepcyjnych.	01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSSF 3 Połączenia przedsięwzięć	W wyniku zmiany do MSSF 3 zmodyfikowana została definicja "przedsięwzięcia". Aktualnie wprowadzona definicja została zawężona i prawdopodobnie spowoduje, że więcej transakcji przejęć zostanie zakwalifikowanych jako nabycie aktywów.	01 stycznia 2020 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych oraz MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów	Rada opublikowała nową definicję terminu "istotność". Zmiany do MSR 1 i MSR 8 doprecyzowują definicję istotności i zwiększają spójność pomiędzy standardami.	01 stycznia 2020 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
MSSF 17 Ubezpieczenia	MSSF 17 "Umowy ubezpieczeniowe" został wydany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 18 maja 2017 roku i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2021 roku lub po tej dacie. Nowy MSSF 17 "Umowy ubezpieczeniowe" zastąpi obecnie obowiązujący MSSF 4, który zezwala na	01 stycznia 2021 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

	<p>różnorodną praktykę w zakresie rozliczania umów ubezpieczeniowych. MSSF 17 zmieni rachunkowość wszystkich podmiotów, które zajmują się umowami ubezpieczeniowymi i umowami inwestycyjnymi, jako że definiuje on nowe podejście do rozpoznawania, wyceny, prezentacji i ujawniania umów ubezpieczeniowych. Głównym celem MSSF 17 jest zagwarantowanie przejrzystości oraz porównywalności sprawozdań finansowych ubezpieczycieli.</p>		
Zmiany do MSSF 10 i MSR 28	<p>Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 dotyczą sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsiębiorstwami. Zmiany rozwiązują problem aktualnej niespójności pomiędzy MSSF 10 a MSR 28. Ujęcie księgowo zależy od tego, czy aktywa niepieniężne sprzedane lub wniesione do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsiębiorstwa stanowią "biznes" (ang. business). W przypadku, gdy aktywa niepieniężne stanowią "biznes", inwestor wykaże pełny zysk lub stratę na transakcji. Jeżeli zaś aktywa nie spełniają definicji biznesu, inwestor ujmuje zysk lub stratę z wyłączeniem części stanowiącej udziały innych inwestorów. Zmiany zostały opublikowane 11 września 2014 roku.</p>	Zatwierdzenie zmiany jest odroczone przez UE	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSSF 9 "Instrumenty finansowe", MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena" oraz MSSF 7 "Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji"	<p>Reforma wskaźnika referencyjnego stopy procentowej (Zmiany MSSF 9, MSR 39 oraz MSSF 7), dotycząca konsekwencji, jakie dla sprawozdawczości finansowej ma reforma wskaźnika referencyjnego stopy procentowej dokonana w okresie przed zastąpieniem istniejącego wskaźnika referencyjnego alternatywną stopą referencyjną.</p> <p>Wprowadzone zmiany przewidują tymczasowe i wąskie odstępstwa od wymogów rachunkowości zabezpieczeń zawartych w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości (MSR) 39</p> <p>Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena oraz Międzynarodowym Standardzie Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 9</p> <p>Instrumenty finansowe, dzięki którym to odstępstwom przedsiębiorstwa mogą nadal spełniać obowiązujące wymogi, przy założeniu, że istniejące wskaźniki referencyjne stopy procentowej nie ulegają zmianie w następstwie przeprowadzonej reformy oprocentowania depozytów międzybankowych</p>	01 stycznia 2020 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

4. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W okresie dwunastu miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2019 roku nie wystąpiły korekty błędów poprzednich okresów.

5. Ważniejsze oszacowania i oceny

Sporządzenie sprawozdania finansowego Banku wymaga osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa oraz zobowiązania i powiązane z nimi noty, a także ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości.

Bank przyjął założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie danych historycznych oraz wiedzy posiadanej podczas sporządzania sprawozdania finansowego. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub innych wydarzeń nie będących pod kontrolą Banku. Zmiany założeń i szacunków są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeśli zmiana szacunku i założeń dotyczy okresu bieżącego i okresów przyszłych.

Bank ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy, w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Bank ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

5.1. Aktywa finansowe

Utrata wartości należności od klientów

Bank w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych. Pomiar utraty wartości opiera się głównie na szacowaniu prawdopodobieństwa wystąpienia przesłanki utraty wartości na bazie analizy historycznej, oszacowaniu potencjalnych strat (parametr LGD) oraz ocenie środowiska makroekonomicznego, w którym funkcjonuje Bank.

Modele przeznaczone do szacowania odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych zbudowane zgodnie z MSSF 9 składają się z elementów, przy wyznaczaniu których Bank wykorzystuje wszystkie dostępne informacje historyczne oraz prognozy. Przy wykorzystaniu tych modeli Bank szacuje poziom ryzyka kredytowego z możliwie najwyższą dokładnością. Oczekiwane straty kredytowe obliczane są modelem dożycia w granulacji miesięcznej z wykorzystaniem parametrów PD, LGD i EAD indywidualnie wyznaczonych dla każdej ekspozycji z uwzględnieniem oczekiwanego czasu jej trwania. Finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w okresie 12 miesięcy dla koszyka 1 lub pozostałego okresu życia dla koszyka 2), zdyskontowanych efektywną stopą procentową.

Struktura modeli wykorzystywanych w celu oszacowania oczekiwanych strat kredytowych uwzględnia modelowanie dla następujących parametrów:

- PD (probability of default) - szacunek prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w danym horyzoncie czasowym (12-miesięcznym lub w całym okresie życia ekspozycji),
- LGD (loss given default) - część ekspozycji, która nie zostałaaby odzyskana w przypadku niewykonania zobowiązania,
- EAD (exposure at default) - oczekiwana wielkość ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania.

W modelu do szacowania odpisów wykorzystywany jest komponent prognoz makroekonomicznych. Ze względu na znaczący udział specyficznych ekspozycji kredytowych w portfelu Grupy BOŚ, których charakterystyka oraz konstrukcja wskazują na nieznaczne powiązanie ich ryzyka z otoczeniem makroekonomicznym, obserwowany historycznie wpływ prognoz nie był istotny dla wyceny. Powyższe czynniki wskazują, że wrażliwość wysokości szacowanej straty na zmiany prognoz makroekonomicznych jest wysoce ograniczona.

Spodziewana jest większa zmienność kwoty odpisów w poszczególnych okresach wynikająca ze zmian klasyfikacji ekspozycji pomiędzy Koszykiem 1 i 2, większa zmienność odpisów wynika z różnego horyzontu rozpoznawania strat oczekiwanych. Szacowanie straty w okresie całego życia ekspozycji, obarczone jest większą niepewnością szacunku niż szacowana strata w okresie najbliższych 12 miesięcy ze względu na, co do zasady, dłuższy okres, w którym mogą wystąpić nieoczekiwane czynniki wpływające na ryzyko ekspozycji.

Teoretyczne przeklasyfikowanie 1% ekspozycji z koszyka 1 o najwyższym poziomie ryzyka do Koszyka 2 dla każdego typu ekspozycji skutkowałoby, według stanu na koniec grudnia 2019 roku, wzrostem odpisów o 49,77 mln zł.

W grudniu 2019 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametru portfelowego LGD w metodzie grupowej. W przypadku zmiany stóp odzysku o +/-10 pkt. proc., szacowana wielkość odpisów z tytułu utarty wartości należności od klientów wycenianych metodą grupową uległaby odpowiednio zmniejszeniu o 27,8 mln zł lub zwiększeniu o 22,9 mln zł.

Test SPPI

Test SPPI to ocena czy przepływy pieniężne wynikające z aktywów finansowych utrzymywanych w modelu HtC i HtCS stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej. Ocena ta (oprócz modelu biznesowego) warunkuje klasyfikację aktywów finansowych do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu lub odpowiednio wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. W związku z powyższym ocena ta jest kluczowa dla przyjęcia prawidłowej zasady wyceny umów kredytów i pożyczek oraz innych kontraktów finansowych będących podstawowym przedmiotem działalności Grupy BOŚ.

Zgodnie z MSSF 9 kwota główna to wartość godziwa aktywów finansowych na dzień początkowego ujęcia. Odsetki z kolei to zapłata za wartość pieniądza w czasie, marża za ponoszone ryzyko kredytowe oraz inne ryzyka ponoszone w związku z utrzymywaniem kwoty głównej oraz marża zysku.

Test SPPI obejmuje analizę zawartych umów pod kątem ustalenia charakterystyki przepływów pieniężnych z nich wynikających. Test SPPI uważa się za umożliwiający klasyfikację do kategorii wyceny wg zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli nie zidentyfikowano takich cech przepływów pieniężnych, których rozkład w czasie, albo formuła ustalenia ich wartości uzależniona jest od czynników innych niż spełniające definicję kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej. Do cech niespełniających tej definicji zalicza się:

- dźwignię finansową,
- uzależnienie wynagrodzenia od warunków niezwiązanych z wartością pieniądza w czasie lub ponoszonym ryzykiem
- opcje wcześniejszej spłaty, jednak wcześniejsza spłata w kwocie równej niespłaconej części kwoty głównej i odsetek z uwzględnieniem uzasadnionego wynagrodzenia za wcześniejszą spłatę uważa się za spełniającą test SPPI.

Bank przeprowadza test SPPI w odniesieniu do wszystkich aktywów finansowych objętych obowiązkiem tej oceny, przy czym dla aktywów powstałych w oparciu o dokumentację standardową przeprowadza się go na poziomie grup produktowych, a dla aktywów negocjowanych z klientami indywidualnie przeprowadza się go w oparciu o poszczególne umowy. W efekcie przeprowadzonego testu SPPI zidentyfikowano część umów kredytowych, w przypadku których oprocentowanie oparte jest o formułę mnożnikową (dźwignia finansowa). Jest to część kredytów preferencyjnych udzielanych ze wsparciem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska. W związku z powyższym zostały one zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Model biznesowy

Ocena modelu biznesowego jest istotnym szacunkiem ze względu na to, że zgodnie z MSSF 9 stanowi jeden z elementów decydujących o przyporządkowaniu właściwej kategorii wyceny aktywów finansowych. Bank ustala modele biznesowe w ramach, których następuje zarządzanie aktywami finansowymi, przede wszystkim na podstawie ich celów biznesowych i sposobu osiągania wyników finansowych. Zmiana modelu biznesowego może wystąpić tylko w razie istotnych zmian wewnętrznych i zewnętrznych w działalności Grupy BOŚ, będzie ustalana przez jego kierownictwo. Oczekuje się, że zmiana modelu biznesowego będzie występować rzadko. W szczególności zmiana zamiarów biznesowych co do poszczególnych składników aktywów finansowych nie stanowi zmiany modelu biznesowego.

5.2. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 47.

5.3. Rezerwa na świadczenia emerytalne

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny. Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	-	100%
po 10 latach pracy	-	200%
po 15 latach pracy	-	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2019 roku. Rezerwa na świadczenia emerytalne i rentowe wyliczona jest metodą aktuarialną.

5.4. Podatki

Obowiązujące w Polsce prawo dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od towarów i usług czy składek na ubezpieczenia społeczne podlega częstym zmianom, co skutkuje brakiem ugruntowanej praktyki oraz niejasnością i niespójnością przepisów. Sytuacja ta powoduje możliwość występowania różnic w interpretacji przepisów podatkowych przez organy państwowe i podatników. Rozliczenia podatkowe oraz inne rozliczenia (np. celne) mogą być przedmiotem kontroli przez okres do 6 lat. Odpowiednie władze kontrolne uprawnione są do nakładania znaczących kar wraz z odsetkami. Istnieje ryzyko, że organy kontrolne zajmą odmienne stanowisko od stanowiska Spółki w kwestii interpretacji przepisów, co mogłoby wpłynąć na wysokość zobowiązań publicznoprawnych wykazanych w sprawozdaniu finansowym.

Bank rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

5.5. Rezerwa na ryzyko prawne dotyczące portfela kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych

Na 31 grudnia 2019 roku Bank ujął w sprawozdaniu finansowym rezerwę na ryzyko prawne związane z zawisłymi i przyszłymi sporami dotyczącymi portfela kredytów hipotecznych denominowanych w walutach CHF, EUR i USD udzielonych klientom indywidualnym. Rezerwa została utworzona zgodnie z MSR 37 przyjmując określone założenia co do wypływu środków pieniężnych w okresach przyszłych w kwocie 23,2 mln zł. W związku z toczącymi się sprawami spornymi rezerwa ta wynosi 7,8 mln zł. Na ryzyko prawne związane z potencjalnymi sporami dotyczącymi umów o kredyty i pożyczki hipoteczne denominowane Bank utworzył rezerwę w kwocie 15,4 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2018 roku rezerwa wynosiła 2,0 mln zł.

Model utworzenia rezerwy na ryzyko prawne związane z portfelem kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych oparty został na kalkulacji straty finansowej zgodnie z założonymi scenariuszami uwzględniającymi prawdopodobieństwo niekorzystnego dla Banku prawomocnego rozstrzygnięcia sporu przez sąd. Przyjęte scenariusze niekorzystnych rozstrzygnięć bazują na opiniach prawnych i dotychczasowych doświadczeniach Banku i uwzględniają stwierdzenie nieważności umowy, przewalutowanie kredytu na PLN, zwrot marży stosowanej przy przewalutowaniu wypłaty kwoty kredytu oraz otrzymanych spłat. W modelu utworzenia rezerwy przyjęto również założenie co do prognozy wzrostu ilości pozwów klientów w horyzoncie 5 lat, prawdopodobieństwa realizacji przyjętych scenariuszy rozstrzygnięć, terminu rozstrzygnięcia sądowego. Dla szacunku straty finansowej istotną jest także data udzielenia kredytu.

W chwili publikacji niniejszego sprawozdania finansowego ilość spraw sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem sądowym jest stosunkowo niewielka i z tego względu niemiarodajna. Dlatego też szacunek rezerwy na ryzyko prawne związane z zawisłymi i przyszłymi sporami dotyczącymi portfela kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych jest niepewny, a wysokość rezerwy w przyszłości może ulec zmianie. Rezerwa będzie podlegać okresowemu monitoringowi i ewentualnej aktualizacji na kolejne daty sprawozdawcze.

Bank dokonał analizy wrażliwości szacunku wysokości rezerwy ze względu na zmianę parametrów związanych z prawdopodobieństwem przegrania przez Bank spraw sądowych oraz prawdopodobieństwem materializacji scenariusza stwierdzenia nieważności umowy kredytowej.

w mln zł

WRAŻLIWOŚĆ MODELU	ZMIANA PARAMETRU		
	-25%	SCENARIUSZ BAZOWY	+25%
PRAWDOPODOBIENSTWO PRZEGRANEJ W SĄDZIE	17,5	23,2	28,9
PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA SCENARIUSZA UNIEWAŻNIENIA	16,2	23,2	29,0

5.6. Rezerwa na zwrot kosztów kredytów w przypadku wcześniejszej spłaty

W dniu 11 września 2019 roku Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok w sprawie C-383/18, zgodnie z którym konsumentowi przysługuje prawo do obniżki całkowitego kosztu kredytu proporcjonalnie do okresu wykorzystania kwoty kredytu w przypadku spłaty przed umownym terminem wymagalności. Prawo to obejmuje wszystkie koszty poniesione przez konsumenta, w tym zapłacone jednorazowo prowizje.

Na tej podstawie Bank zmienił podejście do zwrotu prowizji otrzymanych jednorazowo za udzielenie kredytu. W odniesieniu do portfela kredytów niespłaconych na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank utworzył rezerwę na oczekiwane zwroty otrzymanych prowizji (nota 38 Pozostałe zobowiązania) na podstawie oszacowania spłat kredytów i pożyczek przed umownym terminem wymagalności w kwocie 3 489 tys. zł pomniejszając przychody odsetkowe. Dodatkowo w odniesieniu do kredytów i pożyczek spłaconych przed umownym terminem wymagalności przed dniem 31 grudnia 2019 roku Bank utworzył rezerwę na możliwe zwroty w kwocie 1 183 tys. zł (nota 35 Rezerwy). Poziom rezerwy będzie podlegać okresowemu przeglądowi na kolejne daty sprawozdawcze.

6. Zarządzanie ryzykiem

6.1. Ryzyko kredytowe

Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko potencjalnej straty z tytułu niewykonania zobowiązania w określonym w umowie terminie przez klienta lub kontrahenta.

Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa) i portfelowym uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami detalicznymi i zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,
- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne, wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,
- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),
- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

Dodatkowo, wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka zapewnia Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Komitet w szczególności: opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

W roku 2019, w ramach podjętej przebudowy funkcjonujących procesów oceny ryzyka nakierowanej na poprawę efektywności tych procesów oraz utrzymanie jakości portfela kredytowego, Bank realizował działania zmierzające do optymalizacji procesu monitorowania, usprawnienia procesu podejmowania decyzji kredytowych i obsługi wniosków kredytowych, a także ograniczenia poziomu koncentracji portfela kredytowego.

Bank dokonywał oceny ryzyka przed podjęciem decyzji o zaangażowaniu oraz przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej, w ramach procesu monitorowania. Zasady oceny ryzyka opisane zostały w części: Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka.

Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka. Monitoring prowadzony był przez odrębną komórkę organizacyjną, wydzieloną w ramach struktur odpowiedzialnych za ocenę i zarządzanie ryzykiem kredytowym, zajmującą się monitoringiem portfela kredytowego i wyceną ekspozycji indywidualnie istotnych.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania zarządzanego przez komórkę odpowiedzialną za monitoring.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne, wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów lub Centralnej Bazy Danych – Bankowy Rejestr.

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. Modele istotne podlegały okresowej, nie rzadziej niż raz do roku, walidacji dokonywanej przez niezależną komórkę walidacyjną.

W Banku funkcjonował wielostopniowy system podejmowania decyzji kredytowych, którego podstawą jest reguła, że im wyższy poziom ryzyka transakcji wynikający z jej złożoności, kwoty zaangażowania lub sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, tym wyższy jest szczebel decyzyjny uprawniony do podjęcia decyzji. Szczeblami decyzyjnymi o najwyższych poziomach uprawnień są Komitet Kredytowy Centrali i Zarząd Banku. Decyzje kredytowe podejmowane są po wcześniejszej weryfikacji ryzyka dokonanej przez osobę wyspecjalizowaną w jego ocenie i mitygacji, tj. eksperta ds. ryzyka umiejscowionego w wyodrębnionej komórce organizacyjnej Centrali Banku, niezależnego od obszaru biznesowego Banku.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że w segmencie detalicznym ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- 1) należyłą ochronę interesów Banku,
- 2) wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- 3) możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym dla potrzeb weryfikacji lub aktualizacji wartości nieruchomości - z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium sp. z o.o.

W 2019 roku Bank wdrożył politykę zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi zawierającą strategię działania umożliwiającą uzyskanie określonej w czasie redukcji ekspozycji nieobsługiwanymi oraz plan operacyjny wspierający realizację działań strategicznych. Polityka i plan powstały jako realizacja Wytycznych EBA/GL/2018/06 dotyczących zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi (NPE) i restrukturyzowanymi wydanych 31 października 2018 roku.

Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego – oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika Dtl i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (spółki komunalne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, przy wybranych transakcjach, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

Model oceny ryzyka jednostek samorządu terytorialnego składa się z analizy Klienta opierającej się o ocenę podstawowych wskaźników budżetowych, wskaźników zadłużenia oraz analizę transakcji opierającą się o ocenę planowanych wskaźników zadłużenia, jakości zabezpieczenia i długości trwania transakcji.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

Aktualnie Bank kontynuuje realizację działania projektowego obejmującego:

- optymalizację procesów kredytowych uwzględniającą wszystkie znaczące elementy od ofertowania poprzez ocenę ryzyka, decyzję w sprawie zawarcia transakcji po monitorowanie i działania zaradcze w przypadku identyfikacji zagrożenia dla terminowej spłaty oraz
- wdrożenie nowych rozwiązań procesowych do zmodernizowanego narzędzia typu workflow, które docelowo stosowane będzie w odniesieniu do wszystkich segmentów klientów obsługiwanych w Banku.

Obecnie w celu pomiaru ryzyka kredytowego Banku wykorzystuje różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w "Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji".

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- 1) pojedynczego klienta/transakcji oraz
- 2) portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, w szczególności wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą w przypadku limitów, poprzez które Bank określa akceptowany poziom apetytu na ryzyko kredytowe.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów,
- dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LtV,
- dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie i finansujących nieruchomości – wynikające z Rekomendacji KNF,
- udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- limit dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% uznanego kapitału Banku,
- limity dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie uzależnione od ratingu podmiotu dominującego lub podmiotu o największym zaangażowaniu,
- limity branżowe,
- limit na ekspozycje kredytowe wobec spółek zależnych Banku.

Bank stosował w procesie zarządzania ryzykiem koncentracji system wskaźników wczesnego ostrzegania dla limitów wewnętrznych. Podstawowe założenie systemu opiera się wyróżnieniu trzech poziomów wykorzystania limitu i stopniowym wdrażaniu działań mitygujących ryzyko przekroczenia limitu w zależności od poziomu jego wykorzystania.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

6.1.1. Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Na każdy dzień sprawozdawczy Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz ekspozycji w odniesieniu, do których odnotowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia – biorąc pod uwagę racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje, włączając w to dane dotyczące przyszłości. Następnie wyznacza odpis na oczekiwane straty kredytowe w oparciu o podział ekspozycji na trzy Koszyki w zależności od zmian dotyczących jakości kredytowej. Co do zasady, wszystkie nowo udzielone ekspozycje z wyłączeniem aktywów POCI klasyfikowane są jako ekspozycje w Koszyku 1.

Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniając wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Poza aktywami POCI za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- przyznanie klientowi przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności ekonomiczno-finansowych klienta udogodnienia w warunkach finansowania (zawarcie umowy restrukturyzacji),
- pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- ogłoszenie upadłości, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji wpływające na pogorszenie się sytuacji finansowej i wypłacalności dłużnika,
- wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, w uzupełnieniu do wymienionych wyżej, za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia,

poniższe o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrach wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu niewywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku.

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
  - spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
  - dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości) lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,
- 3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanki utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 homogenicznych portfeli ryzyka w ramach dwóch segmentów klienta (indywidualnego i instytucjonalnego):

- klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LtV oraz walutę udzielenia kredytu),
- klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych) z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni pozostali,
- klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz klienci segmentu funduszy ekologicznych,
- klienci portfela finansów publicznych.

Odwrócenie straty, czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana.

Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych wyznaczany metodą grupową.

Na potrzeby oceny czy od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego Bank porównuje poziom ryzyka niewywiązania ze zobowiązania w czasie oczekiwanego okresu udzielonego finansowania na dzień sprawozdawczy oraz na datę początkowego ujęcia. Bank uznaje, że dla danego aktywa został zidentyfikowany istotny wzrost ryzyka kredytowego, jeśli zostanie spełnione kryterium ilościowe lub jakościowe lub jeśli przeterminowanie przekroczy 30 dni, wystąpienie danego kryterium jest weryfikowane na poziomie ekspozycji.

Kryteria ilościowe

Miarę, na podstawie której dokonywana jest klasyfikacja do koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów detalicznych, Bank wyznacza jako różnicę:

- 1) bieżącej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywnie PD w horyzoncie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę sprawozdawczą,
- 2) pierwotnej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywnie PD w okresie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę początkowego ujęcia.

Ocena istotnego pogorszenia ryzyka kredytowego przeprowadzana jest przez porównanie obserwowanej wartości relatywnej zmiany w ocenie ryzyka z wartością teoretyczną, która stanowi próg, powyżej którego Bank uznaje, iż nastąpiło istotne pogorszenie ryzyka kredytowego.

Próg alokacji na poziomie pojedynczej ekspozycji wyznaczany jest poprzez model statystyczny w oparciu m.in. o informacje na temat oceny ryzyka kredytowego na datę początkowego ujęcia oraz czas od daty początkowego ujęcia ekspozycji.

Klasyfikacja do Koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów korporacyjnych, oparta jest na założeniu stałego ratingu w czasie (Bank nie oczekiwał poprawy oceny ratingowej w czasie) i następuje w sytuacji pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 12 lub 13 lub reklasyfikacji do ratingu 9-11 w przypadku, gdy rating wyznaczony na moment początkowego ujęcia był niższy 6.

Kryteria jakościowe

Klasyfikacji do koszyka 2 Bank dokonuje w następujących przypadkach:

- 1) występuje opóźnienie w spłacie (powyżej określonego progu materialności) powyżej 30 dni na datę sprawozdawczą lub co najmniej raz w ciągu trzech ostatnich dat raportowych,
- 2) ekspozycja kredytowa restrukturyzowana, dla której ustąpiła przesłanka utraty wartości oraz upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana,
- 3) wystąpienia statusu forborne.

Poza ww. kryteriami Bank określił inne specyficzne kryteria jakościowe np.: specyficzne dla klientów danego segmentu, identyfikowane w ramach monitorowania klientów instytucjonalnych (ekspozycje o podwyższonym ryzyku "watch lista") lub identyfikowane w wyniku wieloczynnikowej i całościowej analizy ryzyka kredytowego.

Zgodnie z paragrafem 5.5.10 Standardu MSSF 9, Bank wyodrębnia ekspozycje o niskim ryzyku kredytowym. Ekspozycja kredytowa wiąże się z niskim ryzykiem niewykonania zobowiązania, w przypadku, gdy pożyczkobiorca ma wysoką krótkoterminową zdolność spełniania swych obowiązków w zakresie wynikającym z umowy, a niekorzystne zmiany warunków gospodarczych

biznesowych w dłuższej perspektywie mogą – lecz niekoniecznie muszą – ograniczyć zdolność pożyczkobiorcy do wypełniania jego obowiązków w zakresie wynikających z umowy przepływów pieniężnych.

Bank stosuje kryterium niskiego ryzyka (Low Credit Risk) dla ekspozycji z portfela klienta portfela finansów publicznych, które nie spełnią jakościowych czynników klasyfikacji do Koszyka 2 oraz dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości.

Bank na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości (strat oczekiwanych) kontynuuje wykorzystywanie własnych oszacowań parametrów ryzyka bazujących na modelach wewnętrznych uwzględniających wymogi MSSF 9 (takie jak: oszacowanie parametrów w horyzoncie czasu życia ekspozycji czy uwzględnienie przyszłych warunków makroekonomicznych). Bank wypracował metodologię dla parametrów modeli oraz zbudował modele zgodne z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD oraz CCF, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od Koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia) zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu oczekiwań w zakresie sytuacji makroekonomicznej. Bank koryguje parametry ryzyka w celu uwzględnienia przyszłych informacji makroekonomicznych (takich jak: PKB, stopa bezrobocia, WIBOR, kursy walutowe, inflacja) dla portfeli, dla których zidentyfikował zależność. Wykorzystano scenariusze opracowywane wewnętrznie. Źródłem informacji o wartościach czynników makroekonomicznych są prognozy sporządzone przez analityków ekonomicznych Banku.

Wartość wycena odpisów z tyt. utraty wartości (na oczekiwane straty kredytowe), rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy grupowej, jak i indywidualnej przeprowadzana jest weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy określeniu działań wpływających na poprawę jakości procesu.

6.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P):

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Moody's		
A1	46 281	27 879
A2	46 680	20 105
A3	2 030	1 150
Aa1	9 664	18 565
Aa2	417	496
Aa3	12 622	48 567
Baa1	5 898	27 785
Baa3	683	43
Fitch		
A-	10 090	4 200
BBB+	-	245
BBB	516	-
S&P		
A	-	9 149
bez ratingu		
	14 037	12 310
Razem	148 918	170 494

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2019	31-12-2018
E	Ba3, B1	14 037	-
G	B3	-	12 310
Razem		14 037	12 310

6.1.3. Należności od klientów

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	11 152 839	10 356 797
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)</i>	8 705 917	8 327 329
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:</i>	2 446 922	2 029 468
<i>farmy wiatrowe</i>	1 292 781	1 041 435
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	425 446	796 506
<i>farmy wiatrowe</i>	275 468	627 534
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 571 648	1 631 846
<i>farmy wiatrowe</i>	13 553	124 874
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	13 149 933	12 785 149
Odpisy z tytułu utraty wartości na:		
<i>należności od klientów – (Koszyk 1)</i>	- 80 025	-59 897
<i>należności od klientów – (Koszyk 2), w tym:</i>	- 125 160	-107 698
<i>farmy wiatrowe</i>	- 32 837	-36 867
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:</i>	- 12 373	-24 183
<i>farmy wiatrowe</i>	- 10 495	-22 215
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:</i>	- 945 957	-848 170
<i>farmy wiatrowe</i>	- 8 790	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 1 163 515	-1 039 948
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	11 986 418	11 745 201
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy		
Wartość godziwa, w tym:	38 285	104 653
<i>farmy wiatrowe</i>	-	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	38 285	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	4 317	5 023
Pozostałe należności	-	10
Razem należności od klientów	12 029 020	11 854 887

Klasyfikacja należności od klientów wg metody wyceny w podziale na segmenty:

31-12-2019	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu					
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	7 683 986	3 468 853	2 826 680	642 173	11 152 839
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)</i>	5 460 382	3 245 535	2 647 037	598 498	8 705 917
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:</i>	2 223 604	223 318	179 643	43 675	2 446 922
<i>farmy wiatrowe</i>	1 292 781	-	-	-	1 292 781
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	423 005	2 441	1 561	880	425 446
<i>farmy wiatrowe</i>	275 468	-	-	-	275 468
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 216 732	354 916	212 400	142 516	1 571 648
oceniane indywidualnie	1 139 312	96 062	77 074	18 988	1 235 374
<i>farmy wiatrowe</i>	13 553	-	-	-	13 553
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	9 323 723	3 826 210	3 040 641	785 569	13 149 933

31-12-2019	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Odpisy z tytułu utraty wartości na:					
<i>należności od klientów – (Koszyk 1)</i>	- 62 088	- 17 937	- 5 883	- 12 054	- 80 025
<i>należności od klientów – (Koszyk 2), w tym:</i>	- 98 348	- 26 812	- 16 790	- 10 022	- 125 160
<i>farmy wiatrowe</i>	- 32 837	-	-	-	- 32 837
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:</i>	- 12 362	- 11	- 6	- 5	- 12 373
<i>farmy wiatrowe</i>	- 10 495	-	-	-	- 10 495
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:</i>	- 715 871	- 230 086	- 129 270	- 100 816	- 945 957
<i>oceniane indywidualnie</i>	- 655 494	- 48 082	- 39 742	- 8 340	- 703 576
<i>farmy wiatrowe</i>	- 8 790	-	-	-	- 8 790
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 888 669	- 274 846	- 151 949	- 122 897	- 1 163 515
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	8 435 054	3 551 364	2 888 692	662 672	11 986 418
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy					
Wartość godziwa, w tym:	36 347	1 938	648	1 290	38 285
<i>farmy wiatrowe</i>	-	-	-	-	-
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	36 347	1 938	648	1 290	38 285
Złożone depozyty zabezpieczające	4 317	-	-	-	4 317
Razem należności od klientów	8 475 718	3 553 302	2 889 340	663 962	12 029 020

31-12-2018	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu					
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	6 764 050	3 592 747	2 993 105	599 642	10 356 797
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)</i>	4 895 907	3 431 422	2 861 987	569 435	8 327 329
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:</i>	1 868 143	161 325	131 118	30 207	2 029 468
<i>farmy wiatrowe</i>	1 041 435	-	-	-	1 041 435
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	793 928	2 578	1 756	822	796 506
<i>farmy wiatrowe</i>	627 534	-	-	-	627 534
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 281 960	349 886	210 919	138 967	1 631 846
<i>oceniane indywidualnie</i>	1 202 614	90 124	72 419	17 705	1 292 738
<i>farmy wiatrowe</i>	124 874	-	-	-	124 874
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	8 839 938	3 945 211	3 205 780	739 431	12 785 149

31-12-2018	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Odpisy z tytułu utraty wartości na:					
<i>należności od klientów – (Koszyk 1)</i>	- 48 569	- 11 328	- 4 420	- 6 908	- 59 897
<i>należności od klientów – (Koszyk 2), w tym:</i>	- 100 633	- 7 065	- 4 026	- 3 039	- 107 698
<i>farmy wiatrowe</i>	- 36 867	-	-	-	- 36 867
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:</i>	- 24 178	- 5	- 3	- 2	- 24 183
<i>farmy wiatrowe</i>	- 22 215	-	-	-	- 22 215
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:</i>	- 626 811	- 221 359	- 126 550	- 94 809	- 848 170
<i>oceniane indywidualnie</i>	- 569 833	- 44 436	- 37 190	- 7 246	- 614 269
<i>farmy wiatrowe</i>	- 31 876	-	-	-	- 31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 800 191	- 239 757	- 134 999	- 104 758	- 1 039 948
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	8 039 747	3 705 454	3 070 781	634 673	11 745 201
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy					
Wartość godziwa, w tym:	101 552	3 101	904	2 197	104 653
<i>farmy wiatrowe</i>	53 083	-	-	-	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	101 552	3 101	904	2 197	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	-	-	-	5 023
Pozostałe należności	10	-	-	-	10
Razem należności od klientów netto	8 146 332	3 708 555	3 071 685	636 870	11 854 887

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla należności wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco:

Rating 1	Najwyższa jakość kredytowa
Rating 2	Bardzo wysoka jakość kredytowa
Rating 3	Wysoka jakość kredytowa
Ratingi 4-5	Bardzo dobra jakość kredytowa
Ratingi 6-7	Dobra jakość kredytowa
Ratingi 8-9	Zadawalająca jakość kredytowa
Ratingi 10-11	Przeciętna i słaba jakość kredytowa
Ratingi 12-13	Bardzo słaba jakość kredytowa
Ratingi 14-16	Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów:

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	5 329	4 123
	(4-5)	249 216	304 114
	(6-7)	1 279 628	1 207 760
	(8-9)	2 443 113	1 763 441
	(10-11)	2 336 923	2 420 359
	(12-13)	1 320 691	905 780
	bez ratingu	25 902	113 727
Razem należności od klientów instytucjonalnych		7 660 802	6 719 304
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 332 303	3 462 027
Razem należności od klientów indywidualnych		3 332 303	3 462 027
Razem		10 993 105	10 181 331

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

* \ Ocenę są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie "1" oznacza najlepszą, a "16" najgorszą klasyfikację.

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartości brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów i dni opóźnienia w spłacie wraz z ogólną charakterystyką

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę należności od klientów Banku przeterminowanych o jeden lub więcej dni. Dla należności od klientów przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów:

31-12-2019 Opóźnienia w spłacie	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
od 1 do 30 dni	22 313	108 826	131 139
od 31 do 60 dni	607	20 012	20 619
od 61 do 90 dni	264	7 708	7 972
pow. 90 dni	-	4	4
Razem	23 184	136 550	159 734

31-12-2018 Opóźnienia w spłacie	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
od 1 do 30 dni	25 427	100 838	126 265
od 31 do 60 dni	14 912	24 094	39 006
od 61 do 90 dni	4 407	5 788	10 195
Razem	44 746	130 720	175 466

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartości brutto), w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na klasy klientów wraz z ogólną charakterystyką

Poniżej przedstawiono wycenianie wg zamortyzowanego kosztu należności od klientów, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów instytucjonalnych	1 216 732	1 281 960
Należności od klientów indywidualnych	354 916	349 886
Razem	1 571 648	1 631 846

Podział portfela należności od klientów Banku (wartość brutto) wg ratingów/scoringu, w podziale na segmenty klientów

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	5 329	4 123
	(4-5)	287 532	351 254
	(6-7)	1 318 577	1 219 834
	(8-9)	2 488 225	2 014 740
	(10-11)	2 528 734	2 926 002
	(12-13)	1 695 986	1 396 768
	(14-16)	961 728	860 803
	bez ratingu	73 959	167 966
Razem należności od klientów instytucjonalnych		9 360 070	8 941 490
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 828 148	3 948 312
Razem należności od klientów indywidualnych		3 828 148	3 948 312
Razem		13 188 218	12 889 802

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

* \ Ocenę są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie "1" oznacza najlepszą a "16" najgorszą klasyfikację.

Opis ustanowionych zabezpieczeń na kredyty i pożyczki

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- 1) które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- 2) łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,
- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalane indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LtV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował, między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi, z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w nocie 3.18 niniejszego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- 1) przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami itp.
- 2) informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie o wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

Zaangażowanie Banku w farmy wiatrowe

Łączna kwota zaangażowania Banku w finansowanie farm wiatrowych wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosi 1 581,8 mln zł.

W 2019 roku Bank nie udzielał nowego finansowania w segmencie farm wiatrowych.

Ryzyka istotne z punktu widzenia Banku w zakresie finansowania klientów z portfela farm wiatrowych

Identyfikowane przez Bank ryzyka, związane z udzielonymi w poprzednich latach kredytami na finansowanie projektów z branży elektrowni wiatrowych, opisane poniżej, są uwzględniane w procesie indywidualnej wyceny ekspozycji przeprowadzanej przez Bank w okresach miesięcznych. Wycena dokonywana jest w oparciu o dedykowany model, pozwalający na symulowanie przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów, przy zadanych, cyklicznie aktualizowanych, parametrach wyceny, do których należą:

- 1) produktywność projektu (wolumen produkowanej energii elektrycznej i zielonych certyfikatów),
- 2) prognozowane ścieżki cenowe dla energii elektrycznej i zielonych certyfikatów, przyjmowane przez Bank w oparciu o analizę wewnętrzną na podstawie raportów opracowanych przez niezależne podmioty zewnętrzne,
- 3) średni ważony koszt kapitału (WACC),
- 4) scenariusze wyceny, określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji,
- 5) wysokość naliczanego podatku od nieruchomości,

Bank ocenia ryzyko klientów z branży energetyki wiatrowej, przyjmując jako przesłanki utraty wartości ekspozycji kredytowych, zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych (luka finansowa) oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa (equity value) dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej perspektywie długoterminowej, obejmującej okres życia projektu.

Ryzyko spadku ceny zielonych certyfikatów

Ryzyko zmienności cen rynkowych energii elektrycznej oraz zielonych certyfikatów zostało zaadresowane w modelu wyceny poszczególnych ekspozycji z portfela farm wiatrowych poprzez implementację ścieżek cenowych prognozowanych przez Bank w perspektywie średnio i długoterminowej. Ścieżki cenowe są wyznaczane i aktualizowane cyklicznie, w oparciu o raporty renomowanych niezależnych ekspertów zewnętrznych, z którymi Bank współpracuje od 2016 roku.

Pomimo sprzyjającej koniunktury w branży energetyki wiatrowej w roku 2019, notowanej przez producentów w wyniku utrzymywania się stosunkowo wysokich cen rynkowych energii i praw majątkowych, Bank stosował zasady ostrożnej wyceny ekspozycji z portfela farm wiatrowych przy szacowaniu przyszłych przepływów pieniężnych, przyjmując cenę zielonych certyfikatów w okresie prognozowanym poniżej aktualnych notowań rynkowych.

Dodatkowym mitygantem obniżenia przychodów realizowanych przez klientów, w następstwie okresowego spadku cen zielonych certyfikatów, pozostają środki zgromadzone na rachunkach rezerwowych, wykorzystywane do wsparcia bieżącej obsługi kredytów; stosowne zapisy umowne obligują klientów do uzupełniania środków na rachunkach, w przypadku konieczności ich wykorzystania na spłatę zadłużenia.

Ryzyko wynikające ze zmiany podstawy naliczania podatku od nieruchomości

W dniu 29 czerwca 2018 roku opublikowana została Ustawa o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw. Nowela Ustawy o OZE wprowadziła zmianę definicji elektrowni wiatrowej, umożliwiając tym samym przywrócić, z mocą wsteczną 01 stycznia 2018 roku, wcześniejszych, korzystniejszych dla inwestorów wiatrowych przepisów dotyczących zasad opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości, obowiązujących przed 01 stycznia 2017 roku.

Nowelizacja Ustawy o OZE nie wyeliminowała natomiast wątpliwości odnośnie prawidłowości zasad naliczania podatku od nieruchomości za 2017 rok, pozostawiając ostateczne rozstrzygnięcie indywidualnych skarg kasacyjnych wnoszonych przez podatników w gestii Naczelnego Sądu Administracyjnego. Tym samym, nie można było wykluczyć ryzyka potwierdzenia przez NSA stanowiska prezentowanego przez wcześniej przez sądy wojewódzkie (WSA), które w większości przypadków rozstrzygały na korzyść gmin. W obliczu powyższego, większość klientów finansowanych w Bank, nie czekając na stanowisko NSA, zawarło porozumienia z gminami, na mocy których, rozliczono niedopłaty podatku za 2017 rok lub uzgodniono zapłatę różnicy w ratach.

Ryzyko sporu prawnego klientów Banku z Energa – Obrót S.A.

Działania Energa – Obrót S.A., podjęte we wrześniu 2017 roku, skutkujące zaprzestaniem realizacji dwudziestu dwóch ramowych umów CPA na odbiór praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii z OZE (zielone certyfikaty) i skierowaniem do właściwych sądów, powództw przeciwko kontrahentom oraz bankom o stwierdzenie bezwzględnej nieważności zawartych umów, dotyczyły 8 klientów finansowanych przez Bank. W dwóch procesach z powództwa Energa Obrót S.A., BOŚ S.A. oraz klienci występowali jako strona pozwana, jednak po zawarciu pomiędzy Bankiem i klientami umów cesji zwrotnych z umów CPA i wobec tego utratę interesu prawnego, Energa Obrót S.A. wycofała pozwy wobec Banku.

Aktualnie Bank nie występuje bezpośrednio w charakterze współpozwanego w żadnym z toczących się sporów sądowych. W związku z powyższym, BOŚ S.A. nie przewiduje, aby mogły ciążyć na nim dodatkowe koszty wynikające z procesów, których stroną są klienci Banku.

Według stanu na 31 grudnia 2019 roku, w sporach sądowych pozostawało 6 klientów, wobec których łączne zaangażowanie Banku wynosiło 113,2mln zł, stanowiąc 7,2% całkowitego zaangażowania z tytułu ekspozycji z portfela farm wiatrowych. Bank prowadzi bieżący monitoring statusu toczących się postępowań sądowych; pozostając również w kontakcie z Udziałowcami i Sponsorami projektów. Dotychczasowe rozstrzygnięcia w sprawach z powództwa Energa Obrót S.A. to sześć sporów zakończonych pozytywnie dla klientów Grupy, tj. oddaleniem powództwa Energi Obrót S.A., przy czym pięć – na mocy wyroków wydanych przez sądy powszechne I-szej instancji, oraz jeden – wyrokiem końcowym Sądu Arbitrażowego.

Obsługa zobowiązań z tytułu udzielonych kredytów przez ww. klientów przebiega terminowo.

Ryzyko wynikające ze zniesienia obowiązku odkupu energii

Przepisy Ustawy z dnia 22 czerwca 2016 roku o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, ograniczyły, począwszy od 01 stycznia 2018 roku, obowiązek zakupu przez sprzedawcę zobowiązanego energii wytworzonej w instalacji z OZE po cenie, ogłaszanej przez Urząd Regulacji Energetyki, wyłącznie do instalacji o mocy mniejszej niż 0,5 MW, które rozpoczęły działalność

przed 01 lipca 2016 roku. Likwidacja obowiązku odkupu energii na podstawie długoterminowych umów ze sprzedawcą zobowiązanym spowodowała uzależnienie przychodów producentów OZE od warunków kontraktowych umów sprzedaży energii (PPA), które są zawierane z dotychczasowym podmiotem występującym w charakterze sprzedawcy zobowiązanego lub innymi spółkami obrotu. Ryzyko to zostało zaadresowane w modelu wyceny poszczególnych ekspozycji poprzez zaimplementowanie ścieżki cen energii czarnej prognozowanej przez Bank w perspektywie średnio- i długoterminowej, przyjętej na podstawie aktualnych raportów renomowanych firm zewnętrznych.

Istotnym elementem jest również fakt, że rynek otworzył się na zawieranie umów PPA gwarantujących ceny co najmniej w perspektywie roku. Ceny gwarantowane w umowach są wyższe od ostrożnościowo przyjętych przez Bank ścieżek cenowych.

Uwzględniając identyfikowane ryzyka związane z finansowaniem portfela farm wiatrowych, Bank podejmował działania mitygujące, prowadząc bieżący monitoring sytuacji finansowej klientów oraz zmian w otoczeniu prawno-regulacyjnym, mających wpływ na funkcjonowanie branży OZE, połączony z działaniami Banku, ukierunkowanymi na:

- 1) stymulowanie klientów w kierunku optymalizacji kosztów operacyjnych i kosztów finansowych ponoszonych przez spółki, w tym w szczególności kosztów serwisu i utrzymania oraz zarządzania projektami – większość klientów wynegocjowało, w poprzednich latach, zmianę warunków umowy O&M uzyskując znaczne oszczędności kosztowe,
- 2) uzyskiwanie dodatkowego wsparcia dla projektów od Udziałowców/Sponsorów poprzez dokapitalizowanie spółek w formie: dopłat do kapitału, udzielenia pożyczek podporządkowanych spłacie kredytu, konwersji dotychczasowych pożyczek na kapitał, udzielenie dodatkowego poręczenia/gwarancji i/lub wydłużenie obowiązywania dotychczasowych poręczeń/gwarancji udzielonych przez Sponsorów – efektem powyższych działań jest m.in. zapewnienie możliwości uzupełniania środków na rachunkach rezerwy obsługi długu, wsparcie w terminowym regulowaniu zobowiązań handlowych, realizacja kowenantów umownych, (kom: aktualnie nie ma potrzeby uzupełniania środków na ROD, spółki w większości mają zdeponowane rezerwy w całości i terminowo regulują zobowiązania),
- 3) wprowadzenie dodatkowych postanowień do umów kredytowych obligujących klientów do konania przedpłaty długu z bieżących nadwyżek środków generowanych przez projekt (cash sweep),
- 4) wprowadzenie obowiązku bieżącej sprzedaży praw majątkowych zakumulowanych jako zapasy, celem poprawy bieżącej płynności,
- 5) wprowadzenie dodatkowych warunków ograniczających możliwość dokonywania dystrybucji środków do Sponsorów.

Rozpoznane odpisy aktualizujące dla portfela farm wiatrowych przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości		
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2)</i>	1 292 781	1 041 435
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne	275 468	627 534
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3)	13 553	124 874
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	1 581 802	1 793 843
Odpisy z tytułu utraty wartości na:		
<i>należności od klientów – (Koszyk 2)</i>	- 32 837	- 36 867
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości</i>	- 10 495	- 22 215
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości</i>	- 8 790	- 31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 52 122	- 90 958
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	1 529 680	1 702 885
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy		
Wartość godziwa	-	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-	53 083
Razem należności od klientów FARMY WIATROWE	1 529 680	1 755 968

Udział portfela farm wiatrowych w segmencie kredytów instytucjonalnych w wartości brutto na 31 grudnia 2019 roku wyniósł 17,0% co stanowi 12,0% portfela kredytów. Wartościowo portfel farm wiatrowych Banku wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2019 roku 1 581,8 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2019 roku w segmencie kredytów instytucjonalnych wynosi 58,8%, w tym dla portfela farm wiatrowych 64,9%.

6.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują papiery wartościowe w podziale na ratingi przyznane ich emitentom:

31-12-2019	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pozostałe instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
AAA	-	-	-	-	49 518	-	49 518
A	3 652 141	-	-	-	-	-	3 652 141
BBB+	-	-	49 546	-	-	-	49 546
brak	-	1 319 835	-	188 613	-	-	1 508 448
Razem	3 652 141	1 319 835	49 546	188 613	49 518	-	5 259 653

31-12-2018	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pozostałe instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
AAA	-	-	-	-	49 391	-	49 391
A	3 650 490	-	-	-	-	-	3 650 490
BBB+	-	-	-	10 248	-	-	10 248
brak	-	1 439 760	-	241 376	-	-	1 681 136
Razem	3 650 490	1 439 760	-	251 624	49 391	-	5 391 265

W tabelach prezentowana jest ujednoczona skala ratingowa zgodnie z poniższym zestawieniem. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednoczony
Aaa	AAA	AAA	AAA
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

- 5 bardzo dobra jakość kredytowa
- 6-7 dobra jakość kredytowa
- 8-9 zadowalająca jakość kredytowa
- 10 przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego:

Finanse publiczne		
Rating wewnętrzny	31-12-2019	31-12-2018
5	9 819	12 327
6	3 838	4 975
7	39 021	69 642
8	79 272	159 995
9	56 663	-
10	-	4 685
Razem	188 613	251 624

6.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Banku ukształtowane na 31 grudnia 2019 roku można stwierdzić znaczący udział branży "Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych" – 13% oraz "Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości" – 11,9%.

Zaangażowanie w poszczególne branże:

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	31-12-2019 Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 720 758	13,1%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 575 797	11,9%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	888 282	6,7%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	872 409	6,6%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	701 998	5,3%
Zakwaterowanie	442 860	3,4%
Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna	251 312	1,9%
Produkcja artykułów spożywczych	244 758	1,9%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	243 784	1,8%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	207 598	1,6%
Pozostałe branże, w tym:	6 038 662	45,8%
<i>klienci indywidualni</i>	3 828 148	29,0%
Ogółem należności od klientów brutto	13 188 218	100,0%
Odpisy z tytułu utraty wartości	- 1 163 515	
Złożone depozyty zabezpieczające	4 317	
Pozostałe należności	-	
Razem należności od klientów netto	12 029 020	

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	31-12-2018 Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 954 359	15,2%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 296 577	10,1%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 126 393	8,7%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	705 006	5,5%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	646 715	5,0%
Zakwaterowanie	381 004	3,0%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	256 602	2,0%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	237 872	1,9%
Produkcja artykułów spożywczych	223 617	1,7%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	178 283	1,4%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	130 674	1,0%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	125 789	1,0%
Pozostałe branże, w tym:	5 626 911	43,7%
<i>klienci indywidualni</i>	3 948 312	30,6%
Ogółem należności od klientów brutto	12 889 802	100,0%
Odpisy z tytułu utraty wartości	- 1 039 948	
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	
Pozostałe należności	10	
Razem należności od klientów netto	11 854 887	

6.1.6. Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% uznanego kapitału Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązanymi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2019 roku wystąpiło w dwóch przypadkach i wynosiło łącznie 562 505 tys. zł, co stanowiło 23,5% uznanego kapitału Banku.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

L.p.	Zaangażowanie* \	31-12-2019
1		293 512
2		268 993
Razem		562 505

L.p.	Zaangażowanie* \	31-12-2018
1		316 473
2		288 597
Razem		605 070

* \ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu FX Spot, FX Forward, FX Swap.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem

Lp.	31-12-2019			Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe* \	
1	293 867	293 867	-	1,90%
2	268 731	268 731	-	1,70%
3	198 309	82 907	115 402	1,30%
4	195 000	194 692	308	1,20%
5	188 526	188 526	-	1,20%
6	184 355	184 355	-	1,20%
7	165 400	121 339	44 061	1,00%
8	156 544	127 371	29 173	1,00%
9	144 074	144 074	-	0,90%
10	138 254	97 058	41 196	0,90%

Lp.	31-12-2018			Udział w zaangażowaniu Banku ogółem
	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe* \	
1	314 020	313 928	92	2,20%
2	284 826	284 826	-	2,00%
3	200 742	200 742	-	1,40%
4	197 871	197 871	-	1,40%
5	172 487	115 435	57 052	1,20%
6	150 000	150 000	-	1,00%
7	127 268	127 268	-	0,90%
8	118 669	66 823	51 846	0,80%
9	112 698	45 049	67 649	0,80%
10	103 112	103 112	-	0,70%

*\ W zaangażowaniu pozabilansowym są uwzględniane: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane trasy, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

6.1.7. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych:

Wyszczególnienie	31-12-2019		Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy aktualizacyjne	
Należności od innych banków	149 955	-1 037	148 918
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	100 513	-	100 513
<i>dłużne papiery wartościowe</i>	43 085	-	43 085
<i>instrumenty pochodne</i>	57 428	-	57 428
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 302 185	-107	5 302 078
<i>kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	85 510	-	85 510
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	3 839 184	-	3 839 184
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>	1 377 491	-107	1 377 384
Należności od klientów	13 192 535	-1 163 515	12 029 020
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	13 149 933	-1 163 515	11 986 418
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	9 323 723	-888 669	8 435 054
<i>od klientów indywidualnych</i>	3 826 210	-274 846	3 551 364
Wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	38 285	-	38 285
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	36 347	-	36 347
<i>od klientów indywidualnych</i>	1 938	-	1 938
Pozostałe należności	4 317	-	4 317
Inne aktywa finansowe* \	22 581	-7 189	15 392

* \ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Wyszczególnienie	31-12-2018		
	Wartość bilansowa brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków	173 258	-2 764	170 494
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	68 773	-	68 773
Pochodne instrumenty finansowe	68 773	-	68 773
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 476 398	-105	5 476 293
<i>kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	85 027	-	85 027
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	4 015 998	-	4 015 998
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>	1 375 373	-105	1 375 268
Należności od klientów	12 894 835	-1 039 948	11 854 887
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	12 785 149	-1 039 948	11 745 201
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	8 839 938	-800 191	8 039 747
<i>od klientów indywidualnych</i>	3 945 211	-239 757	3 705 454
Wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	104 653	-	104 653
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	101 552	-	101 552
<i>od klientów indywidualnych</i>	3 101	-	3 101
Pozostałe należności	5 033	-	5 033
Inne aktywa finansowe* \	20 906	-7 304	13 602

* \ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2019	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym 31-12-2018
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	2 623 028	1 524 835
<i>otwarte linie kredytowe, w tym:</i>	2 597 944	1 508 653
<i>odwołalne</i>	2 351 732	1 253 371
<i>nieodwołalne</i>	246 212	255 282
<i>otwarte akredytywy importowe</i>	5 839	14 065
<i>promesy udzielenia kredytu, w tym:</i>	19 245	2 117
<i>nieodwołalne</i>	19 245	2 117
Gwarancje i poręczenia	308 145	332 883
Transakcje walutowe i stopy procentowej* \	6 693 701	5 770 645

* \ Na pozycje składają się w 2019 roku:

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 1 227 723 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 4 997 978 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 468 000 tys. zł

* \ Na pozycje składają się w 2018 roku:

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 821 807 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej (IRS) w kwocie 4 412 838 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający) w kwocie 536 000 tys. zł

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczenia oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klientów instytucjonalnych (korporacje) uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowego klienta (ratingu klienta).

Monitoring klienta instytucjonalnego obejmuje weryfikację:

- 1) ratingu klienta (wraz z weryfikacją w wybranych bazach zewnętrznych),
- 2) ratingu grupy kapitałowej,
- 3) oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowej obejmuje:

- 1) monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- 2) monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

W przypadku mikroprzedsiębiorstw dodatkowo przeprowadzana jest weryfikacja klienta w wybranych bazach zewnętrznych.

6.1.8. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu, jeżeli wynika ona:

- 1) z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub
- 2) brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Bank by nie przyznał, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) akceptację niewykonywania postanowień umowy przy jednoczesnym braku realizacji przez kredytobiorcę prognoz finansowych,
- 6) zgodę Banku na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia,
- 7) kapitalizację odsetek,
- 8) zmianę dłużnika, przejęcie długu lub przystąpienie do długu przez osoby trzecie.

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi umowy forbearance wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwrócenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane dla których ustąpiła przesłanka utraty wartości, upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana oraz w odniesieniu do której nie rozpoznaje się utraty wartości klasyfikowane są do Koszyka 2. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmovany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku, gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,

- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrożoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,
- 3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Banku. Bank wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu są renegotjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych transakcji forborne (gdzie zastosowano praktyki forbearance):

31-12-2019	Należności z utratą wartości			Należności bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	699 791	-437 314	262 477	98 571	-4 047	94 524
Należności od klientów indywidualnych, w tym:	168 241	-108 208	60 033	24 771	-2 218	22 553
wyceniane indywidualnie*\	60 806	-28 727	32 079	-	-	-
Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:	531 550	-329 106	202 444	73 800	-1 829	71 971
wyceniane indywidualnie*\	517 445	-317 368	200 077	-	-	-

31-12-2018	Należności z utratą wartości			Należności bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	714 234	-413 236	300 998	71 641	-1 894	69 747
Należności od klientów indywidualnych, w tym:	173 183	-109 445	63 738	35 493	-1 414	34 079
wyceniane indywidualnie*\	58 369	-27 109	31 260	-	-	-
Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:	541 051	-303 791	237 260	36 148	-480	35 668
wyceniane indywidualnie*\	525 158	-291 508	233 650	-	-	-

*\ Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

6.1.9. Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt zmian regulacji prawnych w zakresie jednolitego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych do walut obcych.

6.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Ryzyko finansowe w Banku obejmuje:

- 1) ryzyko płynności,
- 2) ryzyko rynkowe, w tym:
  - ryzyko stopy procentowej (w księdze bankowej i handlowej),
  - ryzyko walutowe (przede wszystkim w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej).

Podstawowe zasady zarządzania ryzykiem w Banku Ochrony Środowiska S.A. w zakresie ryzyka finansowego określa "Strategia zarządzania ryzykiem bankowym". Strategia zarządzania ryzykiem bankowym stanowi integralny element obowiązującej Strategii działania Banku.

Zarządzanie ryzykiem w Banku jest dokonywane w oparciu o ustalony przez Radę Nadzorczą Banku poziom apetytu i tolerancji na ryzyko określonych za pomocą zestawu limitów wewnętrznych. W BOŚ S.A. obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określone są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodne z przyjętym przez Radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko. Na ich podstawie ustanowiono system wczesnego ostrzegania, który koncentruje się na identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu, kontrolowaniu i raportowaniu ryzyka.

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową. Do księgi bankowej wchodzić pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Zgodnie ze strategią Banku, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyleń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych i kursów walutowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań BOŚ S.A. w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymuje otwarte pozycje.

Celem zarządzania ryzykiem bankowym w działalności BOŚ S.A. jest utrzymywanie ryzyka na przyjętym poziomie tolerancji i apetytu, pozwalającym na ochronę wartości kapitału akcjonariuszy, zachowanie bezpieczeństwa depozytów klientów oraz uzyskanie odpowiedniej efektywności działalności Banku, w tym zapewnienie zdolności dostosowania działalności Banku do zmieniających się warunków: rynkowych, kompetencji i zaangażowania kadry kierowniczej oraz pracowniczej, jakości systemów informacji zarządczej.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego (departament II linii obrony) oraz raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Komitetowi ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej), Zarządowi Banku, Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

6.2.1. Ryzyko płynności

Celem Banku Ochrony Środowiska S.A. w zakresie zarządzania płynnością jest utrzymanie zdolności do finansowania aktywów i terminowego regulowania zobowiązań, a także utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności.

Strategia i procesy w zarządzaniu ryzykiem płynności są dopasowane do profilu i skali działalności Banku. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa BOŚ S.A. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem Ramowej Strategii działania Banku. Tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Struktura i organizacja funkcji zarządzania ryzykiem płynności obejmuje wszystkie szczeble struktury organizacyjnej Banku i działa w ramach funkcjonujących w Banku trzech linii obrony. Szczególną rolę w procesie zarządzania ryzykiem płynności pełni Zarząd Banku oraz Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym:

- płynność śróddzienna – w ciągu dnia;
- płynność bieżąca – w okresie do 7 dni;
- płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca;
- płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy;
- płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności śróddziennej, bieżącej i krótkoterminowej Bank wykorzystuje następujące miary i narzędzia:

- 1) poziom płynności śróddziennej – odzwierciedla niezbędny do utrzymania poziom środków na rachunku w NBP, pozwalający na regulowanie zobowiązań Banku w trakcie dnia, w sytuacji normalnej i skrajnej;
- 2) aktywa płynne (nadwyżka płynności) – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wpływów w horyzoncie 30 dni;
- 3) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wpływy, wyznaczone w terminie 30 dni, z uwzględnieniem narzutu z tytułu koncentracji;

- 4) ocenę stabilności bazy depozytowej;
- 5) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych;
- 6) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach).

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje:

- 1) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów);
- 2) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi;
- 3) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania;
- 4) prognozę LCR, NSFR, aktywów płynnych oraz długoterminowych miar płynności (m.in. NSFR).

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowane systemy informatyczne (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności, raportowania nadzorczych miar płynności i limitów wewnętrznych oraz przygotowywania sprawozdawczości obowiązkowej). Bank przynajmniej raz do roku opracowuje przegląd procesu oceny adekwatności zasobów płynności (ILAAP), zgodnie z Wytycznymi EBA/GL/2016/10 dotyczącymi informacji na temat ICAAP oraz ILAAP gromadzonych do celów procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP). Przegląd ten podlega opiniowaniu przez Komitet ZAP oraz zatwierdzeniu przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku. Przeprowadzony przez Bank przegląd ILAAP według stanu na 31 grudnia 2019 roku wykazał zgodność procesu z przepisami wewnętrznymi Banku oraz zewnętrznymi wytycznymi.

Raporty dotyczące ryzyka płynności prezentowane są wszystkim jednostkom Banku biorącym udział w procesie zarządzania tym ryzykiem. Wyniki analizy ryzyka płynności, stopień użycia norm nadzorczych oraz wewnętrznych limitów oraz wyniki testów warunków skrajnych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego (w cyklach tygodniowych), Zarządu Banku i Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami (w cyklach miesięcznych) oraz dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka przy Radzie Nadzorczej (w cyklach kwartalnych). Raporty wchodzi w skład Systemu informacji zarządczej, którego celem jest wspomaganie zarządzania Bankiem, usprawnienie realizacji jego zadań oraz zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności funkcjonowania.

Ogólny profil ryzyka płynności

Podstawowym źródłem finansowania Banku pozostaje systematycznie budowana i zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów indywidualnych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego), którego uzupełnienie stanowią m.in. otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo, wraz z długoterminowymi dwustronnymi umowami zamiany płatności odsetkowych zabezpieczonymi dłużnymi papierami wartościowymi oraz transakcjami FX Swap, stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych). W Banku na bieżąco monitorowane jest ryzyko koncentracji bazy depozytowej. Wewnętrzne miary płynności uwzględniają dodatkowy narzut na środki stabilne z tytułu koncentracji, wyliczany w oparciu o salda depozytów dla dużych depozytów oraz depozytów dużych klientów (zaklasyfikowanych zgodnie z definicjami funkcjonującymi w Banku), wyliczany jest przy kalkulacji miar płynności.

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane są przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (według stanu na 31 grudnia 2019 roku stanowiących 40% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (według stanu na 31 grudnia 2019 roku – 60%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej) i na rachunkach nostro w innych bankach. Aktywa płynne według stanu na 31 grudnia 2019 roku wynosiły 3 429 mln zł. Aktywa płynne stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP a także – w wyjątkowych sytuacjach – może ubiegać się o kredyt refinansowy w NBP.

W Banku wyznaczany jest kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności, które uznawane jest za ryzyko stale istotne, zgodnie z obowiązującym procesem szacowania kapitału wewnętrznego. Kapitał ten szacowany jest w oparciu o koszt związany z przywróceniem nadzorczych i wewnętrznych miar oraz limitów płynności w warunkach zbudowanych scenariuszy testów warunków skrajnych.

Miary ryzyka płynności

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych zmieniającym rozporządzenie (UE) nr 648/2012 oraz rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi odnoszącymi się do niego w zakresie płynności oraz Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się wymóg pokrycia wypływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wypływów netto, tj. różnicy pomiędzy wypływami a wpływami, przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). LCR obliczany jest dla wszystkich walut łącznie (w przeliczeniu na PLN) oraz osobno dla walut znaczących:

PLN oraz EUR. W przypadku wskaźnika w EUR, Bank identyfikuje niedopasowanie walutowe, związane ze sposobem finansowania kredytów długoterminowych udzielonych w tej walucie.

Zgodnie z Wytycznymi EBA/GL/2017/01 w sprawie ujawniania wskaźnika pokrycia wypływów netto w uzupełnieniu do ujawniania informacji na temat zarządzania ryzykiem płynności na podstawie art. 435 rozporządzenia (UE) nr 575/2013, Bank prezentuje w Informacjach dotyczących Grupy Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A., ujawnianych zgodnie z częścią ósmą Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku "Ujawnianie informacji przez instytucje", informacje ilościowe oraz jakościowe na temat wskaźnika pokrycia wypływów netto. Powyższe informacje ujawniane są zgodne z instrukcjami wskazanym przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego.

Do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych funduszami własnymi) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów nie płynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi). Bank wyznacza i sprawozdaje do Komisji Nadzoru Finansowego oraz Narodowego Banku Polskiego wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR) oraz posiada dla tego wskaźnika wewnętrzną wartość ostrzegawczą na poziomie docelowego limitu nadzorczego, tj. 100%, według stanu na 31 grudnia 2019 roku wartość wskaźnika wynosiła 109%. Ponadto, Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności do Narodowego Banku Polskiego, w ramach sprawozdawczości obowiązkowej, opracowuje i przesyła raporty ALMM.

Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko- i długoterminowych planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności tak, aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

W 2019 roku (analogicznie jak w 2018 roku) nadzorcze miary płynności, tj. LCR oraz miary M3-M4 były wyznaczone codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziomy regulacyjne. Wg stanu na 31 grudnia 2019 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	31-12-2019	31-12-2018
LCR	131%	132%
M3	81,26	99,33
M4	1,30	1,33

Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych. Ma on na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzanymi testami warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, pozwalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności.

Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy:

- 1) kryzys wewnętrzny – jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. "run na Bank"), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku;
- 2) kryzys zewnętrzny – zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy;
- 3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego.

Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych.

Bank, w ramach dokonywanych analiz, przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz tzw. testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań, możliwych do podjęcia w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Założenia przyjmowane w testach warunków skrajnych są systematycznie weryfikowane, zgodnie z wnioskami wynikającymi z analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także są podstawą do budowania struktury aktywów i pasywów.

Bank, w opracowywanych analizach, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie powodujące zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisaną z kontrahentami dokumentacją Credit Support Annex do umów ramowych (Credit Support Annex (CSA), Credit Support Annex for Variation Margin (CSA VM)) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających, zgodnie w dokonaną wyceną; w przypadku korzystnych zmian – Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w przedmiotowej dokumentacji postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

W 2019 Bank podpisał z umową Global Master Repurchase Agreement (GMRA), w której zawarte zostały postanowienia rozszerzające katalog "przypadków naruszenia" o klauzulę dotyczącą ratingu Banku. W przypadku obniżenia ratingu poniżej poziomu "BB-" lub zaprzestania weryfikacji przez Fitch, kontrahent może wskazać wcześniejszą datę rozliczenia, które nastąpiłoby poprzez sprzedaż obligacji na rynku międzybankowym, natomiast środki w CHF pozostałyby w Banku (rozliczenie różnicy nastąpiłoby gotówkowo w EUR).

Testy warunków skrajnych wykonane w 2019 roku, analogicznie jak w 2018 roku pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie założonych scenariuszy warunków skrajnych, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

W 2019 roku, podobnie jak w 2018 roku, sytuacja płynnościowa BOŚ S.A. była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie.

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31-12-2019	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,95	1,68	1,19	0,93	0,87	1,00	
Aktywa razem	3 596 737	419 355	547 419	1 081 285	6 202 607	6 481 994	18 329 397
<i>w tym należności od klientów</i>	105 049	312 595	541 997	1 005 722	5 219 295	4 844 362	12 029 020
Zobowiązania razem	1 219 099	1 173 229	1 431 101	2 239 257	7 478 687	4 788 024	18 329 397
<i>w tym zobowiązania wobec klientów</i>	961 682	1 108 038	1 293 615	2 122 847	6 784 833	2 615 705	14 886 720
Luka	2 377 638	-753 874	-883 682	-1 157 972	-1 276 080	1 693 970	-
Luka skumulowana	2 377 638	1 623 764	740 082	-417 890	-1 693 970	-	-

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	3,41	1,73	1,21	0,99	0,90	1,00	
Aktywa razem	3 157 993	430 829	795 279	1 347 242	5 663 327	6 687 373	18 082 043
<i>w tym należności od klientów</i>	121 351	325 285	608 460	1 267 123	4 769 435	4 763 233	11 854 887
Zobowiązania razem	926 680	1 150 744	1 555 905	2 147 690	6 908 967	5 392 057	18 082 043
<i>w tym zobowiązania wobec klientów</i>	809 073	1 148 362	1 366 399	2 061 765	6 459 509	2 964 213	14 809 321
Luka	2 231 313	-719 915	-760 626	-800 448	-1 245 640	1 295 316	-
Luka skumulowana	2 231 313	1 511 398	750 772	-49 676	-1 295 316	-	-

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdyktowane):

31-12-2019	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	463 507	255 235	245 091	314 710	137 235	1 415 778
FX forward	48 870	41 189	8 822	18 031	17 095	134 007
FX Spot	210 983	-	-	-	-	210 983
FX Swap	197 183	207 543	225 444	252 563	-	882 733
IRS	6 471	6 503	10 825	44 116	120 140	188 055
Wypływy, w tym:	463 183	255 219	240 140	301 491	140 135	1 400 168
FX forward	48 405	40 818	8 708	18 575	17 810	134 316
FX Spot	210 979	-	-	-	-	210 979
FX Swap	195 512	205 781	219 294	245 057	-	865 644
IRS	8 287	8 620	12 138	37 859	122 325	189 229

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	332 956	284 410	180 205	106 430	150 111	1 054 112
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	-	105 846
FX Spot	129 786	-	-	-	-	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	-	586 176
IRS	4 462	8 967	20 947	47 817	150 111	232 304
Wypływy, w tym:	332 770	272 891	178 766	103 491	147 426	1 035 344
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	-	105 546
FX Spot	129 753	-	-	-	-	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	-	573 577
IRS	5 183	9 874	19 064	44 921	147 426	226 468

6.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych. Ryzyko stopy procentowej jest przede wszystkim generowane w Banku, zarówno w księdze bankowej jak i handlowej.

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczyniać się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji w modelu HtCS i będących buforem płynnościowym Banku. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału związane ze zmianami stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza/przeprowadza:

- 1) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach zapadalności/ wymagalności bądź przeszacowania;
- 2) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych;
- 3) symulację wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczane są miary BPV oraz WEK;
- 4) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe;
- 5) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości,
- 6) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku, realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe;
- 7) testy warunków skrajnych, w tym testy odwrócone oraz nadzorczy test wartości odstających (ang. Supervisory Outlier Test – SOT), których celem jest określenie, jakie łączne zmiany czynników rynkowych doprowadzają do określonego wpływu na miary ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej;
- 8) poziom kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej.

Miary ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej

W celu kontroli ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej Bank stosuje dwie miary: wrażliwość wyniku odsetkowego na zmianę stóp procentowych o +/-100 p.b. (WO) oraz wrażliwość wartości ekonomicznej kapitału na zmianę stóp procentowych o +/-200 p.b. (WEK). Pomiar ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej dokonywany jest w oparciu o charakterystykę produktów (harmonogramy przepływów kapitałowych, przeszacowania stóp procentowych, wbudowane opcje), wynikającą z umów podpisanych z kontrahentami. Dla produktów o charakterze bieżącym, dla których klient posiada swobodę w kształtowaniu m.in. harmonogramu spłaty czy dysponowania środkami, Bank buduje tzw. portfele replikacyjne, które odzwierciedlają ekonomiczne terminy przepływów kapitałowych. W ramach stosowanych portfeli replikacyjnych średni termin zapadalności depozytów o nieustalonym terminie zapadalności wynosi 6 miesięcy, maksymalny zaś 12 miesięcy. Ponadto, Bank uwzględnia zachowania behawioralne klientów takie jak: poziomy wcześniejszych spłat kredytów czy poziomy zerwań depozytów, których sposób szacowania zdefiniowano w regulacjach wewnętrznych Banku. Przyjęte założenia zgodne są z Wytycznymi EBA/GL/2018/02 w sprawie zarządzania ryzykiem stopy procentowej z tytułu działalności zaliczanej do portfela bankowego.

W poniższej tabeli przedstawione zostało porównanie wartości miar WO i WEK pomiędzy 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku:

	Δ WO		Δ WEK	
	-100 p.b.	+100 p.b.	-200 p.b.	+200 p.b.
31-12-2019	-43 737	33 718	29 975	-66 589
31-12-2018	-50 171	36 338	19 631	-58 542
Zmiana	6 434	-2 620	10 344	-8 047

W 2019 roku, analogicznie jak w 2018 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych. Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia spadku oprocentowania poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, w warunkach ujemnych rynkowych stóp procentowych. Zmiany wartości miar WO i WEK cechują się pewną cyklicznością, co związane jest z regularnym przybliżaniem się terminu przeszacowania pozycji o zmiennym oprocentowaniu oraz zapadalności pozycji, których oprocentowanie jest stałe.

W 2019 roku Bank wdrożył Wytyczne EBA/GL/2018/02 w sprawie zarządzania ryzykiem stopy procentowej z tytułu działalności zaliczanej do portfela bankowego, w tym w szczególności zaimplementował nadzorczy test wartości odstających (Supervisory Outlier Test, SOT), dokonał przeglądu zasad wyznaczania kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, analizy wrażliwości produktów na zmiany stóp procentowych, założeń wykorzystywanych do pomiaru ryzyka oraz zasad walidacji modeli stosowanych w procesie zarządzania przedmiotowym ryzykiem.

Wyniki nadzorczego testu wartości odstających (SOT) dla 6 standardowych scenariuszy szokowych dla ryzyka stopy procentowej, określonych w Wytycznych, przedstawione zostały w poniższej tabeli:

ΔWEK w danym scenariuszu SOT						
	równoległy wzrost szoku	równoległy spadek szoku	wystromienie krzywej	wypłaszczenie krzywej	wzrost szoku dla stóp krótkoterm.	spadek szoku dla stóp krótkoterm.
31-12-2019	-53 584	17 877	7 251	-37 277	-52 785	12 520
30-06-2019*\	-34 942	16 564	-1 421	-15 969	-25 777	2 523
Zmiana	-18 642	1 313	8 672	-21 308	-27 008	9 997

*\ Analiza SOT przeprowadzana jest i raportowana od czerwca 2019 roku.

Wyniki przeprowadzonej analizy nadzorczego testu wartości odstających wskazują, że Bank najbardziej narażony jest na spadek wartości ekonomicznej kapitału (WEK) na skutek scenariusza równoległego wzrostu stóp procentowych. Mimo zwiększenia wrażliwości wartości ekonomicznej kapitału pomiędzy czerwcem a grudniem 2019 roku, poziom tej miary znajduje się wyraźnie poniżej nadzorczych wartości ostrzegawczych, co świadczy o umiarkowanym narażeniu na ryzyko zmian stóp procentowych.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na:
  - a) wynik odsetkowy (WO),
  - b) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK),
  - c) portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX Swap:
    - scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b., ± 500 p.b.,
    - scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych;
- 2) kursów walutowych na WO oraz WEK – scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$, $\pm 10\%$ oraz $\pm 25\%$;
- 3) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ i $\pm 25\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b. (dla WO), ± 200 p.b. (dla WEK) i ± 500 p.b.;
- 4) stóp procentowych na wrażliwość wartości ekonomicznej kapitału Banku (WEK) w ściśle określonych scenariuszach zmian stóp, w ramach nadzorczego testu wartości odstających.

Wyniki analizy testów warunków skrajnych wg stanu na 31 grudnia 2019 roku pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, ryzyko działalności w portfelu bankowym utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Z uwagi na charakter działalności Banku oraz strukturę portfela papierów wartościowych, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej jest stale istotne; Bank szacuje kapitał wewnętrzny na to ryzyko. Zgodnie z regulacjami nadzorczymi i wewnętrznymi, kapitał wewnętrzny na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej odnosi się zarówno do potencjalnych zmian wartości ekonomicznej kapitału jak

i wyniku odsetkowego na skutek niekorzystnej zmiany stóp procentowych i jest dostosowany do struktury i charakteru działalności Banku.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego (w cyklach tygodniowych), w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP i Zarządu Banku (w cyklach miesięcznych) oraz dla Komitetu ds. Ryzyka i Rady Nadzorczej Banku (w cyklach kwartalnych).

Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Miary ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej

W BOŚ S.A., w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się:

- 1) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy;
- 2) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.);
- 3) system limitów;
- 4) testy warunków skrajnych.

W 2019 roku nie doszło do istotnych zmian w technikach pomiaru ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ scenariusza stress testowego – równoległego przesunięcia krzywych dochodowości IRS i BOND o ± 200 p.b. na wynik Banku w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych ± 200 p.b.
	średnia	max	Min	na datę	na datę
31-12-2019	422	612	177	355	-2 389
31-12-2018	361	1 082	41	351	-1 911

W celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej Bank, raz na miesiąc, przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy;
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów;
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągnionej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej. W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
  - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
  - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
  - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych;
- 2) parametryczne:
  - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
  - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
  - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność zarówno w portfelu bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej: w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych – dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka (wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych). Dodatkowo wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych, przekazywane są Członkom Zarządu Banku oraz Komitetu ZAP.

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe – w celu przedstawienia ich wartości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2019	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	48 870	41 189	8 822	18 031	17 095	134 007
FX Spot	210 983	-	-	-	-	210 983
FX Swap	197 183	207 543	225 444	252 563	-	882 733
IRS	1 049 122	685 219	1 292 787	829 321	1 609 529	5 465 978
Razem	1 506 158	933 951	1 527 053	1 099 915	1 626 624	6 693 701
Pasywa						
FX forward	48 405	40 818	8 708	18 575	17 810	134 316
FX Spot	210 979	-	-	-	-	210 979
FX Swap	195 512	205 781	219 294	245 057	-	865 644
IRS	401 121	840 225	1 319 004	873 797	2 031 831	5 465 978
Razem	856 017	1 086 824	1 547 006	1 137 429	2 049 641	6 676 917
Saldo	650 141	-152 873	-19 953	-37 514	-423 017	

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	-	105 846
FX Spot	129 786	-	-	-	-	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	-	586 176
IRS	982 374	862 594	1 022 426	263 882	1 817 562	4 948 838
Razem	1 310 868	1 138 037	1 181 684	322 495	1 817 562	5 770 646
Pasywa						
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	-	105 546
FX Spot	129 753	-	-	-	-	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	-	573 577
IRS	237 625	976 169	1 129 726	269 989	2 335 329	4 948 838
Razem	565 212	1 239 186	1 289 428	328 559	2 335 329	5 757 714
Saldo	745 656	-101 149	-107 744	-6 064	-517 767	-

6.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jest jako ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub zmiany wyniku finansowego Banku w rezultacie wrażliwości na zmiany kursów walut. Ryzyko to jest generowane w Banku przede wszystkim w księdze handlowej.

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do księgi handlowej tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego. Pozycja walutowa wynikająca z działalności Banku w księdze bankowej, która nie została przetransferowana w danym dniu na księgę handlową, podlega kontroli za pomocą limitów otwartych pozycji walutowych w księdze bankowej na koniec dnia.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Miary ryzyka walutowego

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych) w Banku, podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się:

- 1) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy,
- 2) system limitów,
- 3) analizy testów warunków skrajnych.

Wartość VaR walutowego w księdze handlowej Banku oraz wpływ scenariusza stress testowego – spadek kursów wszystkich walut w stosunku do PLN o 30% na wynik Banku w okresach rocznych kształtowały się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną i średnią oraz na datę sprawozdawczą):

	VaR 10-dniowy				Testy warunków skrajnych wzrost/spadek kursów walutowych o 30% na datę
	średnia	max	Min	na datę	
31-12-2019	213	575	5	133	-6 413
31-12-2018	184	820	6	35	-1 814

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu, przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia,
- 3) limity straty dziennej i ciągłej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku – również w ciągu dnia. W ciągu dnia w Banku, w ramach limitów kwotowych na pozycje walutowe,

monitorowane są również limity dodatkowe na obsługę transakcji klientowskich. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu Banku.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe w Banku kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy testów warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
  - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
  - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD;
- 2) parametryczne:
  - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
  - b) wzrost zmienności kursów walutowych,
  - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych, przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP, w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego, w cyklach miesięcznych – w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych – dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku zaprezentowano w poniższych tabelach.

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto)

31-12-2019	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	289 137	7 347	593	451	334	297 862
Należności od innych banków	32 332	81 438	19 769	5 693	9 686	148 918
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	42 928	135	22	-	-	43 085
Pochodne instrumenty finansowe	57 120	308	-	-	-	57 428
Należności od klientów	9 186 682	1 782 316	154 731	905 289	2	12 029 020
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	5 302 078	-	-	-	-	5 302 078
<i>instrumenty dłużne wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	3 839 184	-	-	-	-	3 839 184
<i>instrumenty dłużne wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>	1 377 384	-	-	-	-	1 377 384
<i>instrumenty kapitałowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	85 510	-	-	-	-	85 510
Inwestycje w jednostkach zależnych	113 897	-	-	-	-	113 897
Inne aktywa*\	334 628	1 180	246	848	207	337 109
Aktywa razem	15 358 802	1 872 724	175 361	912 281	10 229	18 329 397
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		137 824	58 642	-	26 034	
*\ Na pozycję składają się: wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego oraz inne aktywa						
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	39 744	73 832	608	481 483	-	595 667
Zobowiązania wobec klientów	13 358 697	1 279 083	151 721	65 790	31 429	14 886 720
Pochodne instrumenty finansowe	48 499	242	-	-	-	48 741
Pochodne instrumenty zabezpieczające	16 869	-	-	-	-	16 869
Zobowiązania podporządkowane	370 731	-	-	-	-	370 731
Rezerwy	55 614	2 185	73	-	-	57 872
Pozostałe zobowiązania	192 331	7 620	5 540	-	268	205 759
Zobowiązania razem	14 082 485	1 362 962	157 942	547 273	31 697	16 182 359
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		639 111	76 709	367 889	4 350	
Pozycja bilansowa		509 762	17 419	365 008	-21 468	
Pozycja pozabilansowa		-501 287	-18 067	-367 889	21 684	
Otwarta pozycja walutowa Banku		8 475	-648	-2 881	216	

31-12-2018	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	174 840	9 894	768	605	613	186 720
Należności od innych banków	18 629	94 306	35 017	1 599	20 943	170 494
Pochodne instrumenty finansowe	68 567	206	-	-	-	68 773
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	5 476 136	136	21	-	-	5 476 293
wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	4 100 868	136	21	-	-	4 101 025
wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 375 268	-	-	-	-	1 375 268
Należności od klientów	9 095 386	1 542 715	227 185	989 601	-	11 854 887
Inwestycje w jednostkach zależnych	77 590	-	-	-	-	77 590
Inne aktywa* \	244 176	1 507	377	1 082	144	247 286
Aktywa razem	15 155 324	1 648 764	263 368	992 887	21 700	18 082 043
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		172 016	38 116	806	9 579	

* \ Na pozycję składają się wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego oraz inne aktywa

Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	2 413	44 161	11 580	513 630	-	571 784
Pochodne instrumenty finansowe	53 252	192	-	-	-	53 444
Pochodne instrumenty zabezpieczające	18 298	-	-	-	-	18 298
Zobowiązania wobec klientów	12 981 341	1 604 280	148 035	45 123	30 542	14 809 321
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	46 590	-	-	-	-	46 590
Zobowiązania podporządkowane	370 672	-	-	-	-	370 672
Rezerwy	34 690	276	235	-	-	35 201
Pozostałe zobowiązania	73 116	19 791	7 706	-	114	100 727
Zobowiązania razem	13 580 372	1 668 700	167 556	558 753	30 656	16 006 037
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		151 939	134 186	434 486	452	
Pozycja bilansowa		-19 936	95 812	434 134	-8 956	
Pozycja pozabilansowa		20 078	-96 071	-433 681	9 127	
Otwarta pozycja walutowa Banku		142	-259	453	171	

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji FX Swap, które są stosowane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

6.3. Zarządzanie kapitałem

Bank zdecydował, na potrzeby adekwatności kapitałowej, o stosowaniu rozwiązań przejściowych, w trakcie trwania okresu przejściowego, dotyczących złagodzenia wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w oparciu o Artykuł 1 ust. 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku (Rozporządzenie) zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013. Dodatkowo postanowiono nie stosować ust. 4 z art. 1 Rozporządzenia (UE) 2017/2395.

Uwzględniając wpływ wdrożenia MSSF 9 zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych, jak i bez nich Bank spełnia obowiązujące normy kapitałowe na dzień 31 grudnia 2019 roku.

W związku z podjęciem decyzji o zastosowaniu przepisów przejściowych z dniem 01 lutego 2018 roku Bank dokonuje ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania rozwiązań przejściowych wynikających z artykułu 473a Rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

Poziom kapitałów, aktywów ważonych ryzykiem, współczynników kapitałowych, współczynnika dźwigni oraz kapitału wewnętrznego w Banku kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Dostępny kapitał		
Kapitał podstawowy Tier I	2 063 995	2 045 922
Kapitał podstawowy Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	1 966 818	1 937 313
Kapitał Tier I	2 063 995	2 045 922
Kapitał Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	1 966 818	1 937 313
Fundusze własne	2 392 802	2 404 908
Fundusze własne – bez przepisów przejściowych MSSF 9	2 295 625	2 296 298
Aktywa ważone ryzykiem		
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem	14 433 553	13 341 379
- Ryzyko kredytowe i kredytowe kontrahenta	13 501 448	12 470 305
- Ryzyko operacyjne	886 197	836 715
- Ryzyko rynkowe	30 316	14 292
- Ryzyko CVA	15 593	20 067
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem – bez przepisów przejściowych MSSF 9	14 350 159	13 228 648
Współczynniki kapitałowe		
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	14,30	15,34
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	13,71	14,64
Współczynnik kapitału Tier I	14,30	15,34
Współczynnik kapitału Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	13,71	14,64
Łączny współczynnik kapitałowy	16,58	18,03
Łączny współczynnik kapitałowy – bez przepisów przejściowych MSSF 9	16,00	17,36
Współczynnik dźwigni		
Wartość ekspozycji	20 234 791	19 331 438
Współczynnik dźwigni	10,2	10,6
Współczynnik dźwigni – bez przepisów przejściowych MSSF 9	9,8	10,1
Kapitał wewnętrzny		
Kapitał wewnętrzny	1 892 846	1 388 215

Wzrost aktywów wynikający z rozpoznania aktywów z tytułu prawa do użytkowania dotyczącego umów leasingu spowodował wzrost wymogów kapitałowych na 01 stycznia 2019 roku o 5,5 mln zł. Spowodowało to zmniejszenie na 01 stycznia 2019 roku współczynnika kapitału Tier I o ok. 8 p.b. oraz łącznego współczynnika kapitałowego o ok. 9 p.b.

Wartość funduszy własnych i wymogów kapitałowych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Bank monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Banku oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Banku.

Bank z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie:

1) ryzyk I filara:

- dla ryzyka kredytowego i kredytowego kontrahenta - w oparciu o wymóg regulacyjny z uwzględnieniem dodatkowego narzutu z tytułu kredytów nieobsługiwanych (NPE)/kredytów z utratą wartości (NPL),
- dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego, w tym CVA oraz dla ryzyka operacyjnego - w oparciu o wymogi regulacyjne,

2) ryzyk II filara:

- dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Bank jest zobowiązany utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, instytucje finansowe mają obowiązek utrzymywania dodatkowych buforów kapitałowych dla współczynników kapitałowych. Od 01 stycznia 2019 roku bufor zabezpieczający wynosi 2,5 p.p. Bufor ryzyka systemowego obowiązuje w wysokości 3 p.p., natomiast bufor antycykliczny wynosi 0 p.p. Bank Ochrony Środowiska S.A. nie został objęty buforem innej instytucji o znaczeniu systemowym.

W dniu 12 listopada 2019 roku Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Bank funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,54 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,40 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,30 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR) .

W efekcie, na dzień 31 grudnia 2019 roku zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wynoszą 11,90% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 14,04% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

Poziom adekwatności kapitałowej Banku, zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych MSSF 9, jak i bez nich na dzień 31 grudnia 2019 roku utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Bankowy Fundusz Gwarancyjny w piśmie z dnia 28 października 2019 roku poinformował Bank o aktualizacji poziomu MREL. Określona według danych jednostkowych na dzień 31 grudnia 2018 roku docelowa wysokość MREL wynosi 18,33% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (RWA) lub 13,55% sumy funduszy własnych i zobowiązań.

Bank jest zobowiązany do spełnienia minimalnego poziomu funduszy własnych i zobowiązań podlegających umorzeniu lub konwersji od dnia 01 stycznia 2023 roku.

Jednocześnie, w piśmie została wskazana ścieżka dojścia do docelowego poziomu MREL, zgodnie z którą na dzień 31 grudnia 2019 roku poziom MREL jest równy wskaźnikowi TCR (łączny współczynnik kapitałowy).

Komisja Nadzoru Finansowego w piśmie z dnia 24 grudnia 2019 roku przekazała Bankowi informację o założeniach polityki dywidendowej banków komercyjnych w 2020 roku oraz wskazała wysokość indywidualnego parametru ST dla Banku. Parametr ten mierzy wrażliwość na niekorzystny scenariusz makroekonomiczny i definiowany jest, jako różnica pomiędzy łącznym współczynnikiem kapitałowym ("TCR") w scenariuszu referencyjnym i TCR w scenariuszu szokowym na koniec 2021 roku, z uwzględnieniem korekt nadzorczych.

Indywidualny parametr ST dla Banku Ochrony Środowiska S.A., z uwzględnieniem korekt nadzorczych, wynosi 1,36%.

Bank realizując Program Postępowania Naprawczego nie spełnia podstawowego kryterium do wypłaty dywidendy za rok 2019.

6.4. Ryzyko operacyjne

Ryzyko operacyjne rozumiane jest jako ryzyko związane z wystąpieniem straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne, z uwzględnieniem zdarzeń ryzyka operacyjnego charakteryzujących się niską częstotliwością występowania, lecz wysokimi stratami; w zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego.

Bank stosuje system zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywa na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach komórek organizacyjnych/biur Centrali oraz Centrów Biznesowych i Oddziałów Banku – zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań.

W Banku gromadzone są informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego, w dedykowanej aplikacji informatycznej. Informacje te wykorzystywane są do:

- 1) bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- 2) monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- 3) pomiaru lub szacowania strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 4) generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, w tym raportów na potrzeby instytucji zewnętrznych.

Bank określa podstawowe limity na ryzyko operacyjne, w tym w szczególności limit tolerancji oraz apetytu w skali całego Banku, a także docelowy profil ryzyka operacyjnego. Stopień wykorzystania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne kontrolowany jest poprzez okresowe monitorowanie wielkości ponoszonych strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Pomiar poziomu ryzyka operacyjnego jest dokonywany z wykorzystaniem metod ilościowych, jakościowych oraz mieszanych, w tym m.in. poprzez:

- 1) obliczanie wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne wg. metody standardowej,
- 2) szacowanie i wyznaczenie kapitału wewnętrznego na ryzyko operacyjne; według stanu na 31 grudnia 2019 roku kapitał wewnętrzny był równy wymogom kapitałowym na ryzyko operacyjne,
- 3) obliczanie i monitorowanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 4) przeglądy ryzyka operacyjnego (samoocena potencjalnego ryzyka operacyjnego),
- 5) przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

W Banku testy warunków skrajnych dla ryzyka operacyjnego przeprowadzane są za pomocą trzech metod: analizy wrażliwości, analizy odwrotnej, analizy scenariuszowej. TWS przeprowadzane są raz w roku. W wyniku przeprowadzonych dotychczas testów warunków skrajnych, wielkość przyjętych w scenariuszach strat, skonfrontowana z wielkością dostępnego kapitału w postaci wyznaczonych na ryzyko operacyjne limitu tolerancji i wymogu kapitałowego, potwierdziła zdolność absorpcji strat z tytułu ryzyka operacyjnego przez wyznaczone na to ryzyko limity.

W celu ograniczania ekspozycji na ryzyko operacyjne Bank stosuje m.in. następujące instrumenty (metody, techniki i narzędzia):

- 1) organizacja pracy zapewniająca ograniczenie powstania ryzyka operacyjnego poprzez, m.in. rozdzielanie funkcji wykonawczych od kontrolnych, ustalenie limitów w zakresie podejmowania decyzji lub dokonywania operacji w Banku, zarządzanie prawami dostępu do pomieszczeń i systemów w celu ograniczenia możliwości dokonywania działań przez nieuprawnione osoby,
- 2) polityka kadrowa,
- 3) kontrola wewnętrzna,
- 4) strategiczne limity wewnętrzne na ryzyko operacyjne tj. limit tolerancji i apetytu,
- 5) okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego oparte o proces samooceny,
- 6) mapy ryzyka budowane w celu identyfikacji źródeł występowania potencjalnych zagrożeń oraz dokonania oceny poziomu ryzyka z tego tytułu,
- 7) testy warunków skrajnych z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 8) wartości progowe kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 9) klauzule w zawieranych umowach z podmiotami zewnętrznymi, ograniczające ryzyko operacyjne,
- 10) ubezpieczenie mienia bankowego w wyspecjalizowanych firmach,
- 11) dokumentowanie stosowanych w Banku rozwiązań metodycznych, procesowych, organizacyjnych i informatycznych,
- 12) automatyzacja czynności w wyniku zastosowania rozwiązań informatycznych oraz zwiększenie jakości działań poprzez wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania,
- 13) plany ciągłości działania i plany awaryjne opracowywane dla krytycznych procesów biznesowych Banku,
- 14) analiza adekwatności obliczonych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, do rzeczywiście ponoszonego ryzyka operacyjnego przez Bank,
- 15) szkolenia wewnętrzne dla pracowników Banku mające na celu uświadomienie i zrozumienie roli, wpływu oraz sposobów postępowania w zakresie ryzyka operacyjnego.

Poziom i profil ryzyka operacyjnego, poziom wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne oraz wielkość strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego są regularnie monitorowane w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego oraz raportowane: Radzie Nadzorczej, Komitetowi ds. Ryzyka przy Radzie Nadzorczej, Zarządowi Banku oraz Komitetowi Ryzyka Operacyjnego.

6.5. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko skutków nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych i standardów rynkowych w procesach funkcjonujących w Banku.

Bank zapewnia zgodność działania z przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi i standardami rynkowymi poprzez funkcję kontroli (stosowanie mechanizmów kontrolnych i monitorowanie ich przestrzegania) oraz proces zarządzania ryzykiem braku zgodności, który obejmuje identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności oraz raportowanie w tym zakresie do Zarządu i Rady Nadzorczej.

Podstawowe zasady zapewniania zgodności w Banku w ramach funkcji kontroli i procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności zostały określone w Polityce zgodności Banku Ochrony Środowiska S.A., opracowanej przez Zarząd i zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą oraz aktach wykonawczych do Polityki, w tym:

- 1) Zasadach zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- 2) Zasadach wykonywania kontroli wewnętrznej w Banku Ochrony Środowiska S.A.

W Banku funkcjonuje wyodrębniona, samodzielna komórka do spraw zgodności, podległa bezpośrednio Prezesowi Zarządu Banku, która odpowiada za realizację przypisanych jej obowiązków w ramach funkcji kontroli i wykonywanie zadań w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Banku ma na celu:

- 1) zidentyfikowanie, ocenę i kontrolę możliwości wystąpienia negatywnych skutków nieprzestrzegania przepisów prawa i przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych, w tym zwłaszcza sankcji prawnych, strat finansowych, lub utraty reputacji, które mogą być konsekwencją nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych,
- 2) utrwalanie wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem, uczciwej, rzetelnej, przyjaznej dla otoczenia, wiarygodnej i odpowiedzialnej biznesowo.

Bank wyodrębnia kluczowe obszary dla zapewniania zgodności:

- 1) zapobieganie prowadzeniu w Banku działalności niezgodnej z prawem, w tym przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- 2) ochronę informacji,
- 3) wdrażanie i monitorowanie przestrzegania standardów etycznych,
- 4) przyjmowanie lub przekazywanie korzyści i prezentów,
- 5) prowadzenie działalności reklamowej i marketingowej,
- 6) oferowanie produktów,
- 7) skargi i reklamacje klientów,
- 8) zarządzanie konfliktami interesów.

W 2019 roku nie odnotowano zdarzeń, które w sposób istotny wpłynęłyby na poziom ryzyka braku zgodności, Bank koncentrował swoje działania na zapobieganiu wystąpieniu ryzyka braku zgodności.

6.6. Ryzyko modeli

Ryzyko modeli jest definiowane w Banku zgodnie z wymaganiami nadzorczymi jako potencjalna strata, która może zostać poniesiona w wyniku podejmowania decyzji opierających się na danych uzyskanych w procesach stosowania modeli wewnętrznych, z powodu błędów związanych z opracowywaniem, wdrażaniem lub stosowaniem takich modeli (art. 3, ust. 1, pkt. 11, CRDIV).

Proces identyfikacji, oceny i monitoringu ryzyka modeli obejmuje obszary związane z:

- 1) ryzykiem wykorzystywania nieprawidłowych, niekompletnych danych,
- 2) ryzykiem błędnych założeń modeli, założeń nieadekwatnych do estymowanego procesu,
- 3) ryzykiem metodologicznym wynikającym z użycia w procesie budowy modeli, niewłaściwych metodyk i technik estymacji,
- 4) ryzykiem prowadzenia niedostatecznego monitoringu, walidacji i aktualizacji modeli, także ryzyka stosowania niepoprawnie wdrożonego poprawnego, ale błędnie zaimplementowanego modelu.

Z uwagi na szerokie wykorzystanie modeli wspierających podstawowe procesy w BOŚ SA, np.: proces kredytowy, procesy zarządzania kapitałem, procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym i finansowym, ryzyko modeli jest uznawane w Banku za ryzyko stale istotne. Na ryzyko modeli jest szacowany i utworzony kapitał wewnętrzny.

Zarządzanie ryzykiem modeli jest realizowane w Banku zgodnie z regulacjami wewnętrznymi, m.in. z zasadami szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego, polityką zarządzania ryzykiem modeli, metodyką zarządzania ryzykiem modeli oraz metodykami walidacji modeli istotnych. Polityka określa

zasady, wg, których przebiegają procesy związane z estymacją, weryfikacją i zarządzaniem poziomem ryzyka modeli oraz reguluje zagadnienia dotyczące aspektów budowy, weryfikacji, implementacji, walidacji oraz monitoringu modeli stosowanych w Banku. Działania w tym zakresie są koordynowane przez niezależną jednostkę Biura Walidacji Modeli oraz Zespół Ryzyka Operacyjnego w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego, bezpośrednio podlegające Wiceprezesowi Banku koordynującemu organizacyjnie realizację zadań Obszaru Ryzyka.

W celu szybkiej i precyzyjnej identyfikacji ryzyka modeli, w Banku funkcjonuje wystandaryzowany, kompleksowy proces zarządzania tym ryzykiem, który obejmuje:

- 1) cykl życia modeli,
- 2) zasady nadawania oceny istotności funkcjonującym w Banku modelom,
- 3) zasady funkcjonowania dzienników modeli - w dziennikach modeli umieszczone są m.in. informacje na temat funkcjonujących modeli, zestawu ich parametrów, zmian wprowadzanych do modeli, ich aktualizacji i prowadzonych przeglądów. Dzienniki stanowią bazę informacyjną w zakresie istotności modeli, wyników monitoringu, walidacji i niesionych przez modele poziomów ryzyka,
- 4) standardy i zasady monitorowania i raportowania ryzyka modeli - w przypadku modeli istotnych ocena jakości prowadzonego monitoringu odbywa się w cyklu kwartalnym, dla pozostałych modeli jest to okres roczny. Raportowanie prowadzone jest w cyklu kwartalnym. Dodatkowo prowadzona jest roczna ocena realizacji Polityki zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Banku,
- 5) zasady prowadzenia walidacji modeli - walidacja modeli prowadzona jest przez niezależne Biuro Walidacji Modeli, z częstotliwością minimum raz w roku w przypadku modeli istotnych. Dla niektórych rodzajów modeli istotnych, jeżeli wynika to wprost ze specyfiki ich funkcjonowania, częstotliwość walidacji może być mniejsza niż roczna (jednakże nie mniejsza niż trzyletnia). Pozostałe modele walidowane są w ramach tzw. walidacji doraźnej na polecenie Zarządu Banku, odpowiedniego Komitetu lub właściciela modelu.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku w Banku funkcjonuje 6 modeli istotnych, spośród 17 modeli produkcyjnych.

Ryzyka związane z modelami Banku są oceniane cyklicznie, zgodnie ze standardami przyjętymi w regulacjach wewnętrznych, z uwzględnieniem kalkulacji kapitału wewnętrznego związanego z zabezpieczeniem się Banku przed ryzykiem modeli. Raportowanie do Zarządu Banku dotyczące statusu działań w zakresie zarządzania modelami i ich walidacją obejmuje ocenę ryzyka modeli, poziom tolerancji i związany z tym poziom kapitału alokowany na ryzyko modeli. Raporty z walidacji modeli istotnych są prezentowane i akceptowane na odpowiednich Komitetach powołanych przez Zarząd Banku.

Zagregowana ocena ryzyka modeli istotnych, według stanu na 31 grudnia 2019 roku, kształtuje się na poziomie umiarkowanym. Dodatkowo, żaden pojedynczy model istotny nie generuje ryzyka na poziomie wysokim. Zagregowany poziom ryzyka modeli mieści się w poziomie tolerancji na to ryzyko, wyznaczonym i przyjętym przez Radę Nadzorczą.

7. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019			01-01-2018 31-12-2018				
	Przychody z tytułu odsetek		Przychody o podobnym charakterze do odsetek	Przychody z tytułu odsetek		Przychody o podobnym charakterze do odsetek		
	Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem
Należności od banków i Banku Centralnego	3 616	-	-	3 616	4 117	-	-	4 117
Należności od klientów instytucjonalnych	368 998	-	2 723	371 721	348 133	-	3 939	352 072
Należności od klientów indywidualnych	122 011	-	37	122 048	132 449	-	61	132 510
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe nieprzeznaczone do obrotu	34 728	95 718	659	131 105	31 103	106 889	-	137 992
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	-	-	-	-	-	-	368	368
Razem	529 353	95 718	3 419	628 490	515 802	106 889	4 368	627 059

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019			01-01-2018 31-12-2018		
	Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze od:						
Rachunków bankowych i depozytów od banków	1 023	-	1 023	1 328	-	1 328
Rachunków bankowych i depozytów klientów instytucjonalnych	55 759	-	55 759	63 228	-	63 228
Rachunków bankowych i depozytów klientów indywidualnych	126 236	-	126 236	137 782	-	137 782
Kredytów i pożyczek od banków	-	-	-	320	-	320
Kredytów i pożyczek od klientów	818	-	818	1 129	-	1 129
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty (JESSICA)	261	-	261	418	-	418
Instrumentów finansowych – dłużne papiery własnej emisji	18 656	-	18 656	37 394	-	37 394
Transakcji zabezpieczających	-	8 772	8 772	-	9 684	9 684
Zobowiązań leasingowych	3 676	-	3 676	-	-	-
Razem	206 429	8 772	215 201	241 599	9 684	251 283

8. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	36 834	43 049
Prowizje od kredytów	32 231	27 797
Prowizje od gwarancji i akredytyw	5 098	4 725
Pozostałe opłaty	13	2
Razem	74 176	75 573
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z tytułu kart płatniczych	7 656	7 456
Opłaty od rachunków bieżących	1 039	2 198
Opłaty z tytułu obsługi bankomatów	1 134	1 225
Prowizje z tytułu należności od klientów	617	858
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	1	277
Pozostałe opłaty	2 136	3 248
Razem	12 583	15 262

9. Przychody z tytułu dywidend

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	6 277	5 932
Razem	6 277	5 932

W kwocie dywidendy 2019 roku znajduje się dywidenda od:

- Kemipol Sp. z o.o. w wysokości 5 447 tys. zł (w 2018 roku 5 796 tys. zł),
- WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 830 tys. zł (w 2018 roku 136 tys. zł).

10. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	592	- 334
Pochodne instrumenty finansowe	13 669	20 040
Należności od klientów	1 649	16 837
Razem	15 910	36 543

11. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Wynik na sprzedaży papierów wartościowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	582	2 166
Razem	582	2 166

12. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Wynik z tyt. wyceny do wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	457	-2 366
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	- 499	3 679
Razem	- 42	1 313

13. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	15 567	20 107
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	1 158	3 232
Razem	16 725	23 339

14. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Rozwiązanie rezerw na zobowiązania, w tym:	4 231	1 831
<i>rezerwy na zobowiązania i roszczenia</i>	312	781
<i>pozostałe rezerwy</i>	3 919	1 050
Aktualizacja wartości aktywów trwałych	11 307	
Przychody z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących wartość należności	84	130
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	1 873	2
Przychody z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	23	6
Przychody z tytułu zwrotu koszty windykacji należności	1 235	537
Przychody od sprzedaży towarów i usług	520	383
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	379	448
Przychody z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	17	28
Pozostałe	1 063	878
Razem	20 732	4 243

15. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	367	299
Przekazane darowizny	960	919
Utworzenie rezerw na zobowiązania i roszczenia, w tym:	24 023	2 578
<i>rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia na ryzyko prawne związane z walutowymi kredytami hipotecznymi</i>	21 221	1 609
<i>rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów</i>	1 183	-
<i>rezerwa na pozostałe zobowiązania i roszczenia</i>	1 619	969
Odpisy aktualizujące wartość należności	36	681
Koszty windykacji należności	4 347	7 181
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	1 794	1 107
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	120	360
Koszty z tytułu odszkodowań	980	765
Pozostałe	1 061	2 233
Razem	33 688	16 123

16. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	9	333
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	- 2	- 105
Należności od banków	1 727	- 2 764
Należności od klientów oraz zobowiązania pozabilansowe, w tym:	- 102 507	- 126 583
należności bilansowe	- 95 586	- 132 457
<i>od klientów indywidualnych</i>	- 43 092	- 45 894
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	- 52 494	- 86 563
zobowiązania pozabilansowe	- 6 921	5 874
<i>od klientów indywidualnych</i>	497	326
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	- 7 418	5 548
Razem	- 100 773	-129 119

Wynik odpisów z tyt. utraty wartości na należności od klientów:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Wycena indywidualna	- 81 991	- 117 418
Wycena grupowa	- 13 595	- 15 039
Razem	- 95 586	-132 457

17. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Świadczenia pracownicze	120 514	120 828
Koszty administracyjne, w tym:	119 395	123 417
<i>koszty rzeczowe</i>	74 917	87 764
<i>podatki i opłaty</i>	1 903	1 428
<i>składka i wpłaty na BFG</i>	39 874	32 331
<i>składka i wpłaty na KNF</i>	2 595	1 798
<i>składka na pokrycie kosztów działalności Rzecznika Finansowego</i>	106	96
Amortyzacja, w tym:	45 962	31 832
<i>środków trwałych</i>	7 125	8 326
<i>wartości niematerialnych</i>	23 585	23 506
<i>prawa do użytkowania</i>	15 252	-
Razem	285 871	276 077

W wyniku wdrożenia MSSF 16 w 2019 roku ogólne koszty administracyjne nie zostały obciążone kwotą rat leasingowych netto w wysokości 15 671 tys. zł. Koszty rat leasingowych zostały alokowane do kosztów amortyzacji w wysokości 15 252 tys. zł. oraz do kosztów odsetkowych w wysokości 3 676 tys. zł.

Świadczenia pracownicze

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Wynagrodzenia, w tym:	101 220	101 645
<i>odprawy emerytalne</i>	291	296
Składki na ubezpieczenia społeczne	19 294	19 183
Razem	120 514	120 828

Bank nie finansuje świadczeń emerytalnych opartych na programach określonych świadczeń, za wyjątkiem odpraw emerytalnych, wypłacanych zgodnie z Regulaminem Wynagradzania Pracowników BOŚ S.A.

Amortyzacja prawa do użytkowania aktywów

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Nieruchomości	15 192	-
Samochody	60	-
Razem	15 252	-

18. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Podatek bieżący	- 44 035	- 29 786
Podatek odroczony	9 963	6 494
Razem	- 34 072	- 23 292
Zysk brutto	114 734	88 304
Podatek dochodowy według stawki 19 %	- 21 799	- 16 778
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania	- 12 273	- 6 514
zmniejszające:	1 696	2 259
<i>rozwiązane odpisy aktualizujące</i>	330	972
<i>otrzymane dywidendy</i>	1 193	1 127
<i>pozostałe</i>	173	160
zwiększające:	- 14 151	- 8 946
<i>utworzone odpisy aktualizujące</i>	- 1 557	- 1 553
<i>utworzone rezerwy na pozostałe zobowiązania</i>	- 4 340	- 489
<i>składki na BFG</i>	- 7 576	- 6 143
<i>pozostałe</i>	- 678	- 761
odliczenia od dochodu:	182	173
<i>darowizny</i>	182	173
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	- 34 072	- 23 292
Razem obciążenia podatkowe	- 34 072	- 23 292
Efektywna stawka podatkowa	30%	26%

Szczegółowe informacje na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w notce 36.

19. Zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Zysk netto	80 662	65 012
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	92 910	77 831
Podstawowy zysk na akcję (wyrażony w zł.gr)	0,87	0,84

Zysk rozdzielony na akcję jest równy zyskowi podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

20. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Środki pieniężne w kasie	26 606	29 569
Środki w Banku Centralnym	271 256	157 151
Razem	297 862	186 720

21. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	59 361	99 526
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	75 520	58 658
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela należności od innych banków	15 074	15 074
Razem brutto	149 955	173 258
Odpisy z tytułu utraty wartości papierów dłużnych zaklasyfikowanych do portfela należności od innych banków	- 1 037	- 2 764
Razem netto	148 918	170 494

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto należności od innych banków:

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od banków				Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	
Stan na początek okresu 01-01-2019	173 258	-	-	-	173 258
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	66 782	-	-	-	66 782
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 1 880	-	-	-	- 1 880
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	- 88 205	-	-	-	- 88 205
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	-15 074	15 074	-	-	-
<i>Transfer do Koszyka 2</i>	-15 074	15 074	-	-	-
Stan na koniec okresu 31-12-2019	134 881	15 074	-	-	149 955

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od banków				Razem
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	
Stan na początek okresu 01-01-2018	356 078	-	-	-	356 078
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	65 358	-	-	-	65 358
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 101 096	-	-	-	- 101 096
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	- 147 082	-	-	-	- 147 082
Stan na koniec okresu 31-12-2018	173 258	-	-	-	173 258

22. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Wyszczególnienie aktywów	31-12-2019	31-12-2018
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	57 428	68 773
<i>transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych</i>	13 406	15 494
<i>transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej</i>	44 022	53 279
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	43 085	-
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	100 513	68 773
Wyszczególnienie zobowiązań	31-12-2019	31-12-2018
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	48 741	53 444
<i>transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych</i>	2 915	5 395
<i>transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej</i>	45 826	48 049
Razem zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	48 741	53 444

Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

23. Inwestycyjne papiery wartościowe

	31-12-2019			31-12-2018		
	Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem	Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem
Dłużne papiery wartościowe:	3 839 184	1 377 384	5 216 568	4 015 998	1 375 268	5 391 266
<i>obligacje Skarbu Państwa</i>	2 281 190	1 327 866	3 609 056	2 324 613	1 325 877	3 650 490
<i>bony pieniężne NBP - ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych</i>	1 319 835	-	1 319 835	1 439 760	-	1 439 760
<i>obligacje instytucji samorządowych</i>	188 613	-	188 613	251 625	-	251 625
<i>obligacje innych banków</i>	49 546	-	49 546	-	-	-
<i>obligacje pozostałych instytucji finansowych</i>	-	49 518	49 518	-	49 391	49 391
Kapitałowe papiery wartościowe	85 510	-	85 510	85 027	-	85 027
<i>notowane</i>	18 543	-	18 543	18 543	-	18 543
<i>nienotowane</i>	66 967	-	66 967	66 484	-	66 484
Razem	3 924 694	1 377 384	5 302 078	4 101 025	1 375 268	5 476 293

Inwestycyjne papiery wartościowe wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto oraz odpisów z tytułu utraty wartości inwestycyjnych papierów wartościowych:

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg amortyzowanego kosztu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	4 015 998	1 375 373		85 027	5 476 398
Zwiększenia z tytułu zakupu	77 618 901	-	-	499	77 619 400
Zwiększenia z tytułu naliczonych odsetek, dyskonta, premii	132 977	55 837	-	-	188 814
Wycena wzrost wartości	154 468	492	-	1	154 961
Zmniejszenia z tytułu sprzedaży i wykupu	77 777 627	-	-	-	77 777 627
Zmniejszenia z tytułu zrealizowanych odsetek, premii	138 991	53 461	-	-	192 452
Wycena spadek wartości	166 603	750	-	17	167 370
Inne zmiany	61	-	-	-	61
Stan na koniec okresu 31-12-2019	3 839 184	1 377 491	-	85 510	5 302 185

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Razem
Stan na koniec okresu 31-12-2018 (zgodnie z MSR 39)	4 097 863	1 406 264	-	35 229	5 539 356
Wpływ wdrożenia MSSF 9	316 285	-282 583	-	-	33 702
Stan na początek okresu 01-01-2018	4 414 148	1 123 681	-	35 229	5 573 058
Zwiększenia z tytułu zakupu	94 612 364	251 454	6 440 503	21 732	101 326 053
Zwiększenia z tytułu naliczonych odsetek, dyskonta, premii	146 846	51 706	382	-	198 934
Wycena wzrost wartości	149 953	1 157	3 124	33 273	187 507
Zmniejszenia z tytułu sprzedaży i wykupu	95 017 807	3 726	6 440 503	-	101 462 036
Zmniejszenia z tytułu zrealizowanych odsetek, premii	142 997	48 063	382	-	191 442
Wycena spadek wartości	146 415	836	3 124	5 207	155 582
Inne zmiany	94	-	-	-	94
Stan na koniec okresu 31-12-2018 brutto	4 015 998	1 375 373	-	85 027	5 476 398

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	105	105
Utworzenie odpisów	3	3
Rozwiązanie odpisów	- 1	- 1
Stan na koniec okresu 31-12-2019	107	107

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	-	-
Utworzenie odpisów	105	105
Rozwiązanie odpisów	-	-
Stan na koniec okresu 31-12-2018	105	105

Inwestycyjne papiery wartościowe stanowiące zabezpieczenie:

Wyszczególnienie	31-12-2019		31-12-2018	
	wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane wg zamortyzowanego kosztu
Zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i Międzynarodowych Organizacji Finansowych	513 193	592 154	790 201	424 309
<i>do roku</i>	10 431	-	-	-
<i>powyżej roku</i>	502 762	592 154	790 201	424 309
Zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych	5 056	70 998	41 678	35 806
<i>do roku</i>	-	-	36 615	-
<i>powyżej roku</i>	5 056	70 998	5 063	35 806
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Gwarancyjny	7 292	8 455	4 050	7 730
<i>powyżej roku</i>	7 292	8 455	4 050	7 730
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Przymusowej Restrukturyzacji	16 891	8 744	6 075	8 694
<i>powyżej roku</i>	16 891	8 744	6 075	8 694
Zabezpieczenie transakcji REPO	86 989	447 013	286 975	320 429
<i>poniżej roku</i>	58 411	-	-	-
<i>powyżej roku</i>	28 578	447 013	286 975	320 429
Razem	629 421	1 127 364	1 128 979	796 968

24. Należności od klientów

Wyszczególnienie	Należności od klientów brutto	31-12-2019		31-12-2018		
		Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto	Należności od klientów brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto
Wycena wg zamortyzowanego kosztu	13 149 933	1 163 515	11 986 418	12 785 149	1 039 948	11 745 201
Należności od klientów indywidualnych	3 826 210	274 846	3 551 364	3 945 211	239 757	3 705 454
kredyty w rachunku bieżącym	1 814	1 343	471	1 765	1 271	494
kredyty gotówkowe	445 405	77 921	367 484	335 927	60 252	275 675
kredyty mieszkaniowe	3 040 641	151 949	2 888 692	3 205 780	134 999	3 070 781
kredyty i pożyczki pozostałe	338 350	43 633	294 717	401 739	43 235	358 504
Należności od klientów instytucjonalnych	9 323 723	888 669	8 435 054	8 839 938	800 191	8 039 747
kredyty obrotowe	665 394	138 804	526 590	586 940	108 870	478 070
kredyty i pożyczki terminowe	8 068 392	738 256	7 330 136	7 483 404	678 784	6 804 620
należności faktoringowe	521 821	10 477	511 344	412 687	9 927	402 760
skupione wierzytelności	68 116	1 132	66 984	113 261	1 676	111 585
papiery wartościowe komercyjne	-	-	-	243 646	934	242 712
Wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-	-	38 285	-	-	104 653
Należności od klientów indywidualnych	-	-	1 938	-	-	3 101
kredyty i pożyczki mieszkaniowe	-	-	648	-	-	904
kredyty i pożyczki pozostałe	-	-	1 290	-	-	2 197
Należności od klientów instytucjonalnych	-	-	36 347	-	-	101 552
kredyty obrotowe	-	-	195	-	-	181
kredyty i pożyczki terminowe	-	-	36 152	-	-	101 371
Razem	-	-	12 024 703	-	-	11 849 854
Złożone depozyty zabezpieczające	-	-	4 317	-	-	5 023
Pozostałe należności	-	-	-	-	-	10
Razem należności od klientów	-	-	12 029 020	-	-	11 854 887

Należności od klientów wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 25.

W należnościach od klientów znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą (wartość nominalna):

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Kredyty preferencyjne z dopłatami, w tym:	136 575	187 238
<i>wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>	102 031	142 117
<i>wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>	34 544	45 121

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto oraz odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów:

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od klientów indywidualnych					Wartość brutto należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	3 431 422	161 325	352 464	-	3 945 211	4 895 907	1 868 143	2 075 888	-	8 839 938
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	314 671	-	-	-	314 671	1 477 748	7 023	-	-	1 484 771
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 227 371	- 13 631	6 410	-	- 234 592	284 315	- 120 426	- 71 828	-	92 061
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego w tym:	- 162 394	- 5 509	- 31 491	-	- 199 394	- 855 671	- 130 477	- 106 585	-	- 1 092 733
<i>zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	- 34	- 20 931	-	- 20 965	-	-	- 6 575	-	- 6 575
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	- 110 838	81 152	29 686	-	-	- 341 919	599 337	- 257 418	-	-
Transfer do Koszyka 1	16 851	- 15 876	- 975	-	-	223 454	- 223 001	- 453	-	-
Transfer do Koszyka 2	- 108 477	118 712	- 10 235	-	-	- 449 908	868 200	- 418 292	-	-
Transfer do Koszyka 3	- 19 212	- 21 684	40 896	-	-	- 115 465	- 45 862	161 327	-	-
Inne zmiany	45	- 19	288	-	314	1	4	- 319	-	- 314
Stan na koniec okresu 31-12-2019	3 245 535	223 318	357 357	-	3 826 210	5 460 381	2 223 604	1 639 738	-	9 323 723

Wyszczególnienie	Odpisy na należności od klientów indywidualnych					Odpisy na należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	11 328	7 065	221 364	-	239 757	48 569	100 633	650 989	-	800 191
Zmiana odpisów wynikająca z nabycia aktywów finansowych	4 269	-	-	-	4 269	19 405	279		-	19 684
Zmiana oszacowania odpisów	3 071	19 456	34 080	-	56 607	- 5 685	- 371	110 156	-	104 100
Zmiana odpisów wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego w tym:	- 864	- 466	- 24 559	-	- 25 889	- 5 901	- 5 975	- 23 328	-	- 35 204
<i>zmiana odpisów wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	- 34	- 20 931	-	- 20 965	-	-	- 6 575	-	- 6 575
Zmiana odpisów wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	133	757	- 890	-	-	5 963	3 491	- 9 454	-	-
Transfer do Koszyka 1	888	- 663	- 225	-	-	17 152	- 17 031	- 121	-	-
Transfer do Koszyka 2	- 507	4 278	- 3 771	-	-	- 7 592	23 188	- 15 596	-	-
Transfer do Koszyka 3	- 248	- 2 858	3 106	-	-	- 3 597	- 2 666	6 263	-	-
Inne zmiany			102	-	102	- 263	291	- 130	-	- 102
Stan na koniec okresu 31-12-2019	17 937	26 812	230 097	-	274 846	62 088	98 348	728 233	-	888 669

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od klientów indywidualnych					Wartość brutto należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	3 642 461	166 986	326 503	-	4 135 950	4 809 842	1 541 667	2 567 092	-	8 918 601
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	196 887	190	-	-	197 077	1 126 625	31 982	-	-	1 158 607
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 199 198	- 7 269	13 007	-	- 193 460	- 70 924	- 199 006	- 93 463	-	- 363 393
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego w tym:	- 165 620	- 5 105	- 23 400	-	- 194 125	- 588 344	- 197 345	- 88 420	-	- 874 109
<i>zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	-	- 18 071	-	- 18 071	-	-	- 47 229	-	- 47 229
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	- 42 895	6 540	36 355	-	-	- 382 187	691 508	- 309 321	-	-
Transfer do Koszyka 1	21 356	- 20 829	- 527	-	-	232 778	- 217 804	- 14 974	-	-
Transfer do Koszyka 2	- 40 034	59 606	- 19 572	-	-	- 505 613	1 084 798	- 579 185	-	-
Transfer do Koszyka 3	- 24 217	- 32 237	56 454	-	-	- 109 352	- 175 486	284 838	-	-
Inne zmiany	- 213	- 17	- 1	-	- 231	895	- 663	-	-	232
Stan na koniec okresu 31-12-2018	3 431 422	161 325	352 464	-	3 945 211	4 895 907	1 868 143	2 075 888	-	8 839 938

Wyszczególnienie	Odpisy na należności od klientów indywidualnych					Odpisy na należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	14 704	9 286	174 013	-	198 003	42 261	87 695	594 477	-	724 433
Zmiana odpisów wynikająca z nabycia aktywów finansowych	4 092	16	-	-	4 108	16 636	1 052	-	-	17 688
Zmiana oszacowania odpisów	- 6 818	- 2 630	68 344	-	58 896	- 13 607	17 144	123 752	-	127 289
Zmiana odpisów wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego w tym:	- 1 474	- 215	- 19 561	-	- 21 250	- 6 325	- 7 432	- 55 464	-	- 69 221
<i>zmiana odpisów wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	-	- 18 072	-	- 18 072	-	-	- 47 229	-	- 47 229
Zmiana odpisów wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	827	605	- 1 432	-	-	9 495	2 282	- 11 777	-	-
Transfer do Koszyka 1	1 292	- 1 121	- 171	-	-	20 182	- 19 774	- 408	-	-
Transfer do Koszyka 2	- 254	6 300	- 6 046	-	-	- 8 494	31 390	- 22 896	-	-
Transfer do Koszyka 3	- 211	- 4 574	4 785	-	-	- 2 193	- 9 334	11 527	-	-
Inne zmiany	- 3	3	-	-	-	109	- 108	1	-	2
Stan na koniec okresu 31-12-2018	11 328	7 065	221 364	-	239 757	48 569	100 633	650 989	-	800 191

25. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2019	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesiący do 6 miesięcy	powyżej 6 miesiący do 12 miesiący	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 21)	133 843	-	75	-	-	15 000	-	148 918
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 22)	-	-	-	-	43 085	-	-	43 085
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite (nota 23)	1 319 834	228	52 352	331 731	1 483 681	651 358	85 510	3 924 694
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (nota 23)	-	-	-	-	649 666	727 718	-	1 377 384
Należności od klientów (nota 24)	178 423	267 099	498 186	1 155 281	4 605 860	5 324 171	-	12 029 020
Razem	1 632 100	267 327	550 613	1 487 012	6 782 292	6 718 247	85 510	17 523 101

31-12-2018	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesiący do 6 miesięcy	powyżej 6 miesiący do 12 miesiący	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 21)	158 184	-	75	-	-	12 235	-	170 494
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite (nota 23)	1 439 760	763	216 486	214 766	1 540 720	603 503	85 027	4 101 025
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (nota 23)	-	-	-	-	212 585	1 162 683	-	1 375 268
Należności od klientów (nota 24)	223 528	316 048	566 271	1 429 810	3 932 327	5 386 903	-	11 854 887
Razem	1 821 472	316 811	782 832	1 644 576	5 685 632	7 165 324	85 027	17 501 674

26. Inwestycje w jednostkach zależnych

Inwestycje Banku w jednostkach zależnych zostały ujęte w cenie nabycia.

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Dom Maklerski BOŚ S.A.	32 342	32 342
BOŚ Leasing – EKO Profit S.A.	81 555	45 248
Razem	113 897	77 590

Zmiana wyceny akcji posiadanych przez Bank w spółce BOŚ Leasing – EKO Profit S.A., wskazana w tabeli powyżej, wynika z:

- podwyższenia kapitału zakładowego spółki o kwotę 25 000 tys. zł dokonanego przez Bank w 2019 roku,
- rozwiązania na dzień 31 grudnia 2019 roku odpisu z tytułu utraty wartości akcji BOŚ Leasing – EKO Profit S.A., zawiązanego na dzień 31 grudnia 2016 roku w wysokości 11 307 tys. zł.

Inwestycja Banku w akcje DM BOŚ S.A. została ujęta w cenie nabycia.

27. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Licencje i oprogramowanie w tym:	79 133	91 050
<i>oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie</i>	1 382	1 149
Nakłady w trakcie realizacji	27 036	19 496
Razem	106 169	110 546

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane, w ciągłym użyciu:

31-12-2019	118 175
31-12-2018	94 915

W odniesieniu do wartości niematerialnych, które nie są jeszcze dostępne do użytkowania, tzn. będące w trakcie realizacji, Bank na bieżąco identyfikuje przesłanki utraty wartości. Na podstawie przeglądu poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01 stycznia 2019 roku			
Wartość bilansowa brutto	296 817	19 496	316 313
Umorzenie	-205 767	-	-205 767
Wartość bilansowa netto	91 050	19 496	110 546
Okres kończący się 31 grudnia 2019 roku			
Wartość bilansowa netto na początek roku	91 050	19 496	110 546
Zwiększenia	11 668	16 164	27 832
<i>zakup</i>	3 044	16 164	19 208
<i>przebieganie z inwestycji</i>	8 624	-	8 624
Zmniejszenia	-	-8 624	-8 624
<i>przebieganie z inwestycji</i>	-	-8 624	-8 624
Naliczenie amortyzacji	-23 585	-	-23 585
Wartość bilansowa netto na 31 grudnia 2019 roku	79 133	27 036	106 169
Stan na 31 grudnia 2019 roku			
Wartość bilansowa brutto	308 485	27 036	335 521
Umorzenie	-229 352	-	-229 352
Wartość bilansowa netto na 31-12-2019	79 133	27 036	106 169

Wyszczególnienie	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Razem
Stan na 01 stycznia 2018 roku			
Wartość bilansowa brutto	279 252	16 127	295 379
Umorzenie	-182 261	-	-182 261
Wartość bilansowa netto	96 991	16 127	113 118
Okres kończący się 31 grudnia 2018 roku			
Wartość bilansowa netto na początek roku	96 991	16 127	113 118
Zwiększenia	17 565	20 874	38 439
<i>zakup</i>	1 192	20 874	22 066
<i>przebieganie z inwestycji</i>	16 373	-	16 373
Zmniejszenia	-	-17 505	-17 505
<i>przebieganie z inwestycji</i>	-	-17 505	-17 505
Naliczenie amortyzacji	-23 506	-	-23 506
Wartość bilansowa netto na 31 grudnia 2018 roku	91 050	19 496	110 546
Stan na 31 grudnia 2018			
Wartość bilansowa brutto	296 817	19 496	316 313
Umorzenie	-205 767	-	-205 767
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	91 050	19 496	110 546

28. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Środki trwałe, w tym:	25 508	22 811
<i>grunty</i>	182	182
<i>budynki i lokale</i>	4 137	4 328
<i>ulepszenia w obcych środkach trwałych</i>	4 194	4 142
<i>sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne</i>	15 725	12 582
<i>środki transportu</i>	24	39
<i>inne środki trwałe</i>	1 246	1 538
Środki trwałe w budowie	3 824	1 291
Razem	29 332	24 102

Na dzień 31 grudnia 2019 roku nie było składników majątku wycofanych z aktywnego użytkowania i przeznaczonych do zbycia.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do sprzedaży wynosiły 69 tys. zł.

W prezentowanych okresach nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01 stycznia 2019 roku					
Wartość bilansowa brutto	7 822	32 847	84 892	1 291	126 852
Umorzenie	-3 312	-28 705	-70 733	-	-102 750
Wartość bilansowa netto	4 510	4 142	14 159	1 291	24 102
Okres kończący się 31 grudnia 2019 roku					
Wartość bilansowa netto na początek roku	4 510	4 142	14 159	1 291	24 102
Zwiększenia:	-	1 721	8 340	9 037	19 098
<i>zakupy</i>	-	65	3 542	9 037	12 644
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	-	1 656	4 798	-	6 454
Zmniejszenia:	-	-6 023	-12 036	-6 504	-24 563
<i>likwidacje/ sprzedaż</i>	-	-6 023	-12 036	-	-18 059
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	-	-	-	-6 504	-6 504
Naliczenie amortyzacji	-191	-1 460	-5 474	-	-7 125
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji /sprzedaży	-	5 814	12 006	-	17 820
Wartość bilansowa netto na 31 grudnia 2019 roku	4 319	4 194	16 995	3 824	29 332
Stan na 31 grudnia 2019 roku					
Wartość bilansowa brutto	7 822	28 545	81 196	3 824	121 387
Umorzenie	-3 503	-24 351	-64 201	-	-92 055
Wartość bilansowa netto	4 319	4 194	16 995	3 824	29 332

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	Razem
Stan na 01 stycznia 2018 roku					
Wartość bilansowa brutto	7 822	35 530	90 120	1 111	134 583
Umorzenie	-3 121	-29 868	-72 006	-	-104 995
Wartość bilansowa netto	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588
Okres kończący się 31 grudnia 2018 roku					
Wartość bilansowa netto na początek roku	4 701	5 662	18 114	1 111	29 588
Zwiększenia:	-	308	2 537	596	3 441
<i>zakupy</i>	-	-	2 430	596	3 026
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	-	308	107	-	415
Zmniejszenia:	-	-2 991	-7 765	-416	-11 172
<i>likwidacje/ sprzedaż</i>	-	-2 991	-7 765	-	-10 756
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	-	-	-	-416	-416
Naliczenie amortyzacji	-191	-1 824	-6 311	-	-8 326
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji / sprzedaży	-	2 987	7 584	-	10 571
Wartość bilansowa netto na 31 grudnia 2018 roku	4 510	4 142	14 159	1 291	24 102
Stan na 31 grudnia 2018 roku					
Wartość bilansowa brutto	7 822	32 847	84 892	1 291	126 852
Umorzenie	-3 312	-28 705	-70 733	-	-102 750
Wartość bilansowa netto	4 510	4 142	14 159	1 291	24 102

29. Prawo do użytkowania -leasing

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Nieruchomości	73 156	-
Samochody	174	-
Razem	73 330	-

Zmiana stanu prawa użytkowania - leasing

Wyszczególnienie	Nieruchomości	Samochody	Razem
Stan na 01-01-2019 roku			
Wartość bilansowa brutto	68 645	160	68 805
Zwiększenia	19 893	82	19 975
Zmniejszenia	-200	-21	-221
Wartość bilansowa brutto na 31-12 2019	88 338	221	88 559
Umorzenie	-15 182	-47	-15 229
Wartość bilansowa netto na 31-12 2019	73 156	174	73 330

30. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Koszty do zapłacenia z góry	5 677	4 030
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	1 978	1 780
Rozrachunki międzybankowe	904	506
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	252	236
Dłużnicy różni	1 965	3 274
Rozrachunki publiczno-prawne	177	77
Przychody do otrzymania	13 150	10 654
Aktywa trwałe do zbycia	-	69
Pozostałe	4	78
Razem	24 107	20 704

31. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Depozyty innych banków	114 184	58 154
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	481 483	513 630
Razem	595 667	571 784

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków wg terminów wymagalności:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
do 1 miesiąca	50 271	15 311
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	63 868	-
powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	137 246	186 908
powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	109 004	34 475
powyżej 1 roku do 5 lat	235 278	335 090
Razem	595 667	571 784

32. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Klienci indywidualni	8 377 446	8 351 083
<i>rachunki bieżące/rozliczeniowe</i>	3 453 892	3 509 295
<i>lokaty terminowe</i>	4 923 554	4 841 788
Klienci instytucjonalni	5 601 652	5 427 277
<i>rachunki bieżące/rozliczeniowe</i>	3 572 203	3 539 136
<i>lokaty terminowe</i>	2 029 449	1 888 141
Pozostali klienci	64 654	92 448
Kredyty i pożyczki otrzymane od Międzynarodowych Instytucji Finansowych	777 758	881 593
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	65 210	56 920
Razem	14 886 720	14 809 321

W roku 2019 oraz 2018 Bank nie odnotował żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszył żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
do 1 miesiąca	8 444 331	8 377 234
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 985 513	2 133 011
powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	1 551 159	1 754 791
powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	1 381 269	831 048
powyżej 1 roku do 5 lat	1 385 764	1 621 121
powyżej 5 lat	138 684	92 116
Razem	14 886 720	14 809 321

33. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

Wyszczególnienie	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności / wykupu	31-12-2019		31-12-2018	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:				-	-	46 000	46 590
Obligacje serii U				-	-	46 000	46 590
Razem				-	-	46 000	46 590

34. Zobowiązania podporządkowane

Seria	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności / wykupu	31-12-2019		31-12-2018	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Seria AA1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	34 214	35 096	34 214	35 086
Seria AA2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	65 786	66 414	65 786	66 403
Seria P	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 897	150 000	152 886
Seria R1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 896	83 000	83 896
Seria W	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	32 428	32 500	32 401
Razem				365 500	370 731	365 500	370 672

35. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe w tym:	28 233	21 322
<i>otwarte linie kredytowe</i>	19 997	12 083
<i>gwarancje</i>	8 236	9 239
Rezerwa na świadczenia pracownicze - odprawy emerytalne i rentowe	2 767	2 630
Rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia na ryzyko prawne związane z walutowymi kredytami hipotecznymi	23 181	2 033
Rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów	1 183	-
Rezerwa na pozostałe zobowiązania i roszczenia	2 508	9 216
Razem	57 872	35 201

Zmiana stanu rezerw:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Rezerwa na udzielone zobowiązania warunkowe		
Stan na początek okresu	21 322	10 577
<i>Korekta wartości rezerw według stanu 31-12-2017 wynikająca z wprowadzenia MSSF 9</i>	-	16 616
Stan na początek okresu	21 322	27 193
<i>utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych</i>	72 023	45 808
<i>rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych</i>	-65 102	-51 682
<i>inne</i>	-10	3
Stan na koniec okresu	28 233	21 322
Rezerwa na świadczenia pracownicze		
Stan na początek okresu	2 630	2 652
<i>utworzenie rezerw</i>	390	277
<i>wykorzystanie rezerw</i>	-253	-238
<i>rozwiązanie rezerw</i>	-	-61
Stan na koniec okresu	2 767	2 630
Rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia na ryzyko prawne związane z walutowymi kredytami hipotecznymi		
Stan na początek okresu	2 033	747
<i>utworzenie rezerw</i>	21 221	1 662
<i>rozwiązanie rezerw</i>	-73	-376
Stan na koniec okresu	23 181	2 033
Rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów		
Stan na początek okresu	-	-
<i>utworzenie rezerw</i>	1 183	-
Stan na koniec okresu	1 183	-
Rezerwa na pozostałe zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	9 216	8 710
<i>utworzenie rezerw</i>	1 619	916
<i>wykorzystanie rezerw</i>	-8 088	-
<i>rozwiązanie rezerw</i>	-239	-410
Stan na koniec okresu	2 508	9 216
Razem stan rezerw na koniec okresu	57 872	35 201

Wartość obecna przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2019 roku:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Stopa przyrostu płac	2.5% (0% w 2019)	2.5% (0% w 2018)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu:		
<i>odpraw emerytalnych i rentowych</i>	2,00%	3,00%
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	226	212
Koszt odsetkowy netto	61	65
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	287	277
Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	143	35
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-40	-96
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	103	-61
Razem	390	216

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	2 630	2 652
Koszt bieżących świadczeń	226	212
Koszt odsetkowy	61	65
(Zyski)/straty z przeszacowania:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	143	35
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-40	-96
Świadczenia wypłacone	-253	-238
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BZ	2 767	2 630

Obliczenia wartości obecnej przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą "Projected Unit Credit" obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku.

Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 2,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 2,25% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2018 roku 2 730 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 1,75% zobowiązania te wynosiłyby 2 805 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,25% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2018 roku 2 594 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 2,75% zobowiązania te wynosiłyby 2 666 tys. zł.

Bank szacuje, że wpływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
do 1 roku	676	589
powyżej 1 roku do 5 lat	796	857
powyżej 5 lat do 10 lat	659	554
powyżej 10 lat do 20 lat	570	564
powyżej 20 lat	66	66
Razem	2 767	2 630

Rezerwy na postępowania sądowe i roszczenia oraz z tytułu zwrotu prowizji utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019		01-01-2018 31-12-2018	
	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści	Kwota	Przewidywany wpływ korzyści
Rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia oraz z tytułu zwrotu prowizji	26 872		11 249	
	6 550	do roku	9 189	do roku
	20 322	powyżej roku	2 060	powyżej roku
Razem	26 872		11 249	

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
- Bank jest pozwanym	46 469	37 075
- Bank jest powodem	76 313	80 491

Zdaniem Zarządu Banku ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie nieuprawdopodobniającym wpływ środków pieniężnych. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

W sprawozdaniu finansowym za 2018 rok wartość postępowań będących w toku została zaprezentowana w kwotach: Bank jako pozwany 80 491 tys. zł, Bank jako powód 37 075 tys. zł. W powyższej tabeli dane zostały zaprezentowane po odpowiednim skorygowaniu.

36. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczonego podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Stan na początek okresu	91 934	67 549
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	-	17 359
Stan po korekcie BO MSSF 9	91 934	84 908
Zmiana stanu w tym z tytułu:	12 237	7 026
<i>odpisów aktualizujących należności</i>	4 371	5 864
<i>wyceny aktywów</i>	1 379	633
<i>kosztów do zapłacenia</i>	4 060	- 7 397
<i>otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupionych przez Bank</i>	- 75	780
<i>pozostałych różnic</i>	- 847	549
<i>provizji rozliczanych wg ESP</i>	1 749	1 748
<i>niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną</i>	1 827	1 498
<i>rezerw na koszty rzeczowe i osobowe</i>	1 745	654
<i>przychodów do otrzymania</i>	- 2 221	4 189
<i>IBNR zaliczonego do kosztów podatkowych</i>	249	- 1 492
Stan na koniec okresu	104 171	91 934

W tym podatek odroczony odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Stan na początek okresu	- 13 462	- 2 505
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	-	- 11 489
Stan po korekcie BO MSSF 9	- 13 462	- 13 994
Zmiana stanu z tytułu wyceny aktywów	2 274	532
Stan na koniec okresu	- 11 188	- 13 462

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
<i>przychodów do otrzymania</i>	37 616	35 395
<i>zwyżek z tytułu wyceny aktywów</i>	28 663	31 815
<i>niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną</i>	12 689	14 516
<i>zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP</i>	3 544	3 882
<i>IBNR zaliczony do kosztów podatkowych w latach ubiegłych</i>	1 244	1 492
Razem	83 756	87 100

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
<i>odpisy aktualizujące należności</i>	113 046	108 676
<i>otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP</i>	16 436	15 025
<i>rezerw na koszty rzeczowe i osobowe</i>	5 367	3 623
<i>kosztów do zapłacenia</i>	22 395	18 335
<i>otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupionych przez Bank</i>	8 438	8 513
<i>zniżek z tytułu wyceny aktywów</i>	15 622	17 395
<i>pozostałych różnic przejściowych</i>	6 623	7 467
Razem	187 927	179 034

Bank dokonał analizy wrażliwości odzyskiwalności aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego. Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego na dzień 31 grudnia 2019 roku wynoszą 187 263 tys. zł, z czego najistotniejsza pozycja wynika z utworzonych odpisów aktualizujących na zagrożone ekspozycje kredytowe w wysokości 113 046 tys. zł oraz z tytułu wyceny aktywów trwałych i obrotowych w wysokości 15 622 tys. zł.

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Stan na początek okresu	91 934	67 549
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	-	17 359
Stan na początek okresu po dokonaniu korekty MSSF 9	91 934	84 908
Zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	8 893	- 17 669
Zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	3 344	24 695
Razem zmiana stanu w tym:	12 237	7 026
<i>zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny</i>	2 274	532
<i>zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat</i>	9 963	6 494
Stan na koniec okresu	104 171	91 934

37. Zobowiązania z tytułu leasingu

Bank jako leasingobiorca ujmuje leasing w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako składnik aktywów stanowiących prawo do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie w dniu, w którym przedmiot leasingu jest dostępny do użytkowania. Każda płatność leasingowa jest alokowana pomiędzy zmniejszenie zobowiązania i koszt finansowy. Koszt finansowy jest ujmowany w rachunku zysków i strat przez okres leasingu. Składnik aktywów związanych z prawem do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową. Zobowiązania z tytułu leasingu zostały wycenione w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, zdyskontowanych przy użyciu krańcowej stopy procentowej Spółki na dzień 01 stycznia 2020 roku wynoszącej 5%.

W ramach leasingu Bank zawarł umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Umowy najmu są zwykle zawierane na okresy od 1 roku do 10 lat. Warunki najmu są negocjowane indywidualnie.

Umowy najmu nie nakładają żadnych zobowiązań, ale aktywa będące przedmiotem leasingu nie mogą być wykorzystywane jako zabezpieczenie w celu zaciągnięcia pożyczki lub inne finansowania zewnętrznego.

Terminy wymagalności zobowiązań z tytułu leasingu:

Wyszczególnienie	Nieruchomości	Samochody	Razem
do 1 roku	2 544	-	2 544
powyżej 1 roku do 5 lat	8 026	173	8 199
powyżej 5 lat	65 852	-	65 852
Razem	76 422	173	76 595

Zobowiązania z tytułu umów najmu nieruchomości dotyczą powierzchni użytkowanych przez Bank w ramach działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj

powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zawartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy. W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

Bank zastosował do umów leasingu wyłączenia jakie dopuszcza standard MSSF 16 dotyczące:

- korzystania z aktywa o niskiej wartości,
- korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Do umów leasingu o niskiej wartości zaklasyfikowano umowy w których wartość bazowego składnika aktywów ma niską wartość tzn. nie przekracza kwoty 20 tys. zł.

Płatności związane z umowami wyłączonymi są ujmowane liniowo jako koszt w rachunku zysków i strat.

Przyszłe minimalne opłaty z tytułu umów wyłączonych wg stanu na 31 grudnia 2019 roku:

Wyszczególnienie	Nieruchomości	Samochody	Razem
niska wartość	78	747	825
krótkoterminowe	1 184	0	1 184
Razem	1 262	747	2 009

38. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Rozliczenia międzybankowe	17 308	32 160
Rozliczenia międzyokresowe bierne	20 862	16 905
Rozliczenia publiczno-prawne	6 034	6 557
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	56 808	33 901
Prowizje do rozliczenia w czasie	5 237	5 287
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	10 986	1 403
Rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów	3 489	-
Pozostałe	312	17
Razem	121 036	96 230

39. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Zobowiązania warunkowe:	2 931 173	1 857 718
Finansowe, w tym:	2 623 028	1 524 835
<i>otwarte linie kredytowe w tym:</i>	2 597 944	1 508 653
<i>odwołalne</i>	2 351 732	1 253 371
<i>nieodwołalne</i>	246 212	255 282
<i>otwarte akredytywy importowe</i>	5 839	14 065
<i>promesy udzielenia kredytu w tym:</i>	19 245	2 117
<i>nieodwołalne</i>	19 245	2 117
<i>Gwarancyjne, w tym:</i>	308 145	332 883
<i>poręczenia i gwarancje spłaty kredytu</i>	12 909	14 833
<i>gwarancje właściwego wykonania kontraktu</i>	295 236	314 100
<i>gwarancje dla spółki zależnej</i>	-	3 950
Aktywa warunkowe:	466 615	599 354
Finansowe, w tym:	85 170	193 500
<i>otwarte linie kredytowe</i>	85 170	193 500
Gwarancyjne	381 445	405 854
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	3 397 788	2 457 072

Informacje o wszczętych postępowaniach sądowych dot. kredytów i pożyczek denominowanych do walut obcych

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank posiada portfel 8 423 detalicznych kredytów i pożyczek hipotecznych powiązanych z walutą obcą (CHF, EUR, USD) głównie CHF, w wariancie kredytów i pożyczek denominowanych o wartości 1 608 mln zł.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku przed sądami zawisły 94 sprawy przeciwko Bankowi, dotyczących kredytów i pożyczek denominowanych, głównie do CHF, w których wartość przedmiotu sporu wynosi 15,6 mln zł. W odniesieniu do tego portfela przeciwko Bankowi nie toczy się żadne postępowanie w trybie ustawy z dnia 17 grudnia 2009 roku o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym.

Dotychczas prawomocnym wyrokiem sądowym zakończyło się 8 spraw w ten sposób, że w połowie przypadków wyroki były korzystne dla klienta.

Rezerwy na ryzyko prawne związane z toczącymi się sporami zostały utworzone w kwocie 7,8 mln zł, na podstawie oceny ryzyka prawnego i szacunku wypływu środków pieniężnych (patrz opis w nocie nr 5 Ważniejsze oszacowania i oceny).

Zgłaszane w pozwach roszczenia wywodzone z umów kredytów i pożyczek denominowanych generalnie dotyczą uznania umowy kredytu/pożyczki za nieważną alternatywnie uznania abuzywności klauzul denominacyjnych (przeliczeniowych) i ubezpieczeniowych, regulujących zabezpieczenia pomostowe (ubezpieczenie niskiego wkładu i ubezpieczenie kredytu do czasu ustanowienia hipoteki).

Wyroki sądów powszechnych zapadłe dotychczas w sprawach związanych z umowami kredytów i pożyczek denominowanych w walutach obcych są różnorodne, przy czym sądy:

- 1) nie stwierdzały niezgodności z prawem lub zasadami współżycia społecznego umów kredytowych i oddały powództwa wobec banków,
- 2) stwierdzały brak podstaw do uznania za abuzywne klauzul przeliczeniowych, wynikiem czego było oddalenie powództwa wobec banków;
- 3) stwierdzały abuzywność klauzul przeliczeniowych i uznawały, że umowy mogą obowiązywać nadal w zakresie niedotkniętym abuzywnością; takie rozstrzygnięcia implikowały:
  - uznanie, że skutkiem abuzywności normy, która przewiduje waloryzację kredytu kursem waluty obcej oraz normy kursowej (odwołującej się do tabeli kursów banków) jest upadek waloryzacji i ustalenie zobowiązania kredytobiorcy jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR właściwej dla waluty CHF. Skutkiem takich rozstrzygnięć było zasądzenie od banków różnic pomiędzy sumami rat kapitałowo – odsetkowych wyliczonych i zapłaconych na podstawie umów i tymi, które zostały wyliczone z pominięciem klauzul uznanych za abuzywne a także dalsze rozliczanie umów kredytowych według reguły, że kredyt jest złotowy oprocentowany stawką LIBOR właściwą dla waluty CHF;

albo

- dokonanie wykładni umowy przy zastosowaniu ogólnych zasad prawa cywilnego i "uzupełnieniu" luki powstałej po pominięciu postanowień uznanych za abuzywne inną normą dyspozytywną lub normą funkcjonującą jako zasada prawna. Sąd Najwyższy w kilku wyrokach opowiedział się za zastosowaniem w miejsce uznanej za abuzywną normy kursowej odwołującej się do tabeli kursów banków, średniego kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. Skutkiem takiego rozstrzygnięcia było zasądzenie od banków różnic kursowych, pomiędzy kursem stosowanym do rozliczeń kredytów przez banki a kursem średnim NBP. Różnice kursowe zbliżone są wartością do wartości spreadu walutowego.

---

4) stwierdzały nieważności umowy kredytu wskutek sprzeczności z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Takie rozstrzygnięcia skutkowały upadkiem umowy i dla stron umowy obowiązkiem zwrotu wzajemnych świadczeń.

W dniu 3 października 2019 roku Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok w sprawie C- 260/18 dotyczącej kredytu indeksowanego udzielonego w 2008 roku przez inny bank. W tym orzeczeniu TSUE potwierdził, że zarówno ocena postanowień umownych pod kątem ich abuzywności jak i możliwość pozostawienia w obrocie umowy kredytowej po usunięciu z niej postanowień uznanych za abuzywne należy do sądów krajowych.

Niewątpliwie wyrok TSUE będzie mieć istotny wpływ na orzecznictwo sądów krajowych, przy czym każda sprawa sporna z kredytobiorcą podlega indywidualnej ocenie sądu.

Bank prowadzi bieżący monitoring orzecznictwa sądowego w sprawach kredytów powiązanych z kursem waluty obcej pod kątem kształtowania się linii orzeczniczych.

40. Kapitał podstawowy

Zarejestrowany kapitał zakładowy

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał zakładowy wynosił 929 477 tys. zł i nie uległ zmianie wobec stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Seria/ emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywile- jowania akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej w tys. zł	Sposób pokrycia	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 202	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-17	01-01-16
V	O	zwykłe	30 074 426	300 744	opłacone	04-07-18	01-01-18
Liczba akcji, razem			92 947 671				
Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem				929 477			
Kapitał zakładowy razem				929 477			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10 zł.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 92 947 671 i nie zmieniła się wobec stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 27,8% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia rocznego sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Struktura akcjonariuszy posiadających bezpośrednio i pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2019		31-12-2018	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	53 951 960	58,05	53 951 960	58,05
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	8 000 000	8,61	8 000 000	8,61
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	5 148 000	5,54	5 148 000	5,54

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 27,8 % udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,04% kapitału zakładowego i 0,04% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,035% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,005% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 06 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie Programu odkupu akcji BOŚ S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku.

W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 rok, zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał zapasowy wynosił 532 181 tys. zł.

41. Kapitał z aktualizacji wyceny

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Przeszacowanie składników aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne całkowite dochody	55 087	66 953
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 795	3 898
Odroczony podatek dochodowy	-11 187	-13 461
Kapitał z aktualizacji wyceny, razem	47 695	57 390

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny	
Stan na 01 stycznia 2019	57 390
Zwiększenie z tytułu:	172 454
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	172 454
Zmniejszenie z tytułu:	-184 423
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	-184 320
<i>przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych</i>	-103
Odroczony podatek dochodowy	2 274
Stan na 31 grudnia 2019	47 695
Stan na 01 stycznia 2018	59 653
Zwiększenie z tytułu:	162 947
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	162 887
<i>przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych</i>	60
Zmniejszenie z tytułu:	-165 741
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	-165 741
Odroczony podatek dochodowy	531
Stan na 31 grudnia 2018	57 390

42. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, fundusz ogólnego ryzyka oraz niepodzielony wynik finansowy.

	31-12-2019	31-12-2018
Pozostały kapitał zapasowy:	645 531	580 519
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	597 206	532 194
inny	4 325	4 325
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy	- 54 854	-70 569
niepodzielony wynik z lat ubiegłych	- 135 516	-135 581
wynik netto bieżącego okresu	80 662	65 012
Niepodzielony wynik finansowy, razem	638 979	558 252

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczona jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 18 czerwca 2019 roku Uchwałę w sprawie podziału zysku netto Banku za 2018 rok.

Zysk netto Banku za 2018 rok w wysokości 65 012 tys. zł przeznaczony został na kapitał zapasowy Banku.

Zgodnie z PPN zysk netto za 2019 rok planuje się przeznaczyć na zwiększenie kapitału własnego.

43. Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym. Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Banku procesu zarządzania ryzykiem.

Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Na 31 grudnia 2019 roku BOŚ S.A. nie stosował rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu, wynikających ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywanych w modelu biznesowym HtCS. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o zmienną stopę (6-miesięczny WIBOR).

Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Test retrospektywny daje wynik pozytywny, jeżeli współczynnik oceny efektywności mieści się w przedziale $<0,8;1,25>$. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną. Bank nie identyfikuje istotnych źródeł nieefektywności zabezpieczenia wartości godziwej.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31 grudnia 2019 roku Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 roku oraz zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku.

Pozycja zabezpieczana w ramach powiązania zabezpieczającego ustanowionego:

- w 2012 roku obejmuje obligacje Skarbu Państwa: DS1020 zapadające w październiku 2020 roku o wartości nominalnej 172 mln zł; obligacje Skarbu Państwa DS1019 o wartości nominalnej wynoszącej 77 mln zł zapadły w październiku 2019 roku oraz;
- w 2015 roku obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725, zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31 grudnia 2019 roku na rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 4 753 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -9 077 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania zabezpieczającego (-11 345 tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji, wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2019			31-12-2018		
	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość godziwa*\	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość godziwa*\
Instrumenty zabezpieczające						
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	16 869	468 000	13 237	18 298	536 000	13 694
Pozycja zabezpieczana						
Obligacje SP - wycena dodatnia	439 183	412 000	17 990	520 571	489 000	18 489
Łączny wpływ na wynik			4 753			4 795

* \ w przypadku obligacji stanowiących pozycję zabezpieczaną jest to korekta wartości godziwej

44. Płatności na bazie akcji

Polityka wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A.

W celu wypełnienia wymogów określonych w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 06 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, Bank wdrożył Politykę wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą Banku Ochrony Środowiska S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń i Nominacji powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze, opiniuje i monitoruje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie, kierowanie komórką do spraw zgodności oraz kierowanie komórką audytu wewnętrznego.

Polityka wynagrodzeń zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska S.A., których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii,

Przez akcje rozumie się:

- akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
  - akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać wstrzymana, ograniczona lub Bank może odmówić jej wypłaty bądź

realizacji m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,

- ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w § 25 ust. 2 pkt 4) lit. b) i c) Rozporządzenia MRiF. Zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, nie dotyczy Członków Zarządu Banku.

W okresie sprawozdawczym ustalono wynagrodzenia zmienne za 2018 rok dla osób zajmujących stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. Przewidywany całkowity koszt wynagrodzeń zmiennych za wyniki 2018 roku w tej grupie wynosi 1 137 tys. zł.

Z kwoty całkowitej:

- przyznano płatności w akcjach fantomowych stanowiące świadczenie krótkoterminowe, które zostanie wypłacone po upływie okresu retencyjnego, tj. po okresie 6 miesięcy liczonego od dnia przyznania zmiennego składnika wynagrodzenia, po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną z kursów zamknięcia ustalonych na pięciu pierwszych sesjach po upływie okresu retencyjnego – 46 790 sztuk akcji o wartości 341 tys. zł;
- odroczone wypłatę 455 tys. zł stanowiącą świadczenie długoterminowe, (w tym: 227 tys. zł w gotówce i 227 tys. zł w przeliczeniu na akcje); transze odroczone zostaną wypłacone – po ich przyznaniu – w 3 kolejnych latach, tj. 2020, 2021 i 2022 w równych częściach, przy czym wypłata każdej transzy może zostać wstrzymana lub ograniczona, m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy Prawo bankowe;
- wypłacono w gotówce 341 tys. zł stanowiące świadczenie krótkoterminowe.

Wynagrodzenie zmienne za wyniki roku 2019 nie zostało jeszcze rozliczone i przyznane.

45. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Kasa, środki w Banku Centralnym (Nota 20)	297 862	186 720
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 21)	59 361	99 526
Inwestycyjne papiery wartościowe (Nota 23)	1 319 835	1 439 759
Razem	1 677 058	1 726 005

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP.

Zarząd Narodowego Banku Polskiego w dniu 21 czerwca 2018 roku podjął uchwałę w sprawie zwolnienia Banku z obowiązku utrzymywania 55% wymaganej rezerwy obowiązkowej. Powyższe zwolnienie obowiązuje od dnia 02 lipca 2018 roku do dnia 31 grudnia 2021 roku.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Rezerwa deklarowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2019 roku wynosiła 195 497 tys. zł (grudzień 2018 - 197 648 tys. zł). Bank zobowiązany jest utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych:

Wyszczególnienie	za rok zakończony	
	31-12-2019	31-12-2018
Zmiana stanu należności od innych banków	21 576	185 584
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	-40 165	-192 697
Zmiana stanu lokat w innych bankach oraz kredytów i pożyczek udzielonych innym bankom razem	-18 589	-7 113
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych	174 215	63 063
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	-119 924	-159 792
Zakup papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-	251 453
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-53 461	-48 063
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do odsetek z działalności inwestycyjnej	55 577	48 197
Przeszacowanie aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej prze inne całkowite dochody	-11 866	60 096
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych razem	44 541	214 954
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych	-36 307	-
Zakup akcji	25 000	-
Rozwiązanie odpisu na akcje	11 307	-
Zmiana stanu inwestycji w jednostkach zależnych	-	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	-15 640	-10 814
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	9 963	6 494
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych oraz świadczeń pracowniczych	2 339	17 890
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych, rzeczowych środków trwałych oraz prawa do użytkowania - leasing	287	1 297
Niepieniężna zmiana rozwiązania odpisu w jednostce zależnej	-11 307	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów	- 14 358	14 867
Zmiana stanu rezerw	22 671	12 516
Wycena aktuarusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	-103	60
Zmiana stanu rezerw razem	22 568	12 576
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	28 437	-41 151
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	-44 035	-29 786
Zapłacony podatek dochodowy	40 404	25 289
Pozostałe zmiany	8	-
Zmiana stanu pozostałych aktywów razem	24 814	-45 648

Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	46 531	1 008 401
Wykup obligacji, w tym:	-46 000	-1 000 000
<i>podporządkowanych</i>	-	-220 000
<i>zwykłych</i>	-46 000	-780 000
Odsetki zapłacone od obligacji własnych, w tym:	-19 184	-45 778
<i>od obligacji podporządkowanych</i>	-17 627	-27 482
<i>zwykłych</i>	-1 557	-18 296
Odsetki naliczone od obligacji własnych, w tym:	18 653	37 377
<i>od obligacji podporządkowanych</i>	17 686	22 461
<i>zwykłych</i>	967	14 915
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych razem	-	-

46. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:

Instrument	31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018	
	FX Swap		FX Forward		FX Forward		FX Spot		FX Spot		FX Spot	
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. pierwszej "nogi") i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.		Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.		Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.							
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynność		do obrotu		do obrotu		do obrotu		do obrotu		do obrotu	
Ilość transakcji	44	31	95	114	122	141						
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	869 957	562 555	133 027	105 623	210 980	173 884						
Wartość godziwa (w tys. zł)	10 263	9 601	227	468	1	11						
- dodatnia	12 526	14 839	763	560	117	189						
- ujemna	-2 263	-5 238	-536	-92	-116	-178						

Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne	
	2020-05-02	2019-03-18	2020-05-03	2019-02-28	2020-01-02	2019-01-02
Średnia zapadalność						
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wniosek klienta		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka związane z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	1 213 964	797 913
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
<i>aktywa</i>	13 406	15 494
<i>zobowiązania</i>	-2 915	-5 395

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:

Instrument	31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018	
	Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		Transakcje Forward na obligacje					
Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalane są w dniu jej zawarcia.					
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu					
Ilość transakcji	182	160	7	8	-	-	5	-				
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	4 997 978	4 412 838	468 000	536 000	-	-	80 000	-				

Wartość godziwa (w tys. zł)	-1 924	5 230	-16 869	-18 298	-	-	120	-
- dodatnia	43 902	53 279	-	-	-	-	120	-
- ujemna	-45 826	-48 049	-16 869	-18 298	-	-	-	-
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Średnia zapadalność	2022-06-29	2021-09-03	2023-05-31	2022-12-02	-	-	2023-12-12	-
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach. Możliwe, rzadko stosowane.		Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	5 545 978	4 948 838
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
<i>aktywa</i>	44 022	53 279
<i>zobowiązania</i>	-62 695	-66 347

Razem pochodne instrumenty finansowe:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	6 759 942	5 746 751
Razem pochodne instrumenty finansowe:		
<i>aktywa</i>	57 428	68 773
<i>zobowiązania</i>	-65 610	-71 742

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Bank w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych.

47. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wyceniane wg wartości godziwej w sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2019	Wartość godziwa na 31-12-2019	Wartość bilansowa na 31-12-2018	Wartość godziwa na 31-12-2018
AKTYWA FINANSOWE				
Należności od innych banków	148 918	152 338	170 494	172 029
Należności od klientów w tym:	12 029 020	11 990 393	11 854 887	11 779 725
<i>należności w złotych polskich</i>	9 186 682	9 161 292	9 095 386	9 026 147
<i>należności w walutach obcych</i>	2 842 338	2 829 101	2 759 501	2 753 578
Inwestycyjne papiery wartościowe – wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 377 384	1 423 814	1 375 268	1 409 156
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 377 384	1 423 814	1 375 268	1 409 156
<i>Skarbu Państwa</i>	1 377 384	1 423 814	1 375 268	1 409 156
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków	595 667	595 667	571 784	571 784
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	14 886 720	14 896 383	14 809 321	14 815 682
<i>klientów instytucjonalnych</i>	5 666 862	5 667 302	5 484 197	5 484 834
<i>klientów indywidualnych</i>	8 377 446	8 385 759	8 351 083	8 355 378
<i>pozostałych klientów</i>	64 654	64 654	92 448	92 448
<i>Międzynarodowych instytucji finansowych</i>	777 758	778 668	881 593	883 022
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	46 590	46 612
Zobowiązania podporządkowane	370 731	348 503	370 672	344 400

Należności od innych banków

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

Należności od klientów

Należności od klientów przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. Należności od klientów w bilansie wycenia się głównie według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej (99% wartości bilansowej kredytów).

Za wartość godziwą kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów

o niestabilnym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Do inwestycyjnych papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu należą obligacje Skarbu Państwa przyporządkowane do modelu biznesowego HtC. Za wartość godziwą obligacji przyjmuje się aktualną wycenę pochodzącą z kwotowań rynkowych powiększonych o narosłe odsetki.

Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową.

Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych we wrześniu 2019 roku. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o ostatnią emisję przeprowadzoną przez Bank.

Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2017 roku.

48. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Bank szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2019 roku oraz na 31 grudnia 2018 roku Bank dokonywał klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- 1) **Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market** bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),
- 2) **Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model** z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów, kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3. Dodatkowo w portfelu aktywów dostępnych do sprzedaży DM BOŚ posiada akcje jednostki gospodarczej, dla której brak jest aktywnego rynku. Z uwagi na powyższe wartość godziwa tych papierów jest oparta na modelu wyceny wypracowanym przez Spółkę, uwzględniającym porównywalne wartości dla podmiotów gospodarczych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
- 3) **Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model** z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczane są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marże papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów). W przypadku DM BOŚ są to instrumenty finansowe nabyte z zamiarem wprowadzenia ich do obrotu regulowanego. Wartość godziwa ustalana jest w oparciu o analizę sytuacji finansowej spółki z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Podział instrumentów finansowych wg poziomów:

31-12-2019	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - dłużne papiery wartościowe	43 085	-	-	43 085
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	57 428	-	57 428
Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	3 619 568	-	305 126	3 924 694
<i>dłużne papiery wartościowe</i>	3 601 025	-	238 159	3 839 184
<i>kapitałowe papiery wartościowe</i>	18 543	-	66 967	85 510
Należności od innych Banków	-	-	152 338	152 338
Należności od klientów	-	-	11 990 393	11 990 393
Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 423 814	-	-	1 423 814
Razem	5 086 467	57 428	12 447 857	17 591 752

31-12-2019	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	65 610	-	65 610
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	595 667	595 667
Zobowiązania wobec klientów	-	-	14 896 383	14 896 383
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	-	-
Zobowiązania podporządkowane	-	-	348 503	348 503
Razem	-	65 610	15 940 943	16 006 553

Zmiany w papierach wartościowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2019	318 109
Zakup	50 035
Sprzedaż i wykup	-60 967
Suma zysków lub strat	
<i>w wynik finansowy</i>	-8 846
<i>w pozostałych całkowitych dochodach</i>	6 795
Stan na koniec okresu 31-12-2019	305 126

31-12-2018	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu - dłużne papiery wartościowe	-	-	-	-
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	68 773	-	68 773
Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	3 782 916	-	318 109	4 101 025
<i>dłużne papiery wartościowe</i>	3 764 373	-	251 625	4 015 998
<i>kapitałowe papiery wartościowe</i>	18 543	-	66 484	85 027
Należności od innych Banków	-	-	172 029	172 029
Należności od klientów	-	-	11 779 725	11 779 725
Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 409 156	-	-	1 409 156
Razem	5 192 072	68 773	12 269 863	17 530 708

31-12-2018	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	-	71 742	-	71 742
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	571 784	571 784
Zobowiązania wobec klientów	-	-	14 815 682	14 815 682
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	46 612	46 612
Zobowiązania podporządkowane	-	-	344 400	344 400
Razem	-	71 742	15 878 646	15 950 388

Zmiany w papierach wartościowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite				Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2018				462 367
Zakup				-
Sprzedaż i wykup				-143 371
Suma zysków lub strat				-
<i>w wynik finansowy</i>				-15 125
<i>w pozostałych całkowitych dochodach</i>				14 238
Stan na koniec okresu 31-12-2018				318 109

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1, a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny.

Przeniesienie między metodami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2019 roku nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2019 roku wrażliwość wyceny instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3 na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 69 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2018 roku wynosiła 94 tys. zł).

49. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8 segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych. MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- 1) segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- 2) wyniki działalności operacyjnej segmentu są regularnie przeglądane przez główny organ odpowiedzialny za podejmowanie decyzji operacyjnych w jednostce oraz wykorzystujący te wyniki przy podejmowaniu decyzji o zasobach,
- 3) odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- 1) pion klienta instytucjonalnego,
- 2) pion klienta indywidualnego,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W ramach pionu klienta instytucjonalnego prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Biznesowe, oddziały operacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi, małymi i średnimi przedsiębiorstwami oraz mikroprzedsiębiorstwami. Natomiast aktywność Banku w pionie klienta indywidualnego dotyczy transakcji z klientami z grupy osób fizycznych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbowa i inwestycyjna obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Banku oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt a-c obszarów działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi.

Dane finansowe spółek BOŚ Leasing – EKO Profit S.A. oraz MS Wind Sp. z o.o. są klasyfikowane do pionu klienta instytucjonalnego.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt a-c powyżej zostały opisane w "Sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2019 roku" w rozdz. II pkt. 6.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe oraz instrumenty pochodne.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt a-b powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem klienta instytucjonalnego oraz pionem klienta indywidualnego, a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu, które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycenie stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność. Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty.

Wynik na działalności operacyjnej pionu klienta instytucjonalnego oraz pionu klienta indywidualnego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu klienta instytucjonalnego przez oddziały operacyjne Banku (ukierunkowane na obsługę klientów pionu klienta indywidualnego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.:

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbowa i inwestycyjna) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji według efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.

- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości oraz wycena należności według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów oraz obligacji komunalnych i korporacyjnych oraz wynik na kredytach oraz obligacjach komunalnych i korporacyjnych wycenianych według wartości godziwej przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Banku, na które składają się m.in.:

- 1) Wynik odsetkowy, wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów;
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik z handlowych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcji terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom;
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą;
- 4) Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX SWAP;
- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych - wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
- 6) Przychody z tytułu dywidend;
- 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono wyniki finansowe BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2019	PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOLOWANE W SEGMENTACH)	Razem
I.	Wynik z tytułu odsetek	203 695	87 238	122 356	-	413 289
1.	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	479 275	303 848	-154 633	-	628 490
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	380 429	121 686	126 375	-	628 490
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	98 846	182 162	-281 008	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	-275 580	-216 610	276 989	-	-215 201
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	-55 739	-126 248	-33 214	-	-215 201
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	-219 841	-90 362	310 203	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	55 469	7 518	1	-1 395	61 593
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	6 277	-	6 277
IV.	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	1 428	221	14 261	-	15 910
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	-42	-	-42
VI.	Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	-	-	582	-	582
VII.	Wynik z pozycji wymiany	11 494	3 313	1 918	-	16 725
VIII.	Wynik na działalności bankowej	272 086	98 290	145 353	-1 395	514 334
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	12 902	-22 071	-	-3 787	-12 956
X.	Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	-59 180	-42 650	1 057	-	-100 773
XI.	Wynik na działalności finansowej	225 808	33 569	146 410	-5 182	400 605

1.	Koszty bezpośrednie	-22 811	-27 215	-	-	-50 026
	Wynik po kosztach bezpośrednich	202 997	6 354	146 410	-5 182	350 579
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-66 783	-65 952	-12 670	-	-145 405
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	136 214	-59 598	133 740	-5 182	205 174
3.	Amortyzacja	-19 864	-24 006	-2 092	-	-45 962
5.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-23 774	-20 547	-157	-	-44 478
XII.	Wynik finansowy brutto	92 576	-104 151	131 491	-5 182	114 734
XIII.	Alokowany wynik ALM	62 037	65 407	-127 444	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	154 613	-38 744	4 047	-5 182	114 734
XV.	Obciążenia podatkowe					-34 072
XVI.	Wynik finansowy netto					80 662
	Aktywa segmentu	8 660 014	3 553 302	5 887 391	228 690	18 329 397
	<i>w tym należności od banków i klientów</i>	8 471 401	3 553 302	153 235	-	12 177 938
	Zobowiązania segmentu	5 601 652	8 377 446	1 843 385	2 506 914	18 329 397
	<i>w tym zobowiązania wobec banków i klientów</i>	5 601 652	8 377 446	1 438 635	64 654	15 482 387
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	14 845	15 345	1 661	1	31 852

Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018		PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	POZOSTAŁE (NIEULOLOWANE W SEGMENTACH)	Razem
I.	Wynik z tytułu odsetek	186 980	106 645	82 151	-	375 776
1.	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	475 348	339 255	-187 544	-	627 059
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	363 266	131 963	131 830	-	627 059
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	112 082	207 292	-319 374	-	-
2.	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	-288 368	-232 610	269 695	-	-251 283
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	-63 254	-137 809	-50 220	-	-251 283
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	-225 114	-94 801	319 915	-	-
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	54 590	8 252	-811	-1 720	60 311
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 932	-	5 932
IV.	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	17 019	-176	19 700	-	36 543
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	1 313	-	1 313
VI.	Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	14	-	2 152	-	2 166
VII.	Wynik z pozycji wymiany	8 202	4 377	10 760	-	23 339
VIII.	Wynik na działalności bankowej	266 805	119 098	121 197	-1 720	505 380
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	-219	178	-	-11 839	-11 880
X.	Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	-81 235	-45 085	-2 805	6	-129 119
XI.	Wynik na działalności finansowej	185 351	74 191	118 392	-13 553	364 381

1.	Koszty bezpośrednie	-27 338	-28 390	-	-	-55 728
	Wynik po kosztach bezpośrednich	158 013	45 801	118 392	-13 553	308 653
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-65 339	-74 911	-12 613	-	-152 863
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	92 674	-29 110	105 779	-13 553	155 790
3.	Amortyzacja	-13 336	-16 420	-2 077	-	-31 833
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-18 594	-16 949	-110	-	-35 653
XII.	Wynik finansowy brutto	60 744	-62 479	103 592	-13 553	88 304
XIII.	Alokowany wynik ALM	38 481	62 017	-100 498	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	99 225	-462	3 094	-13 553	88 304
XV.	Obciążenia podatkowe					-23 292
XVI.	Wynik finansowy netto					65 012
	Aktywa segmentu	8 392 924	3 708 555	5 867 916	112 648	18 082 043
	<i>w tym należności od banków i klientów</i>	8 141 299	3 708 555	175 517	10	12 025 381
	Zobowiązania segmentu	5 427 277	8 351 083	4 082 903	220 780	18 082 043
	<i>w tym zobowiązania wobec banków i klientów</i>	5 427 277	8 351 083	1 510 297	92 448	15 381 105
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	11 361	12 461	1 349	1	25 172

50. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. pełnił rolę dominującą wobec Domu Maklerskiego BOŚ S.A., BOŚ Leasing – EKO Profit S.A., a także MS Wind Sp. z o.o.

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj. NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2019 roku w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 23 966 tys. zł, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2018 roku kwota ta wynosiła 31 991 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2019 roku wynosiły 232 tys. zł, w 2018 roku wynosiły 552 tys. zł.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązany ze Skarbem Państwa. Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych. Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

Opis transakcji z jednostkami powiązanyymi:

Dom Maklerski BOŚ S.A.

Oddziały Banku prowadzą rachunki bieżące i rachunki lokat terminowych Domu Maklerskiego BOŚ S.A. Transakcje wykonywane na rachunkach bieżących to przede wszystkim wpłaty i wypłaty gotówkowe klientów Spółki. W ramach wolnych środków na koniec każdego dnia zakładane są standardowo depozyty terminowe O/N oprocentowane w oparciu o stawkę WIBOR.

Bank udzielił Domowi Maklerskiemu BOŚ S.A. kredytu obrotowego odnawialnego.

Wyżej wymienione transakcje mają charakter czasowy, zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

BOŚ Leasing – EKO Profit S.A.

Bank prowadzi rachunki bieżące i rachunki lokat terminowych BOŚ Leasing – EKO Profit S.A. Bank udzielił spółce kredyty inwestycyjne oraz kredyty na wykup wierzytelności leasingowych. Zostały również zawarte transakcje IRS.

W 2019 roku Bank posiadał zawarte ze spółką umowy wynajmu:

- budynku biurowego w Warszawie
- lokalu we Włocławku i Gdańsku.

Wyżej wymienione transakcje i umowy najmu zawarte zostały z uwagi na wewnętrzne potrzeby Banku, na zasadach rynkowych.

MS Wind Sp. z o.o.

Bank prowadzi rachunki bieżące i rachunki lokat terminowych MS Wind Sp. z o.o. Bank udzielił MS Wind Sp. z o.o. kredytów z przeznaczeniem na finansowanie realizacji farmy wiatrowej oraz zawarł transakcję IRS.

Dane liczbowe dotyczące transakcji z jednostkami zależnymi przedstawiono w tabelach poniżej.

Stan na dzień 31 grudnia 2019 roku:

Wyszczególnienie	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Należności od klientów	Inne aktywa	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Rezerwy	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne								
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	44 603	173	-	770 177	207	126	35 078
BOŚ Leasing - EKO Profit S.A.	322	55 253	-	-35	15 638	565	-	49 227
Jednostki pośrednio zależne								
MS Wind sp. z o.o.	1 592	21 890	-	-	2 432	-	-	-
Razem	1 914	121 746	173	-35	788 247	772	126	84 305

Stan na dzień 31 grudnia 2018 roku:

Wyszczególnienie	Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	Należności od klientów	Inne aktywa	Wartość firmy	Zobowiązania wobec klientów	Rezerwy	Pozostałe zobowiązania	Zobowiązania warunkowe
Jednostki zależne								
Dom Maklerski BOŚ S.A.	-	32 511	186	-	710 049	511	58	47 582
BOŚ Leasing - EKO Profit S.A.	237	50 238	1	-35	16 884	13	267	3 465
Jednostki pośrednio zależne								
MS Wind sp. z o.o.	1 836	23 779	-	-	4 520	-	-	-
Razem	2 073	106 528	187	-35	731 453	524	325	51 047

Przychody i koszty za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2019 roku:

	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Koszty z tytułu opłat i prowizji	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Wynik odpisów netto z tytułu utraty wartości	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	1 509	-8 737	2 124	-	-	1	-	393	-11
BOŚ Leasing - EKO Profit S.A.	3 055	-221	34	-135	163	11 509	-	-516	-811
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o.o.	893	-17	4	-	281	-	-	-25	-
Razem	5 457	-8 975	2 162	-135	444	11 510	-	-148	-822

Przychody i koszty za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018 roku:

	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze	Przychody z tytułu opłat i prowizji	Koszty z tytułu opłat i prowizji	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	Pozostałe przychody operacyjne	Pozostałe koszty operacyjne	Wynik odpisów netto z tytułu utraty wartości	Ogólne koszty administracyjne
Jednostki zależne									
Dom Maklerski BOŚ S.A.	929	-7 602	2 967			1	-1	-1 013	-37
BOŚ Leasing - EKO Profit S.A.	1 595	-309	577		198	143		-982	-9 940
Jednostki pośrednio zależne									
MS Wind sp. z o.o.	926	-13	3		462			1 338	
Razem	3 450	-7 924	3 547		660	144	-1	-657	-9 977

Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Banku

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Stan kredytów	2	3
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowej	-	31
Stan depozytów	2 118	1 645
Razem	2 120	1 679

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Koszty odsetek od depozytów	24	24

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A.

Rada Nadzorcza Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok
Janina Goss	120	113	-	-
Oskar Kowalewski ¹	-	13	-	-
Andrzej Matysiak	135	127	-	-
Paweł Mzyk ¹	-	13	-	-
Piotr Sadownik	121	109	-	-
Marian Szolucha ²	55	111	-	-
Emil Ślęzak	82	127	-	-
Wojciech Wardacki	169	160	-	-
Iwona Duda	119	98	-	-
Ireneusz Purgacz ³	62	-	-	-
Radosław Rasata ³	63	-	-	-
Paweł Sałek ³	64	-	-	-
Katarzyna Lewandowska ³	73	-	-	-
Dariusz Wasilewski ²	57	98	-	-
Razem ⁴	1 120	969	-	-

¹ w składzie Rady Nadzorczej do 13 lutego 2018 roku

² w składzie Rady Nadzorczej do 18 czerwca 2019 roku

³ w składzie Rady Nadzorczej od 18 czerwca 2019 roku

⁴ wszystkie płatności stanowiły krótkoterminowe świadczenia pracownicze.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej wypłaconych w 2019 roku zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej, zwrot nadpłaconych składek ZUS i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów, składek PPK zapłaconych przez BOŚ S.A.

Zarząd Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok
Anna Milewska ¹	-	104	-	-
Bogusław Białowś	744	569	-	-
Dariusz Grylak ¹	-	62	-	-
Konrad Raczkowski ²	423	389	-	-
Arkadiusz Garbarczyk	670	498	-	-
Emil Ślęzak ³	177	-	-	-
Jerzy Zań ⁴	77	-	-	-
Razem	2 091	1 622	-	-
w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 981	1 536	-	-
- długoterminowe świadczenia pracownicze	-	-	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	110	86	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	-	-	-	-

¹ w składzie Zarządu Banku do 21 lutego 2018 roku

² w składzie Zarządu Banku do 18 czerwca 2019 roku

³ w składzie Zarządu Banku od 18 czerwca do 03 listopada 2019 roku

⁴ w składzie Zarządu Banku od 04 listopada 2019 roku

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu Banku wypłaconych w 2019 roku zawiera: wynagrodzenia wynikające z zawartych umów o świadczenie usług zarządzania, świadczenia po okresie zatrudnienia, składek na PPK zapłaconych przez BOŚ S.A.

51. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek

W Grupie BOŚ w 2019 roku nie wystąpiły zbycie, likwidacja ani połączenie spółek.

52. Wypłacone dywidendy (łącznie lub w przeliczeniu na jedną akcję), z podziałem na akcje zwykłe i pozostałe akcje

W 2019 roku nie była wypłacona ani zadeklarowana dywidenda.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. w dniu 18 czerwca 2019 roku przeznaczyło zysk netto Banku osiągnięty za okres od 01 stycznia do 31 grudnia 2018 roku w wysokości 65 012 670,65 zł w całości na kapitał zapasowy.

---

53. Zdarzenia po dniu bilansowym

W dniu 18 lutego 2020 roku Bank otrzymał postanowienie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o wszczęciu z urzędu, w związku z kontrolą przeprowadzoną w dniach 25 - 29 marca 2019 roku, postępowania o nałożeniu kary administracyjnej w związku z niedopełnieniem obowiązków wynikających z ustawy z dnia 01 marca 2018 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2019 roku poz. 115 z późniejszymi zmianami). Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego postępowanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej nie jest zakończone i w związku z tym nie jest znany jego rezultat.

Ze względu na obserwowane przypadki występowania koronawirusa Bank na bieżąco dokonuje analizy sytuacji gospodarczej w Polsce i innych krajach. Odpowiednie działania w zależności od skali rozprzestrzeniania się koronawirusa i jego skutków na sytuację gospodarczą będą podejmowane przez Bank w kolejnych okresach sprawozdawczych.

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
16.03.2020 r.	Bogusław Białowąs	Prezes Zarządu	.....
16.03.2020 r.	Arkadiusz Garbarczyk	Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu	.....
16.03.2020 r.	Jerzy Zań	Wiceprezes Zarządu	.....

Podpis osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

16.03.2020 r.	Andrzej Kowalczyk	Dyrektor Departamentu Rachunkowości	.....
---------------	-------------------	---	-------